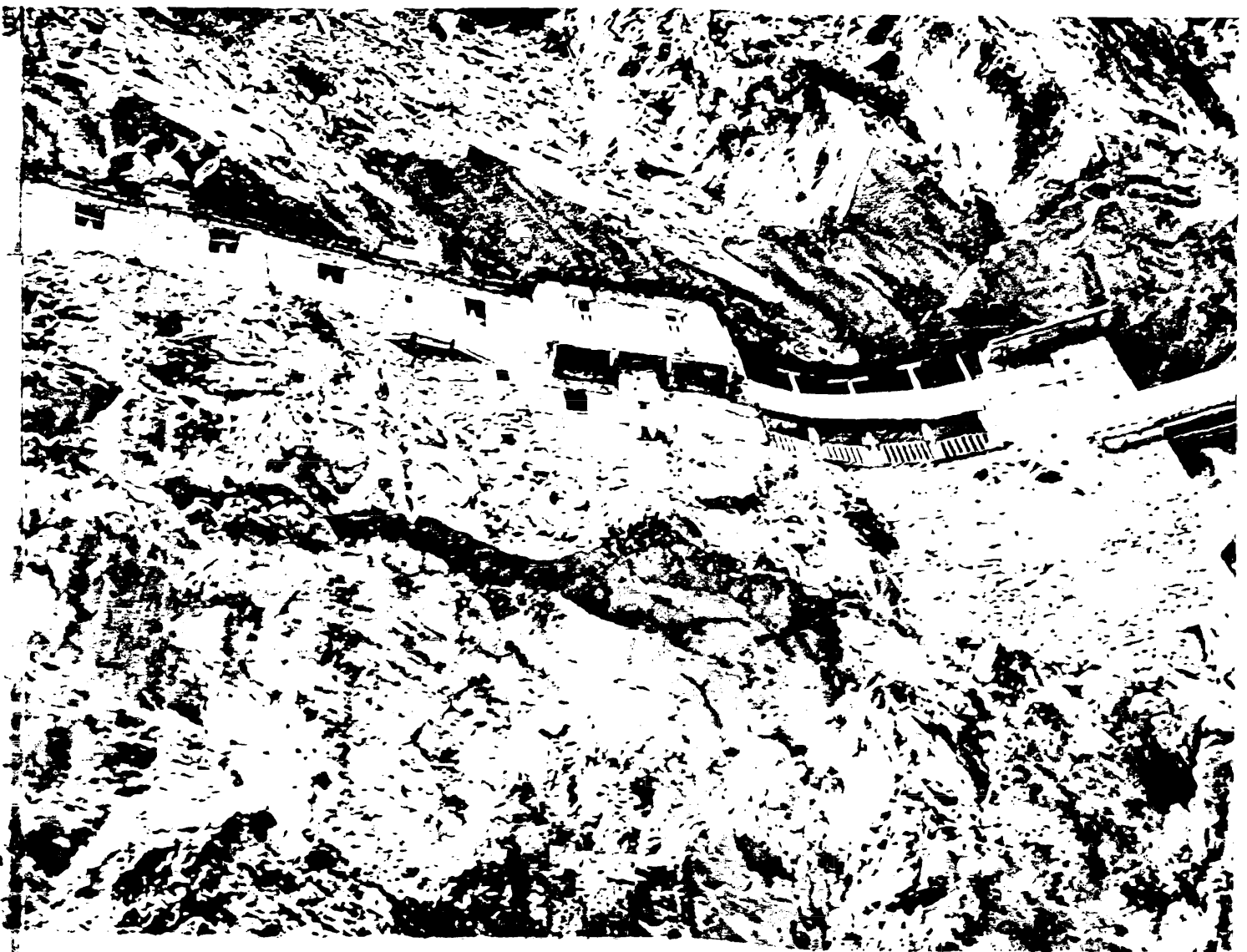

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΟΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 153	ΙΟΥΝΙΟΣ 1989	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ 36.21 651 - 63 99.783
--------------------------	---------------	-----------------	---

Γιατρού Δημ. Καμαρούλια - Μονη Κοιμήσεως
Θεοτόκου-Κηπίνας (Καλαριτζε)

ΑΘΗΝΑ 1989

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ

Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ

Άνθυπάρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Λόγιος
ΜΙΑΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ

Ύπολογαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ

Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΔΒΕΡΩΦ
Πρωτεύτης

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
«ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»
1976

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ

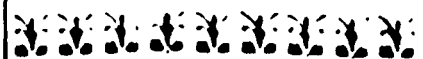
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ

Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΗΛΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ

Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΙΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

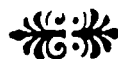
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

Β Ρ Α Β Ε Υ Σ Η

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανεπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών—Βορρά

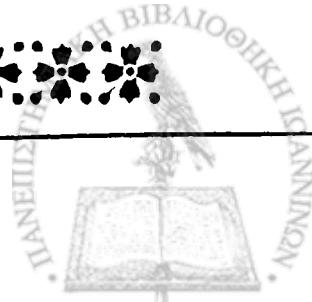

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 — 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ
ΙΑΡ. 1974

ΤΕΥΧ.
153

ΙΟΥΝΙΟΣ 1989

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 'Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Εύθυμ. Νίκου. 'Ωραίο Δίστρατο (ποίημα)	265
Εικαστικά. Δ. Μηλιώνης	266
Κων. 'Αναγνωστοπούλου. 'Ανέκδοτες σελίδες του 'Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940—41	267
'Αλκ. Τζιούμα. 'Η πατρίδα μου (ποίημα)	274
Γιάννη Πινδέα. Κυρά του Σουλίου και της 'Ηπείρου Δέσποινα (Αϊκ. Χρηστοβασίλη)	275
Χριστοφ. Λάζαρη. Δικαστικές ένθυμησης από την 'Ηπειρο	278
Γεωργ. Δάκα. Το στολίδι της Βοστίνας (ποίημα)	282
'Αλεξ. Χ. Μομποπούλου. Το Συναξάρι των 12 μηνών. — Θεριστής, Θερτής	283
Πιπίτσας Βαλαβάνη. 'Η γούνα και τὰ τσαρούχια	286
'Ερμη Μουδοπούλου. Καί πάλιν περί του Μιχ. 'Ανάγνος	288
Δημ. Σ. Δάνου. Οί μοιριολογίστρες και τὰ μοιριολόγια	300
Νεανικά κείμενα 'Ηπειρωτών μεταναστών	304
'Ανδρ. Καρζής. Πρεβεζιάνικοι στοχασμοί (ποίημα)	308
Φιλολογικά. Καλλιτεχνικά Πορτραίτα	309
Κώστα Τέκτονα. 'Αποχαιρετισμός στα όπλα	310
Της Συντάξεως. 'Ηπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση	313
Δημήτρη Στάμου. Βιβλιοκρισίες	314
Της Συντάξεως. 'Εσωτερική Ζωή και Κίνηση (εισφορές θίβλια)	316

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΩΡΑΙΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ

Ω—ραίο πού 'σαι Δίστρατο, έχεις
περίσσεια χάρη
Ρ—οδίζει ο ήλιος τις πλαγιές, λάμ-
πεις με το φεγγάρι
'Α—στρα λαμπυρίζουνε ψηλά στα
αιθέρια ύψη
'Ι—σως ο Πλάστης θέλησε τίποτα
μη σου λείψει
Ο—λόγουρα άγρυπνοι φρουροί τα
κορφοβούνια στέκουν.
Δ—ρυάδες, νύμφες πρόσχαρες, μ'
άνθια στεφάνια πλέκουν
Ι—σκιώνεις με τα δέντρα σου, με τα
νερά δροσίζεις
Σ—ε κάθε διαβάτη ανασασμό, κα-
λόκαρδα χαρίζεις
Τ—ραγούδι στήνουν τα πουλιά, νυ-
χτόημερα για σένα
Ρ—ουμπίνια οι στάλες της δροσιάς
στις φυλλωσιές 'πλωμένα
Α—λαργινά των κουδουνιών ο από-
ηχος σμίγει με τη φλογέρα
Τ—ου πιστικού η γλυκειά φωνή
σκορπάει με τον αγέρα
'Ο—αση είσαι Δίστρατο, μεσ' στην
πεζή ζωή μας!

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΝΙΚΟΥ

Δημήτρης
Μηλιώνης
του
Ματθαίου

“Αλογο

ΣΗΜ.: Α. Χ. Μ.:

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Γλαυκώπις Ἀθηνᾶ», τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ διοργανῶσε ἐκθεσὴ Ἐικαστικῶν Τεχνῶν στὸ Κτίριο τοῦ Πανεπιστημίου «Κωστῆς Παλαμᾶς» τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1988.

Οἱ Ἐκθέτες ἦταν ζωγράφοι - γλύπτες ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου.

Ἦταν μὲ εὐχάριστη ἐκπληξή μας, πὺ μεταξὺ τῶν Ἐκθετῶν εἶδαμε νέους Ἡπειρώτες. Καλλιτέχνες καὶ ἔργα τους.

Δείγματα ἐργασίας τους θὰ περιλάβει ἡ βη εἰκαστικὴ σελίδα τοῦ Δελτίου μας ἀπὸ τὸ τεῦχος τοῦ Ἰουνίου — καὶ σχετικὰ βιογραφικά τους μὲ πρώτη ἀναγραφή τοῦ Δ. Μηλιώνη.

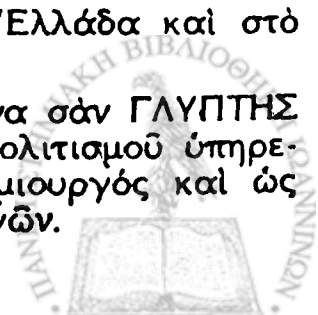
Γεννήθηκε στὴν Ἀετόπετρα Δωδώνης Ἰωαννίνων.

Σπούδασε μὲ ὑποτροφία τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους στὴν Ἐθνικὴ Ἀκαδημία τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ BAUHAUS τῆς Στουτγάρδης καὶ στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν: Γλυπτικὴ, χαλκοχυτικὴ καὶ θεωρητικὰ.

Συμμετεῖχε σὲ ὁμαδικὲς ἐκθέσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικό.

Ἔργα του θρῖσκονται στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικό.

Ζεῖ καὶ ἐργάζεται στὴν Ἀθήνα σὰν ΓΛΥΠΤΗΣ στὸ Τ.Α.Π.Α. τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ὑπηρετώντας τὴν Τέχνη διττὰ, ὡς δημιουργὸς καὶ ὡς συμπαραστάτης ἄλλων δημιουργῶν.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. Ι. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Έφένδρου Άνθ)γού Πεζικού

(Συνέχεια του προηγουμένου)

Πορεία πρὸς Βομπὸ

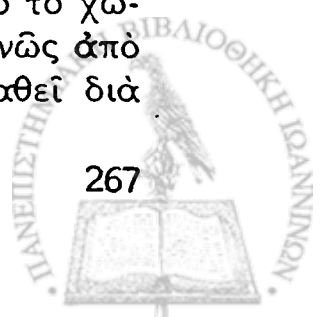
23.11.1940

Ἡ βροχή συνεχίζεται ἀπὸ τὴν νύχτα καὶ χωρὶς ἀκόμη νὰ μπορῶ νὰ ξεχάσω τὴν συγκινητικὴ ὑποδοχὴ τοῦ Δελθινακίου. Πρωὶ πρωὶ ξεκινᾶμε μὲ σχηματισμοὺς μάχης πλέον καὶ ὑπὸ ψιλόβροχο πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ πού δὲν ξαίρω ἐγὼ καὶ τὸ τμῆμα μου πού ἀκριβῶς εἶναι.

Τὸ μέρος ἦταν ἀνώμαλο καὶ πολὺ δασῶδες καὶ μὲ κακοκαιρίαν ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ὥρες πλησιάζουμε τὸ χωριὸ Γκουβέρι (Φαράγγι). Ἐδῶ πρέπει νὰ σταθῶ λίγο καὶ νὰ ἀναφερθῶ στὶς προσπάθειες πού κατέβαλον οἱ ἡμιονηγοὶ καὶ γενικὰ οἱ στρατιῶτες τῆς Διμοιρίας, νὰ ὀδηγήσουν τὰ μολάρια φορτωμένα μὲ τὰ πολυθόλα καὶ τὰ πυρομαχικά, λόγω τοῦ δασώδους ἐδάφους καὶ δυσβάτου συνάμα. Ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ κόβουν τὰ κλαδιὰ καὶ ὀρισμένα δένδρα γιὰ ν' ἀνοίξουν δίοδο νὰ περάσει τὸ ζῶο μὲ τὸ φορτίο τους. Ὅλα αὐτὰ γινόντανε ὑπὸ συνεχῆ βροχῆ καὶ ἦταν εὐτύχημα, πού ἢ χαμηλὴ νέφωση

μᾶς διευκόλυνε γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν μᾶς ἔβλεπε ὁ ἐχθρὸς, πού ἦταν στὰ ἀπέναντι ὑψώματα τοῦ Βομπλοῦ, καὶ ἔτσι χωρὶς νὰ γίνουμε, ἐπαναλαμβάνω, ἀντιληπτοὶ, φθάνουμε κάτω ἀπὸ τὸ χωριὸ Φαράγγι ὅπου πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ προσεφέροντο μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν ἀπὸ διάφορα μονοπάτια καὶ νὰ καλυφθοῦμε τὸ ταχύτερον, γιὰ τὴν χαμηλὰ σύννεφα ἄρχισαν ν' ἀραιώνουν καὶ ἔτσι ὑπῆρχε κίνδυνος ὁ ἐχθρὸς νὰ μᾶς περιποιηθεῖ προτοῦ ἀκόμη ἡμεῖς ἐτοιμασθοῦμε γιὰ τὸ κάτι τί.

Αὐτὸ δυστυχῶς δὲν μπορέσαμε νὰ τὸ ἀποφύγουμε καθ' ὀλοκληρίαν καὶ τὴν ὥρα πού προσπαθοῦσαμε νὰ ὀλοκληρώσουμε αὐτὴν τὴν προσπάθειά μας, τὸ ἐχθρὸ πυροβολικὸ ἄρχισε νὰ μᾶς κτυπᾷ καὶ περισσότερο στὶς πλαγιὲς τοῦ χωριοῦ ὅπου ἦταν τὰ μεταγωγικὰ τοῦ Τάγματος. Εὐτυχῶς ἡ Διμοιρία μου πού προχωροῦσε πρώτη γιὰ νὰ ἐγκαταστήσω τὰ πολυθόλα σ' ἓνα ὑψωματάκι, δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ, ἀλλὰ ἀρκετὰ θλήματα πέσανε κοντὰ μας πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὸν ὀδηγὸ χωρικὸ πού εἶχα ἀπὸ τὸ χωριὸ νὰ ἐξαφανισθεῖ (προφανῶς ἀπὸ τὸν φόβο του) καὶ νὰ χαθεῖ διὰ

παντός, ἐγκαταλείποντας ὄλους μας.

Τώρα πιά σάν ἐμπειροπόλεμοι, λάβαμε τὰ μέτρα μας καί ἡ ἐπαφή μὲ τοὺς Ἴταλοὺς πού ἦταν στὰ ἀπέναντι ὑψώματα τοῦ Βομπλοῦ εἶναι πλέον γεγονός. Τὸ μόνον πού μὲ στενοχωροῦσε ἐμένα καί τοὺς ἄνδρες μου ἦταν ὅτι τὸ μέρος ἦταν πολὺ δασῶδες καί ὁ πόλεμος ἦταν δύσκολος καί διαφορετικός ἀπὸ αὐτὸν τοῦ Καλπακίου, γιατί ἐδῶ δὲν βλέπουμε καί οὔτε μπορούσαμε νὰ προβλέψουμε ἀπὸ ποῦ μπορεῖ νὰ μᾶς ἐπιτεθεῖ ὁ ἐχθρὸς καί γενικὰ σὲ ποιό σημεῖο θρῖσκονται αὐτὸς καί ἡμεῖς συνάμα.

Τὰ τμήματά μας που θρῖσκόντανε ἀπὸ ἀριστερά μου εἶχαν ἐμπλακὴ ἀπὸ πρωΐας σχεδὸν με τον ἐχθρὸ που ἦταν στα ἀπέναντι ὑψώματα τοῦ χωριοῦ Βομπλόν. Πάλι οἱ ἴδιες εἰκόνες, ὄλμοι χειροβομβίδες μὲ δύο λόγια φοβερὴ μάχη, προσπαθοῦσα μὲ τὸ τηλέμετρο νὰ ἐντοπίσω τὸν ἐχθρὸ ὡς καί κάθε στοιχεῖο, γιατί ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα περίμενα κι' ἐγὼ, μαζὺ μὲ τὰ ὑπόλοιπα τμήματα νὰ δεχθοῦμε τὰ ἴδια. Πράγματι διέκρινα στὰ ἔναντι ὑψώματα πού δὲν ἦσαν περισσότερο ἀπὸ 1000 μέτρα κινήσεις μακαρονάδων τόσο στὰ ὑψώματα ὅσον καί μέσα στὸ χωριό, ὁ καιρὸς ὁ ἴδιος καί κατὰ τὸ ἀπογευματάκι ὁ ἐχθρὸς ἄρχισε νὰ μᾶς θάζει μὲ τὸ πυροβολικὸν του (τὸ ὅποιον δὲν βλέπαμε) καί μὲ ὄλμους, ἀλλὰ τὸ δασωμένον ἔδαφος μᾶς ἐκάλυπτε καί μπορῶ νὰ πῶ ἐκινούμεθα ἐλεύθερα. Πῆρα διαταγὴ νὰ λάβω θέσεις σ' ἓνα ἄλλο ὑψωμα καί πρὶν

ἀκόμη ὀλοκληρώσω τὴν προσπάθειάν μου, νεωτέρα διαταγὴ νὰ γυρίσω πίσω. Ταλαιπωρία, κούραση, λάσπη καί το σπουδαιότερο ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ ἦταν τέτοιο, που δὲν μπορούμε νὰ περπατήσουμε, ἦταν πηλῶδες. Τέλος πάντων, κακὴν κακῶς καί ἐνῶ ἄρχισε νὰ νυχτώνει, πήγαμε σὲ μιὰν ἄλλη τοποθεσία, ὅπου καί τὸ κρῦο ἦταν διαπεραστικό. Ἔπιασα ἓναν κορμὸ δένδρου καί τὸ νερὸ ἔμπαινε ἀπὸ τὸν λαιμὸ καί γέμιζε τ' ἄρβυλά μου. Εἶναι ζήτημα ἂν ἔκλεισα μάτι για μιὰ ὥρα. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ ἴδιο θράδυ στὰ ὑψώματα τοῦ χωριοῦ Βομπλοῦ εἶχε ἀνάψει τὸ ντουφεκίδι καί οἱ χειροβομβίδες τῶν Ἴταλῶν δίνανε καί παίρνανε χωρὶς ἐγὼ νὰ μετακινηθῶ. Ἀρχίσαμε πάλι τὰ ἴδια τῆς Γκραμπάλας μὲ τὴν διαφορὰ πὼς τώρα εἶμεθα ἐμεῖς οἱ ἐπιτιθέμενοι καί ὄχι οἱ μακαρονόδες. Ἀλλὰ ἐκεῖνο πού μὲ στενοχωροῦσε ἦταν ἡ ταλαιπωρία (ψεῖρες καί ὄχι οἱ μάχες), τί νὰ κάμω αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος.

24.11.1940

Νύχτα - νύχτα μᾶς καλεῖ ὁ Ταγματάρχης Πανταζῆς, μᾶς κατατόπισε κάπως καί μᾶς ἔδωσε διαφόρους ἐντολὰς διὰ τὴν ἐπικειμένην ἐπίθεσιν ἐντὸς τῆς πρωΐας κατὰ τῶν ἔναντι ὑψωμάτων καί τοῦ χωριοῦ Βομπλοῦ, ὅπου ὁ ἐχθρὸς εἶναι καλὰ ὀχυρωμένος μέσα καί ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ σύμφωνα μὲ πληροφορίες πού ὑπῆρχαν ἀπὸ τοὺς ντόπιους τοῦ χωριοῦ.

Πράγματι ἀπὸ τῆς 4ης πρωϊνῆς τὸ τμήμα μου ἄρχισε τὴν ἐτοιμασίαν

καὶ τὰ χαράματα διάφορα τμήμα-
τά μας, ἀφοῦ περάσανε τὸ ποτάμι
Γκουβεριώτικο ἀρχίσανε χωρὶς ἀν-
τίστασιν τοῦ ἐχθροῦ νὰ ἀνέρχων-
ται τὶς πλαγιὰς τῶν ὑψωμάτων μὲ
κατεύθυνσιν τὸ χωριό. Τὰ πολυθό-
λα τὰ εἶχα τάξει σ' ἓνα ὑψωμα οὐ-
τως ὥστε ὅταν παραστεῖ ἀνάγκη νὰ
ὑποστηρίξω τὰ τμήματά μας καὶ ἐ-
νῶν τὰ πράγματα ἀναπτύσσονται ὁ-
μαλὰ στὴν ἀρχὴ καὶ ἀφοῦ τὰ τμή-
ματά μας εἶχαν προχωρήσει καμιά
500ριά μέτρα χωρὶς νὰ συναντοῦν
καμίαν ἀντίστασιν ὕστερα ἀπὸ λί-
γο ἄρχισε γερὴ μάχη μεταξὺ Ἰτα-
λῶν καὶ δικῶν μας.

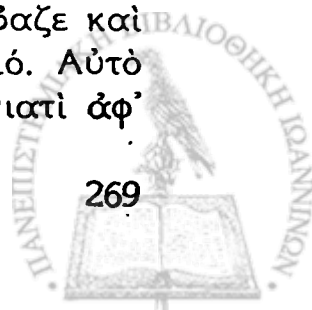
Τὰ πολυθόλα μου ἄρχισαν ὕστε-
ρα ἀπὸ τόσο καιρὸ νὰ κελαῖδου-
ν πάλι καὶ νὰ ὑποστηρίζουν τὰ προ-
κελεύνοντα τμήματά μας πρὸς τὸ
χωριό. Εἶναι ἡ πρώτη μας ἐπιθετι-
κὴ ἐνέργεια μετὰ τὴν Γκραμπάλαν.
Τὸ Τάγμα ἔχει ἀκμαῖον τὸ ἠθικὸν
καὶ οἱ στρατιῶτες μας δὲν λαμβά-
νουν τίποτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐχθρὸς
ἐστὶν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι
σὲ πλεονεκτικὴν θέσιν γιατί μᾶς ἔ-
πιχθον στὸν κατήφορον, ἀλλὰ ἡ μά-
χη συνεχίζετο μὲ σφοδρότητα ὅλην
τὴν ἡμέραν. Τὸ πυροβολικὸν μας ἔ-
βλαζε κατὰ τῶν ὑψωμάτων καὶ μέ-
νισα στὸ χωριό τὸν ἐχθρὸν ποῦ ἦταν
καλὰ ὀχυρωμένος. Μέχρι τοῦ ἀπο-
γεύματος δὲν μπορέσαμε νὰ κατα-
λάβουμε τὸ χωριό. Ἐν τῷ μεταξὺ
τὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα διαρκῶς πε-
τοῦσαν ἀπὸ πάνω μας χωρὶς νὰ
μᾶς βομβαρδίσουν ἀναγκάζοντάς
μας νὰ παραμένουμε στὶς θέσεις
μας, ποῦ εἶχαμε καταλάβει ἐν τῷ
μεταξὺ, ἀλλὰ ἀπὸ ὅτι ἔβλεπα ἐν ἀν-
τιθέσει μὲ μᾶς ποῦ καθηλωθήκαμε

μπροστὰ ἀπὸ τὸ χωριό, οἱ ἄλλοι λό-
χοι τοῦ Τάγματος ἀπὸ τὰ δεξιὰ
καὶ ἀριστερὰ εἶχαν προχωρήσει ἀρ-
κετὰ καὶ ἔτσι εἶμεθα ὑποχρεωμένοι
νὰ διανυκτερεύσουμε στὶς καινούρ-
γιες μας θέσεις κι' ἔχει ὁ Θεὸς γιὰ
αὔριο.

25.11.1940

Προσπάθεια γιὰ ἐκδίωξη τοῦ ἐχθροῦ πέραν τῶν συνόρων

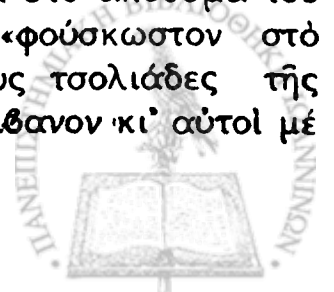
Ξημέρωσε ἡ ἡμέρα πάλι συννε-
φιασμένη καὶ ὅλοι μας περιμένου-
με ἀπὸ νωρὶς νὰ δοθεῖ τὸ σύνθημα
γιὰ νὰ διώξουμε τοὺς Ἰταλοὺς ἀπὸ
τὸ χωριό καὶ νὰ τοὺς κυνηγήσουμε
πρὸς τὰ σύνορα. Τὸ Βομπλό ὅπως
μᾶς εἶπαν καὶ τὸ βλέπαμε καὶ μεῖς
εἶχε μεγάλη στρατηγικὴ σημασία
ὅπως καὶ τὰ γύρω ὑψώματα, ἀπὸ
πολὺ πρῶτ' τὰ διάφορα τμήματά
μας διὰ καταλλήλων κινήσεων καὶ
μικρομαχῶν προχωροῦσαν κατα-
διώκοντας τοὺς Ἰταλοὺς, ἀπὸ τὴν
θέσιν ποῦ εἶχα ἐνταχθεῖ, παρακο-
λουθοῦσα θαυμάσια μὲ τὸ τηλέμε-
τρον ὅλας τὰς κινήσεις, δίδοντας
συγχρόνως στοιχεῖα βολῆς στὰ πο-
λυθόλα. Θυμήθηκα τὴ μάχη τῆς
Τσουφαράχης, τὰ πολυθόλα γαζώ-
νανε περίφημα τὰς ἐχθρικὰς θέσεις
ὁ ἐχθρὸς ὀχυρωμένος τὸ πλεῖστον
ἐντὸς τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ σπὸ
Σχολεῖο τοῦ χωριοῦ καὶ στὶς γύρω
μάνδρες τῶν χωραφιῶν, ἀμύνετο
λυσσαλέα, τὸ πυροβολικὸν μας πάλι
ἀπὸ πρῶτας ἔδρασε θαυμάσια,
μὲ τὴ διαφορὰ ὅμως ὅτι ἔβλαζε καὶ
μέσα στὸ χωριό τὸ Βομπλό. Αὐτὸ
μὲ στεναχωροῦσε κάπως γιατί ἀφ'

ένος ἔκαμε ζημιές στὰ σπίτια καὶ ἀφ' ἑτέρου μπορεῖ νὰ ὑπῆρχαν καὶ κάτοικοι μέσα σ' αὐτά. Τί νὰ γίνεῖ, ἐπαναλαμβάνω, αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος. "Εβλεπα καθαρὰ τοὺς Ἴταλοὺς νὰ φεύγουν τροχάδην μέσα ἀπὸ τὰ σπίτια πρὸς τὶς γύρω μάνδρες καὶ χαράδρες, ἀλλὰ ἡ προσοχή μου κυρίως μὲ τὸ τηλέμετρον εἶχε στραφεῖ πρὸς τὸ καινούργιο κεραμοσκεπὲς σχολεῖον καὶ σὲ ἕνα παρακείμενον σπίτι, ὅπου καθαρὰ διέκρινα στὰ παράθυρα τοῦ σχολείου καὶ τοῦ σπιτιοῦ, τὰ πολυβολεῖα ποὺ εἶχαν κάμει μὲ πέτρες οἱ Ἴταλοί. Παρ' ὅλα τὰ πυρά μας καὶ τὸ πυροβολικὸ μας οἱ λάμψεις τῶν Ἰταλικῶν πολυβόλων ποὺ ἔβαζαν ἀσταμάτητα συνεχίζετο μέχρι τὸ μεσημέρι ὅπου ἡ μάχη εἶχε φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ ξαφνικὰ ἕνα σμῆνος Ἰταλικῶν ἀεροπλάνων ἐμφανίζεται καὶ ἀπὸ χαμηλὸν ὕψος μᾶς ἔβαλλαν μὲ τὰ πολυβολεῖα τους, χωρὶς ὅμως κανένα ἀποτέλεσμα καὶ μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν ποὺ εἶχα βλέποντας μὲ τὸ τηλέμετρον τὴν ἐπιτυχίαν τῶν βολῶν τῶν πολυβόλων μου νὰ σπᾶνε διαρκῶς τὰ κεραμίδια τῆς σκεπῆς τοῦ Σχολείου καὶ νὰ τὰ κομματιάζουν. Οἱ ἄνδρες μου τὰ βλέπανε καὶ μὲ γυμνὸν ὄφθαλμόν καὶ τόσον ἐνθουσιάζονταν γιὰ τὶς ἐπιτυχίες των καὶ ἐνῶ συνεχίζετο τὸ πανηγύρι αὐτὸ βλέπουμε πολλοὺς Ἰταλοὺς νὰ τὸ θάζουν στὰ πόδια καὶ νὰ ἐγκαταλείπουν πολλὰ ἀπὸ τὰ σπίτια ποὺ βλέπαμε ἐμεῖς, γιὰτὶ κινδύνευαν νὰ κυκλωθοῦν ἀπὸ τὰ τμήματά μας ποὺ ἐμάχοντο στὸ ἀριστερόν τοῦ χωριοῦ καὶ αἰφνιδίασαν τοὺς Ἴτα-

λοὺς καὶ ἔτσι κατὰ τὸ ἀπογευματάκι ὁ ἐχθρὸς ὕστερα ἀπὸ γερὴ μάχη ἐγκατέλειψε τὸ χωριό.

Πρὶν συνεχίσω τὰ τῆς καταλήψεως τοῦ χωριοῦ θὰ ἀναφερθῶ καὶ σ' ἕνα περιστατικὸ ποὺ συνέβη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς βώρου μάχης. Οἱ Ἴταλοί ἔβαζαν κατὰ τῶν θέσεών μας καὶ κυρίως κατὰ τῶν πολυβόλων μου μὲ καταιγιστικὰ πυρά. Σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἀναγκάσθηκα νὰ μετακινηθῶ γιὰ νὰ δώσω ὁδηγίας εἰς τὸ ἄλλο στοιχεῖον τῶν πολυβόλων μου δέχομαι ριπὲς πολυβόλων νὰ σκᾶνε δεξιὰ καὶ ἀριστερά μας στὸ ἔδαφος, ὅποτε ἔντρομος καλύπτομαι πίσω ἀπὸ ἕνα δένδρον ποὺ ἦταν ἀφθονα στὸ μέρος αὐτὸ καὶ ἐνῶ τὸ δένδρον δὲν μὲ ἐκάλυπτε πλήρως ἠναγκάσθην νὰ γυρίσω στὰ πλάγια. Ἐν τῷ μεταξύ τὰ σφυρίγματα ἀπὸ τὶς σφαῖρες ἐξακολουθούσανε καὶ ὅταν πλέον σταματήσανε οἱ ριπὲς γιὰτὶ οἱ μακαρονάδες τὸ θάλανε στὰ πόδια διαπίστωσα ὅτι στὸν κορμὸ τοῦ δέντρον ποὺ μὲ προστάτευε ἦταν φυτεμένα τέσσερα βλήματα καὶ ἡ χλαίνη μου στὸ κάτω μέρος τῆς ποὺ ἐξεῖχε ἀπὸ τὸ δέντρο εἶχε δύο τρύπες πάλι ἀπὸ τὶς ἴδιες σφαῖρες." Ἴσως εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ θαύματα, ἴσως πάλι μὲ προστάτευσε τὸ φυλαχτό μου τὸ τίμιον ξύλον τῆς μάνας μου, ποὺ ἔλεγα καὶ στοὺς στρατιῶτες μου — μετὰ ἀπ' αὐτὰ καὶ τὴν σφοδρὴν μάχην ποὺ κράτησε πάνω ἀπὸ 5—6 ὥρες, οἱ μακαρονάδες μπροστὰ στὸ ἄκουσμα τοῦ «Ἀέρα» καὶ τὸ «φούσκωστον στὸ μπούτι» ἀπὸ τοὺς τσολιάδες τῆς Λαμίας ποὺ ἐλάμβανον «κι» αὐτοὶ μὲ

ρος στή μάχη τοῦ Βομπλοῦ, ἔγιναν Λούηδες.

Εἶσοδος σὸ Βομπλό, - ποὺ οἱ Ἴταλοὶ εἶχαν διαπράξει καὶ ἀτιμίες

Τώρα πιά σὸ Βομπλό εἰσέρχονται τὰ τμήματά μας καὶ ἐν συνεχεία, μετὰ καὶ ἡ Διμοιρία μου, ὅπου καὶ περιεργαζόμεθα τὰ διάφορα λάφυρα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἓνα ἐκκλησιάκι γεμάτο ἀπὸ πολεμοφόδια. Ὁ κοσμάκης πάλι δειλὰ - δειλὰ ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται καὶ οἱ γυναῖκες μὲ δάκρυα στὰ μάτια μᾶς ὑποδέχονταν ὅπως καὶ στὰ ἄλλα χωριά. Ἐδῶ ἔμαθα πῶς οἱ Ἴταλοὶ εἶχαν ἀτιμάσει καὶ ἀρκετὰ κορίτσια καὶ ὅτι φεύγοντας πήρανε μαζύ τους καὶ μερικοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ.

Τώρα, ἀκούοντας αὐτὰ καὶ βλέποντας καὶ τὶς καταστροφές ποὺ γίνανε ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ καὶ ἀπὸ τὴ μάχη στὰ σπίτια τῶν δυστυχημένων κατοίκων καὶ κυρίως ἀπὸ τὶς ἀτιμίες ποὺ διέπραξαν οἱ Ἴταλοί, οἱ στρατιῶτες μας ἔγιναν ἔξω φρενῶν καὶ ὄλοι τους σὰν νὰ μοῦ λέγανε: ζητᾶμε ἐκδίκηση. Καὶ ὅταν κατὰ κάποιον τρόπο τελείωσε ἡ συγκέντρωση ἢ πρώτη μου δουλειὰ ἦταν νὰ πάω νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ σπίτια τὰ ὁποῖα εἶχα ἀναγνωρίσει ἀπὸ τὸ τηλέμετρον, καὶ πάω πρῶτα σὸ σχολεῖο ὅπου πράγματι ὑπῆρχαν τὰ 4 πυροβολεῖα καὶ τὰ πυροβόλα τὰ ὁποῖα ἄφησε φεύγοντας ὁ ἐχθρὸς. Ἐπίσης ἐθαύμασα τὴν εὐστοχία τῶν σκοπευτῶν μας βλέποντας τὰ κεραμίδια τῆς σκεπῆς (τὰ

περισσότερα σπασμένα, ὅπως ἀναφέρω παραπάνω). Ὑστερα περιεργάζομαι καὶ κοιτάζω τὶς διάφορες τοποθεσίες ποὺ χρησιμοποίησε ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἔκαμε τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση εἶναι μιὰ θημωνιά ἀπὸ ξερὰ χόρτα ἐπάνω σ' αὐτὴν οἱ Ἴταλοὶ εἶχαν τοποθετήσει καταλλήλως ἓνα ὀπλοπολυβόλο· ἔμεινα ἔκπληκτος. Οἱ ἀφιλότιμοι στὴν ἐργάνωση ἐδάφους γιὰ ἄμυνα εἶναι ἄφθαστοι σὲ ἀντίθεση μὲ μᾶς, ὅπως ἔλεγα καὶ στὴ Γκραμπάλα, ποὺ τὴ σκαπάνη ὁ Ἕλληνας στρατιώτης τὴν θεωρεῖ ὡς τὸν χειρότερο ἐχθρό του.

Εἶναι πιά ἀπόγεμα ὁ ἐχθρὸς φεύγοντας ἐγκατέλειψε πολλὰ πυρομαχικά· μιὰ ἐκκλησία καὶ πολλὰ σπίτια ἦταν γεμάτα ἀπὸ πυρομαχικά. Συνελήφθησαν μερικοὶ αἰχμάλωτοι καὶ ἓνας Ὑπολοχαγὸς φασίστας τὸν ὁποῖον καὶ εἶδα, δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του καθόλου σὲ καμία ἐρώτησή του — πολὺ φανατισμένος — μοῦ ἔκαμε κακὴν ἐντύπωση καὶ μάλιστα μοῦ εἶπαν μερικοὶ στρατιῶτες μου : τί τον κρατᾶνε καὶ δὲν τοῦ δίνουνε μιὰ σφαῖρα σὸ κεφάλι.

Κατὰ πληροφορίας, θὰ συλλαμβάναμε πολλοὺς αἰχμαλώτους ἂν ἐνεργοῦσε καλύτερα ὁ 9ος Λόχος ἀπὸ τ' ἀριστερά μας — ἄλλοι λέγανε πῶς δὲν πέτυχε ὁ ἐλιγμός, γιὰτὶ κατὰ λάθος ἐβλήθη ἀπὸ τὸ δικό μας πυροβολικὸ — αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος, τὰ περισσότερα εἶναι σφάλματα.

Μετὰ συγκεντρώθηκε τὸ Τάγμα εἰς τὰ ἄνω τοῦ χωριοῦ ὑψώματα. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε διαφύγει εἰς τὰ δεξιὰ ὑψώματα τοῦ χωριοῦ διὰ μέσου

26.11.1940

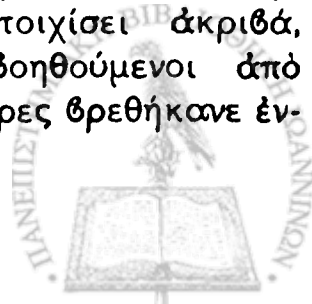
Μπαίνουμε στο τραγικό σκηνικό Μπούνας - 'Ακρορράχης

του δασώδους εδάφους και τῶν θαθέων χαραδρῶν και ἡ πυκνοδασωμένη περιοχή καθιστοῦσε τὸν ἀγῶνα μας δύσκολο και ἐπικίνδυνο και ὅπως εἶχαμε συγκεντρωθεῖ, δεχθήκαμε τὰς πρώτας ἐχθρικές ὀξείδας πυροβολικοῦ, σκορπίσαμε ἀμέσως και δυὸ Λόχοι πήρανε ἐντολή (9ος και 10ος) νὰ κινηθοῦν και νὰ πάρουν θέσεις εἰς τὰ γύρω μας ὑψώματα. "Ὅπως ἔχω ἀντιληφθεῖ εἰς τὰς γύρω μας χαράδρας ἔπρεπε νὰ ἦσαν Ἴταλοί, οἱ ὁποῖοι δὲν προφθάσανε νὰ φύγουν και στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔρχομαι νὰ κακίσω τὴν τακτικὴν τοῦ Τάγματος ποῦ μᾶς συγκέντρωσε στὸ ὑψωμα αὐτό. Δὲν ξέρω τί νὰ πῶ, εὐτύχημα ὅμως ὑπῆρξε ποῦ ὁ ἐχθρὸς σταμάτησε νὰ μᾶς θάζει μὲ τὸ πυροβολικὸ κι' ἔτσι γλυτώσαμε φθινά αὐτὴν τὴν γκάφα μπορῶ νὰ πῶ. Θέλω νὰ πιστεύω πῶς ἡ διοίκηση τὸ ἀντελήφθηκε αὐτὸ και ἐν τάχει μᾶς διέταξε νὰ καλυφθοῦμε και νὰ κατευθυνθοῦμε πρὸς τὰ γύρω ὑψώματα ποῦ εἶχαν κάλυψη λόγῳ τοῦ δάσους και ὅπου θὰ διανυκτερεύαμε. Στὸ μέρος αὐτὸ τὸ ἴδιο θράδυ ἔλαβα μέσον ἐνὸς ἀγγελιοφόρου στρατιώτου ἀπὸ τὸν ἐπίσης στρατιώτην ἀδελφόν μου Γιώργον, ποῦ ἦταν ἀγγελιοφόρος μὲ Ἴταλικὴν μοτοσυκλέταν (κατὰ τὸν στρατιώτην) στὸ Δελθινάκι, μέλι, αὐγά, τυρὶ και ἔτσι μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ν' ἀλλάξω τὸ γνωστὸ φαγητό μας τῆς κονσέρβας.

Ἡ βραδυὰ εἶναι καλὴ και δίπλα ἀπὸ μερικὰ κέδρα τυλιγμένος μὲ τὴν κουβέρτα, ὕστερα ἀπὸ τὴν κούραση ποῦ εἶχα κοιμήθηκα ἀρκετὰ καλά.

Πρῶι - πρῶι τὰ τμήματά μας πήρανε διαταγὲς νὰ κινηθοῦν πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ εδάφους τῶν γύρω χαραδρῶν και ἄλλα πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ἄκρορράχης. Στὶς γύρω μας χαράδρες και ὑψώματα εἶχαν ἀπομείνει Ἴταλοι οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νύχτας εἶχαν ὀχυρωθεῖ ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ δένδρα και ἀπὸ τὰ χαράματα ἀρχίσανε νὰ προβάλουν ἰσχυρὴ ἀντίσταση στὴν προσπάθειά μας νὰ τοὺς ἐκδιώξουμε ἢ νὰ τοὺς συλλάβουμε αἰχμαλώτους. Ἀκολουθῶντας μὲ τὰ πολυβόλα τὸν 11ο Λόχο ποῦ εἶχε ἐμπλακῆ σὲ μεγάλον ἀγῶνα μέσα στὰ δάση τῆς Ἄκρορράχης - Μπούνας. Παντοῦ ὑπῆρχαν φωλιές ἐχθρικής ἀντιστάσεως και αὐτομάτων ὅπλων και πάλιν ἡ ξιφολόγη και ἡ φωνὴς ΑΕΡΑ ἔκαμαν τοὺς Ἴταλοὺς νὰ φύγουν ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο και νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν μάταια προσπάθειά των και στὸ κάθε μας βῆμα ἐσυλλαμβάνοντο και μερικοὶ αἰχμάλωτοι.

Ἐπαναλαμβάνω, ὁ ἀγῶνας ἦταν σκληρὸς και ἰδιόρρυθμος λόγω τοῦ πολὺ δασωμένου μέρους και τῶν θαθέων χαραδρῶν και ἐπειδὴ δὲν εἶχαμε καμιὰ ἐπικοινωνία μεταξύ μας οἱ Λόχοι. Δὲν γνωρίζαμε ποῖοι ἦσαν δεξιά μας - ἀριστερά μας κλπ. και αὐτὴ βέβαια ἡ κατάσταση παρ' ὀλίγον νὰ μᾶς στοιχίσει ἀκριβὰ, γιατί οἱ Ἴταλοι βοηθούμενοι ἀπὸ τὶς θαθεῖες χαράδρες βρεθήκανε ἐν-

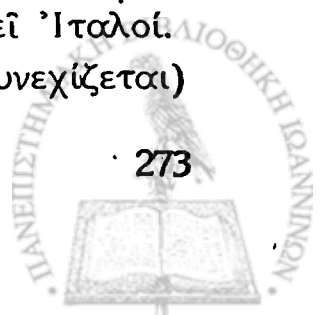

τὸς τῶν γραμμῶν μας καὶ φθάσανε σχεδὸν στὸ ἴδιο ἐξωκλήσι τοῦ "Αη Γιάννη Προδρόμου πὺ ἀνωτέρω ἀναφέρω. Εὐτυχῶς, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ξέρανε κι αὐτοὶ ποῦ ἦσαν καὶ τί κάνανε, θὰ μᾶς κάνανε μεγάλη ζημιὰ καὶ ἐνδεχομένως θὰ μᾶς πιάνανε αἰχμάλωτους, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἀντίθετο, τοὺς πιάσαμε ἐμεῖς, περίπου 25 ὡς μὲ ἐπληροφόρησαν. Καὶ ἐνῶ αὐτὰ ἐγίνοντο ἕνας ἄλλος λόχος Ἰταλῶν παρ' ὀλίγον νὰ μᾶς κάμει τὴν ἴδια ζημιὰ. Αὐτὴ ἡ ἡμέρα θὰ μοῦ μείνει ἀξέχαστη στὴ ζωὴ μου, μαζὺ ὅμως μ' αὐτὲς τῆς Γκραμπάλας, διότι ἐκινδύνευσα πάρα πολύ, ὄχι θέβαια τόσο ἀπὸ τὶς ἐχθρικές σφαῖρες, ἀλλὰ νὰ πιαστῶ αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τὸ ὄλο θέμα ἔχει ὡς ἐξῆς: Τὴν ὥρα πὺ ἡ μάχη εὐρίσκετο εἰς τὸ ζενίθ, ὁ Ταγματάρχης καὶ ὁ Λοχαγός μου μὲ διατάσσουν, ἀφοῦ πάρω μαζὺ μου τρεῖς στρατιῶτες νὰ πάω στὴν ἔμπροσθέν μας χαράδρα μὲ σκοπὸ νὰ παραλάβω μερικοὺς Ἰταλοὺς οἱ ὁποῖοι ἔρχονταν νὰ παραδοθοῦν ὡς μοῦ εἶπαν οἱ ἀνώτεροί μου καὶ νὰ μπόρῃσουμε νὰ μάθουμε νεώτερες πληροφορίες.

Πράγματι, σὰν ἐνθουσιώδης τύπος πὺ ἤμουνα, κατεβαίνουμε τὴν χαράδρα μὲ μιὰ Ἰταλικὴ ἀραβίδα στὰ χέρια καὶ μὲ τοὺς 3 στρατιῶτες κατευθυνόμεθα πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσα τοποθεσίαν· προχωροῦμε ἀρκετὰ καὶ φθάνουμε σχεδὸν στὸ τέλος τῆς χαράδρας, πουθενὰ Ἰταλοί. Μόνον καθ' ὄλην τὴν διαδρομὴν μας στὴ χαράδρα ὑπῆρχαν Ἰταλικά ὄπλα, χειροβομβίδες καὶ ἄλ-

λα ὑλικά. Προχωρήσαμε περισσότερο ἀπὸ 500 μέτρα καὶ συνεχίζαμε τὴν πορείαν μας ἀνερχόμενοι τῶρα τὴν πλαγιά ἐνὸς ὑψώματος ὅπου ξαφνικά δεχθήκαμε ριπὲς αὐτομάτων ὄπλων ἐκ τῶν ὀπισθεν. Ἀμέσως καλυφθήκαμε πίσω ἀπὸ τοὺς κορμούς τῶν δένδρων καὶ ἀποφασίζουμε ἐν τάχει νὰ ἐπιστρέψουμε πίσω· τάχω χάσει πρὸς στιγμὴν, ἀλλὰ πῆρα ἀμέσως τὴν ἀπόφαση νὰ μὴ γυρίσουμε ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος τῆς χαράδρας ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλαγιά τῆς χαράδρας. Καλυπτόμενοι ἀπὸ τὰ δένδρα φθάνουμε σ' ἕνα ὑψωματάκι κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦταν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου πὺ ἀναφέρω προηγουμένως καὶ τὸ ὁποῖον εἶχαμε καταλάβει ἐμεῖς καὶ πὺ ἦταν ἀποθήκη πυρομαχικῶν τοῦ ἐχθροῦ. Μὲ προφύλαξη θγαίνω πρῶτος στὴν κορυφὴ καὶ θρίσκομαι πρὸ ἐκπλήξεως! Κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη Προδρόμου ἦταν συγκεντρωμένοι πολλοὶ Ἰταλοὶ καὶ ὅπως ἀντελήφθηκα πρὸς στιγμὴν ἐτοιμάζονταν πρὸς δράσιν. Ἀμέσως, χωρὶς νὰ γίνουμε ἀντιληπτοὶ κατερχόμεθα τὴν πλαγιά καὶ ἀθέατοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λόγῳ τοῦ δασώδους τοῦ ἐδάφους κατευθυνόμεθα τρέχοντας πρὸς τὴν ἀρχικὴν μας κατεύθυνση, γιὰτὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ μᾶς ἀντιληφθοῦν, ὅποτε εἶμασταν χαμένοι καὶ τέσσεροί μας. Καὶ φοβισμένοι, λαχανιασμένοι, φθάνουμε πρὸς τὰ μέρη μας, ὅπου συναντήσαμε κάτι ἡμιονηγούς κι' ἔτσι εἰδοποίησα τὸ Τάγμα ὅτι στὸν "Αη Γιάννη εἶχαν συγκεντρωθεῖ Ἰταλοί.

(Συνεχίζεται)

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

«Πάνω στα βράχια του Σουλίου και στα περιγιάλια
της Πάργας ζούν τ' απομεινάρια φυλής που μονάχα οι
μάνες των Δωριέων γεννούσαν».

Λόρδος Βύρων (Μπάϋρον)

«Αὐτάρ Ὀδυσσεύς ἰέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα
νοῆσαι ἦς γαίης θανέειν ἰμείρεται».

Ὅμηρος

Ο τόπος μας είναι κλειστός, ὄλο βουνά
που ἔχουν σκεπή το χαμηλό ουρανὸ μέρα και νύχτα.
Γ. Σεφέρης

Ψηλές κορφές ἀπάτητες και βράχια
θεόρατα, της Φύσης ἀγκωνάρια,
ποτάμια γάργαρα και ξανθά στάχια
στους κάμπους, ὅλα του Θεοῦ βλαστάρια,

φαράγγια και γκρεμοὶ και δάση, ἀνθρώποι
με ιδρώτα και το αἷμα ζυμωμένοι:
αυτοὶ ἔναι της πατρίδας μου οἱ τύποι
οἱ δροσοστάλαχτοι, οἱ ἀγαπημένοι.

Νοσταλγία δέρνει μου τα βάρια,
που μοιάζουν νάναι ἀπέραντος πευκώνας
με ρίζες, χόρτα, δένδρα και ἀγκάθια,

σε σένα με λαχτάρα να γυρίσω,
τους τάφους των δικῶν μου — ελαιώνας
αβρός και πράσινος — να προσκυνήσω!

15.4.1989

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΤΖΙΟΥΜΑΣ

Ἡ Ἠπειρος πρὶν ἑκατὸ περίπου χρόνια

ΚΥΡΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

Ἡ μαρτυρικὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ Χρηστοβασίδα

(Ἀρχεῖο Μάνθου Οἰκονόμου)

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΙΝΔΕΑ

«Τὴν Πέμπτην τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος, 12 τρέχοντος, ἀπεβίωσε μετ' ὀλιγοήμερον ἀσθένειαν ἐκ γριπώδους βρογχίτιδος σεβαστοτάτη τῆς Ἠπειροῦ δέσποινα, ἡ μερικώτερον Κυρὰ τοῦ Σουλιοῦ ἐπονομαζομένη Αἰκατερίνη Α. Χρηστοβασίλη, πεφλημένη μήτηρ τοῦ ἡμετέρου συμπατριώτου κ. Χ. Χρηστοβασίλη, τοῦ τιμῶντος τὴν ἡμετέραν πατρίδα διὰ τῆς αὐτοῦ φιλολογικῆς ἐργασίας ὡς τε ποιητοῦ καὶ πεζογράφου καὶ ἀκαμάτως ἐργαζομένου ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν δικαίων ἐν Ἠπειρῷ. Ἡ μακαρίτις, ἐκ Ραβενῆς τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν τῆς Ἠπειροῦ καταγομένη, ὑπῆρξεν ὁ γνησιώτερος τύπος ἡπειρώτιδος νοικοκυρᾶς, μάρτυρος χριστιανῆς καὶ ἑλληνίδος, καὶ τοι δὲ ἀνήκεν εἰς πρωτεύουσαν τῆς Τσιαμουριάς οἰκογένεια τῶν Οἰκονομαίων, καὶ συνέδεσε τὴν τύχη τῆς μετὰ πρωτευούσης ὡσαύτως οἰκογενείας τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων τῶν Ἰωαννίνων, ἡ Μοῖρα εἶχε προπαρασκευάσει δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς της τὴν διηνεκὴ δυστυχίαν».

Ἔτσι ἀρχίζει τὴν θλιθερὴ ἀγγελία τῆς ἡμέρας στὴν ἀθηναϊκὴ «Φωνὴ τῆς Ἠπειροῦ», τῆς 20 Ἰουνίου

1903, ὁ Γ.Κ.Γ. (τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὁποίου ὑπονοοῦν μᾶλλον τὸν ἐκδότη τῆς ἡμεριδῆς Γεώργιο Γάγαρη).

Ἀπὸ τῆ νεκρολογία αὐτὴ ἀποσπᾶμε παραγράφους καὶ βιογραφικὰ στοιχεῖα πού, κατ' ἐπέκταση, χαρακτηρίζουν τὴ νοοτροπία καὶ συμπεριφορὰ κάθε ἡπειρώτισσας τῆς ἐποχῆς, ποῦχε τὸν ἄντρα της στὴν ξενιτειά.

Ἡ ἡρώιδα μας «εἶδε κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολυκυμάντου βίου της κύπτοντας εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ θανάτου τοὺς γονεῖς της, δύο ἀδελφούς της καὶ δύο ἀδελφάς της, ἤτοι τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ μεγάλου πατρικοῦ της οἴκου, τὸν δεύτερον πατέρα της, τὸν πενθερόν της, τὴν ἀνδραδέλφην της καὶ τὸν ἀνδραδελφόν της, τὴν μονογενῆ της θυγατέρα, τὴν πρώτην νύμφην της, τρία ἐγγόνια της καὶ ἄλλα τόσα δῖγγονά της καὶ ὑπάνδρευσε δύο ὀρφανὰς ἐγγόνους καὶ πολλὰς τοιαύτας ἀνεψιάς της».

Πολλὰ τὰ βάσανα. Ἀλλά...

«Παρηγοριὰ ἔχει ὁ Θάνατος καὶ ἔλεημοσύνη ὁ Χάρος».

Ὅμως...

«Ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

Ἄπο τὸν γάμο της κι' ὡς τὸ θάνατό της, «ἐδέρετο ὑπὸ τῆς ξενιτειᾶς»... εἴκοσι χρόνια ξενιτεῖα ὁ ἀντρας της, καὶ τριάντα δυὸ ὁ κανακάρης μοναχογιὸς της! Νύφη δὲ κι' ἀγγόνια στὴν ξενιτεῖα, πού δὲν τᾶειδε καὶ δὲν τὰ χάρηκε προσωπικά!

...«Κατὰ τὸ μακρὸν τοῦ ξενιτεμοῦ τοῦ ἀνδρός της καὶ τοῦ υἱοῦ της διάστημα, διηνεκῶς πετοῦσε στὰ χεῖλια της ἓνα τραγούδι μοιριολόγι μᾶλλον, δικό της, θγαλμένο ἀπὸ τὴν καρδιά της, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς νιότης της, τὸ ὁποῖον ἔχει γίνει ἤδη δημοτικὸν ἀνά τὴν ἐπαρχίαν Κουρέντων:

—Καρδιά, μὲ δεκαοχτῶ κλειδιά
γιατ' εἶσαι κλειδωμένη;
Ἄνοιξε, παίξε, γέλασε,
σὰν πῶς γελοῦσες πρῶτα.
—Καὶ πῶς ν' ἀνοίξω, νὰ χαρῶ
νὰ παίξω νὰ γελάσω;
Τὰ χέρια, πού τὴν κλείδωσαν,
εἶναι ξενιτευμένα.

Ποιήτρια, λοιπόν, ἡ Κυρά τοῦ Σουλιοῦ, ἂν καὶ τελείως ἀγράμματη. Ἄπο τὴ μητέρα του, ἐπομένως, κληρονόμησε τὴν ποιητικὴ του φλέβα ὁ γιὸς της τραγουδιστῆς τοῦ ἡπειρωτικοῦ ποιμενικοῦ θίου, Χρηστός Χρηστοβασίλης.

Καὶ νὰ σκεφτοῦμε πόσες ἄλλες ἡπειρώτισσες γυναῖκες καὶ μητέρες δὲν ἐξέφρασαν τὸν πόνο τους μὲ στίχους αὐτοσχέδιους, πού μὲ τὸν καιρὸ ἐγίναν ἀμάραντα λουλούδια τῆς δημῶδους ποίησης!

...Τελικά, «εἰσοδεύσασα τὴν ἔσοδειαν τῶν κτημάτων της, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὸ σπίτι, οὔτινος ἐπὶ 55 καὶ πλέον ἔτη ὑπῆρξε στύλος ἵνα μὴ ἐπανέλθῃ φεῦ! ποτέ καὶ μὴ τὸ ἐπανίδῃ ποτέ! Ἄνεχώρησε διὰ τὴν ἐλληνικὴν πρωτεύουσαν ἵνα ἀναπαυθῆ πλησίον τοῦ μονογενοῦς της υἱοῦ, τῆς μοναχοκόρης της, καὶ τῶν ἐγγονῶν της τῶν ξενιτογεννημένων.

Ἐπτὰ μῆνας μόνον ἐγεύθη τ' ἀγαθὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀναπαύσεως ἐν τοῖς κόλποις τῶν τέκνων της. Προσβληθεῖσα ὑπὸ γριπῶδους βρογχίτιδος ἔπεσε κλινήρης. Ἡ συνδρομὴ τῆς Ἐπιστήμης ἀπέβη ματαία. Ὁ σκώληξ τῆς Καταστροφῆς εἶχεν ὑπονομεύσει τὰς ρίζας τῆς γερικῆς Βελανιδιάς, ὅπως τὴν εἶχε παρομοιάσει ὁ διηγηματογράφος υἱὸς της ἐν τινι τῶν διηγημάτων του. Τὴν 12ην τρέχοντος μηνός, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἠσθάνθη ἐγγίζον τὸ τέλος της. Ἐζήτησε νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ νὰ μεταλάβῃ, ὡς ἀληθῆς χριστιανή».

...«Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἤρξατο τραγουδοῦσα τὸ γνωστὸν δημοτικὸν ᾄσμα:

Ἐνύχτωσε καὶ θράδουσε
καὶ πάη τούτη ἡ μέρα,
Σύρτε, παιδιὰ μου, γιὰ ψωμί,
ψωμί νὰ φᾶτε θράδου,
Κι' ἐμένα φέρτε μου κρασί
ἀπὸ τὸ μοναστήρι,
Νὰ πλύνω τὲς λαβωματιές,
πού τρῶνε τὸ κορμί μου
Φέρτε καὶ τὸν πνευματικὸ
νὰ μὲ ξομολογήση.

Καὶ νὰ τοῦ εἰπῶ τὰ κρίματα,
ὄπ' ὦχω καμωμένα,
Σαράντα χρόνια ἄρματωλὸς
κι' εἴκοσι πέντε κλέφτης
Κι' ὅταν ὁ Χάρος κατεβῆ
νὰ πάρῃ τὴν ψυχὴ μου,
Νὰ μὲ σηκώσετε ἀλαφρά...».

—Δὲν το εἶπα καλά, εἶπε πρὸς τὸν
υἱὸν τῆς. Σὰν τὸν Πάππου σου, σὰν
τὴν ἀδερφή σου καὶ σὰν τὸν πατέρα
σου! Ἐμένα μ' ἔχει πιάσει ὁ Χάρος
ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ μοῦ χάλασε τὴ
φωνή μου!

“Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἄρχισε δικό
τῆς τραγούδι, τραγούδι αὐτοσχέ-
διο, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ καταλάβῃ
θέση μεταξὺ τῶν ὠραιότερων τῆς
δημοτικῆς ποιήσεώς μας:

«Σαράντα χρόνια ἄρματωλὸς
κι' εἴκοσι πέντε κλέφτης,
Ἄδιάκοπα πολέμαγα
μὲ Τούρκους κι' Ἀρβανίτες
Καὶ πάντα τοὺς ἐνίκαγα,
σὰν ἄξιο παλληκάρι,
Μὰ τώρα στὰ γεράματα
κακὸ σεφέρι μ' ἤῤυρε,
Δὲν πολεμάω σὲ βουνὸ
καὶ μὲ ντερβεναγάδες,

Μὸν πολεμάω κατακαμπῆς
μὲ δεκαοχτῶ χιλιάδες,
Μὲ τὸν Πασιᾶ τῆς Ρούμελης
κι' αὐτὸν τὸ Σατραζέμη».

Τὸ ᾄσμα αὐτὸ ἦτο ἀκριβῆς ἀλ-
ληγορία τῆς ζωῆς τῆς. “Ὅλα ὅσα
ἔχει ὑποφέρει μέχρι τοῦδε, ἀσθέ-
νεια, λύπαι κλπ. ἦσαν μικρὰ πρά-
γματα: ν τ ε ρ β ε ν α γ ᾶ δ ε ς
ἀπλοῖ, ἐνῶ ἡ τελευταία ἀσθένεια
τῆς ἦτο πόλεμος κατ' ἀνωτέρων δυ-
νάμεων, διοικουμένων ὑπὸ στρατη-
γῶν καὶ στραταρχῶν, ἦτο ὁ θάνα-
τος!

Τὴν 8ην μ.μ. ὥραν ἐζήτησε νὰ τὴν
στρέψουν πρὸς ἀνατολὰς καὶ νὰ
τῆς πιάσουν τέσ πλάτες:

— Βάλτέ με κατὰ ἡλιοῦ! καὶ πιά-
στε με νὰ ξεψυχήσω!

Καὶ μετ' ἀγωνίαν μιᾶς ὥρας, εἰς
ἡλικίαν δὲ 75 ἐτῶν, παρέδωκε τὴν
μαρτυρικὴν αὐτῆς ψυχὴν πρὸς τὸν
Πλάστην, ὡς ἥρωσ ἀλλων χρόνων!

Καὶ ἦτο πράγματι ἡ μήτηρ τοῦ κ.
Χ. Χρηστοθασίλη γυνὴ ἄλλων χρό-
νων!

Αἰωνία τῆς ἡ μνήμη!»

Γ. Κ. Γ.

ΤΑ ΝΕΥΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ (κεραυνός ἐν αἰθρία)

* ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ. Γ. ΛΑΖΑΡΗ

ΣΗΜ. α.χ.μ.

Ἡ σειρά τῶν «Δικαστικῶν Ἐνθυμήσεων» πού μοῦ εἶχε δώσει λίγους μήνες πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ ἀείμνηστος Χριστόφορος Λάζαρης ἀναφέρεται στήν Ἡπειρο, ὅπου ὑπηρέτησε ὡς ἀντεισαγγελέας καὶ Εἰσαγγελέας Πρωτοδικῶν καὶ Ἐφετῶν καὶ Ἐπίτροπος τοῦ Στρατοδικείου κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Σὲ πολλὰ περιστατικὰ εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ὁρῶν πρόσωπο καὶ ἀφηγητής.

Ἦταν μιὰ ἱστορία μὲ ἀπλὸ ἑστιατὴ πλοκή.
Ἐνας ἀγρότης πεθαίνοντας ἄφησε δυὸ ἀγόρια ὀρφανὰ μὲ διαφορά ἡλικίας μεταξύ τους περὶ τὰ τέσσαρα χρόνια.

Κατὰ τὰ πατροπαράδοτα ὁ μεγαλύτερος ἀνέλαβε τὴ διοίκησι τῆς κληρονομικῆς περιουσίας καὶ τὴν ἀνεπίσημη κηδεμονία ἐπὶ τοῦ μικρότερου ἀδερφοῦ πού ἦταν ἀκόμα ἀνήλικος. Κατὰ τὸ ἴδιο δὲ ἔθιμο ἀνέλαβεν ἐπίσης καὶ τὴν πειθαρχικὴ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ ἀνηλικίου ἀδερφοῦ, τὸν ὅποιον δὲν παρέλιπε νὰ καταχερίζῃ ἀνευδοίαστα, ὅσες φορές τὸ εὔρισκε ἐνδεδειγμένο κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτη σοφὴ κρίση του.

Ὅταν ὁ μικρὸς ἐνηλικιώθηκε ἐ-

ζήτησε τὴ διανομὴ τῆς πατρικῆς κληρονομίας, τὴν ὁποίαν καὶ κατάφερε ἐπὶ τέλος μετὰ πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ παρεκκλίσεις καὶ ἀναβολὰς ἀπὸ μέρους τοῦ μεγάλου πού, ὅπως εἶναι εὐνόητο, ἐφρόντισε νὰ εὐλογῆσῃ τὰ γένεια του κατὰ τὸν καθορισμὸ τῶν μερίδων.

Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία στὴν ἱστορία μας εἶναι ὅτι ἓνα ἀπ' τὰ χωράφια, τὸ πιὸ μεγάλο φαίνεται, τὸ μοίρασαν στὰ δύο κι' ἔβαλαν τὸ σύνορο, ἀλλὰ στὸ μοιράδι τοῦ μικροῦ ἀπέμεινε μιὰ ἀχυροκαλύβα τοῦ μεγάλου, πού ἀνέλαβε ν' ἀποσύρῃ τὰ εὐτελεῖ ὑλικά της γι' ἀργότερα.

Ἐπειτ' ἀπὸ μιὰ διετία ὁ μικρότερος εἶχε πάει ἀπὸ πρῶτ' ἐπὶ τὸ μερίδιό του αὐτὸ κι' ἄρχισε νὰ τὸ σκάβῃ γιὰ σπορά.

Κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἐπάνω στὸ δίτροχο κάρρο ἐνὸς συγχωριανοῦ πού πλησίαζε στὸ κτῆμα, συνεπέβαινε δίπλα στὸν ἰδιοκτήτη ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός. Καὶ σὰν εἶδε τὸν μικρὸ νὰ σκάβῃ κοντὰ στὸ σκελετὸ τῆς καλύβας του, ἔβαλε μιὰ φωνή:

—Γιὰ τήρα ρε Μῆτσο μὴν πειράξῃς τὴν καλύβα!

Ὁ μικρότερος ἀποκρίθηκε τότε:

—Τὴν καλύβα νὰ τὴν πάρῃς ἀπὸ

δῶ γιατί θὰ καλλιεργήσω τὸν τόπο καὶ μ' ἀμποδάει.

— Πρόσεξε καλά· μὴν πειράξεις τὴν καλύβα γιατί θὰ σὲ θάψω ἐκεῖ δά.

— Ἐλα πάρε τὰ ξύλα σου γιατί ἀλλοιῶς θὰν τὰ ρίξω στὸ μνήμα σου κι' ἄσε τὶς φοβέρες. Πάει ὁ καιρὸς ποὺ ἤμουν μικρὸς καὶ μ' ἔδερνες!

Σαλτάρει τότε ὁ μεγάλος μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι καὶ τρέχει κατ' ἀπάνω στὸν μικρὸ ἐνῶ ἀπὸ κοντά του πήδησε κι' ὁ καροτσέρης νὰ τὸν συγκρατήσῃ φωνάζοντας:

— Σταθῆτε ρε παιδιά! Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ντροπὴ νὰ τσακωθῆτε χωρὶς αἰτία.

Ὁ μεγάλος ὅμως πιὸ σβέλτος εἶχε φτάσει στὸ Μῆτσο, ποὺ ἦταν σκυμένος κι' ἔξυνε τὰ χώματα ἀπ' τὴν τσάπα μ' ἓνα παληομάχαιρο, καὶ τοῦ κατέβασε μιὰ μὲ τὸ ραβδί στὴν πλάτη!

— Φεῦγα μωρὲ Γιάννη... θὰ σὲ χτυπήσω, φωνάζει ὁ Μῆτσος.

Ὁ μεγάλος ὅμως τοῦπεσε ἀπάνω καὶ τότε ὁ Μῆτσος μὲ τὸ παληομάχαιρο ποὺ κρατοῦσε τοῦδωκε μιὰ στὸ ἀριστερὸ τῆς κοιλιᾶς καὶ τραβήχτηκε πίσω.

Ὁ ζόρικος Γιάννης σὰν ἐννοίωσε τὸ χτύπημα καὶ εἶδε τὰ αἵματα ἔπεσε κάτου μὲ μιὰ φωνή:

— Μ' ἔσφαξε ὁ κερατᾶς!

Ἐφθασε ἀπάνω στὴν στιγμή κι' ὁ καροτσέρης.

— Τί ἔκανες ρε Μῆτσο;... τὸν σκότωσες!

Ὁ Μῆτσος τότε, συνερχόμενος ἀπ' τὴν ἔξαψη μπροστὰ στὸν ξαπλωμένο ἀδερφό του μὲ τὰ αἵματα,

ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τὸ κεφάλι του μὲ τὰ δυὸ χέρια καὶ νὰ ξεφωνίζει:

— Ἀχ, ἀδερφοῦλη μου, τί ἔκαμα ὁ κερατᾶς! Τώρα χανόμεστε κι' οἱ δυὸ μας γιὰ τὸ τίποτα. Ἀχ Παναγία μου τί μέρα μᾶς ξημέρωσε σήμερα!

Ὁ καροτσέρης, ψυχραιμότερος, τὸν φωνάζει τότε:

— Ἄσε τὰ μοιρολόγια τώρα καὶ βοήθα νὰ τὸν γλυτώσουμε τὸ γρηγορώτερο.

Τὸν ἀνέβασαν ξαπλωτό στὸ κάρο καὶ τὸν πήγαν σὲ κλινικὴ. Τὸ τραῦμα δὲν ἦταν βαθύ. Μόλις εἶχε διατρήσει τὸ κοιλιακὸ τοίχωμα καὶ σὲ μιὰ ἑβδομάδα ὁ τραυματίας εἶχε σηκωθῆ. Τὰ ἔξοδα νοσηλείας τὰ πλήρωσε ὁ δρᾶστης, ποὺ δὲν ἔπαψε νὰ παρακαλῆ τοὺς γιατροὺς νὰ κάμουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸν σώσουν.

Κατόπιν ὅμως αὐτεπαγγέλτου ποινικῆς διώξεως ὁ δρᾶστης ἐπροφυλακίσθη καὶ παραπέμφθηκε στὸ κακούργημα γι' ἀπόπειρα ἀναιρέσεως, κι' ἡ ὑπόθεση προδιωρίστηκε στὸ κακουργιοδικεῖο Ἰωαννίνων.

Ὁ πρόεδρος, ἓνας ἀμέμπτου ἠθους καὶ ἀκεραιότητος δικαστικός, ἀλλὰ μὲ πνεῦμα ὄχι πολὺ ἀναπεπταμένο, ἐπηρεαζόμενος ἀθέλητα ἀπ' τὴν ιδιότητα τοῦ δρᾶστη ὡς ἀδελφοῦ καὶ τὸν ἀτομικὸ του συναίσθηματισμὸ, διαβάζοντας τὴ δικογραφία ἐσημάτισε τὴ γνώμη ὅτι ὁ πλήξας διὰ μαχαίρας τὸν ἀδελφόν ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ παραδειγματικῶς. Κι' ἀπ' τὴν ἀκούσια αὐτὴ προκατάληψη δὲν ἦταν καθόλου εὐκολο ν' ἀπαγκιστρωθῆ.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ψυχολογικὸ κλί-

μα πού βρέθηκε, δέν εἶχε πλέον τὴ δυνατότητα νὰ τραπῆ πρὸς ἀναζήτησιν ἄλλων βαρυσημάτων ἀληθειῶν εἰς τὴν ἀπλὴν ἱστορίαν τῆς ἀδελφικῆς διενέξεως, πού μπορεῖ νὰ προηγήθηκαν τῆς αἱματηρᾶς συμπλοκῆς ἢ νὰ συνέπεσαν χρονικὰ ἢ νὰ τὴν ἐπηκολούθησαν.

Ἔτσι ἡ σκέψη του δέν ἐστάθμισε τὸν συντελεστὴν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ παθόντος εἰς τὸ αἰμοσταγὲς ἀποτέλεσμα, οὔτε ἀπησχολήθη μὲ τὴν ἐνδεχομένην ὑπάρξιν νομίμου ἀμύνης εἰς τὴν συμπεριφορὰν τοῦ δράστου, οὔτε διενοήθη κἂν τὴν ἀξιολόγησιν αὐτῆς μετὰ τὴν καταφορὰν τοῦ μοναδικοῦ πλήγματος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τὴν ἀπουσίαν προθέσεως πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ πλήγματος. Καὶ ἡ ἀνεπίγνωτος αὐτῆ αὐτοδέσμευσις τοῦ προέδρου ἄρχισε νὰ διαφαίνεται ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τοῦ παθόντος ὡς πρώτου μάρτυρος.

Ἄφου, λοιπόν, ὁ πρόεδρος ἐξήντησε τὰς ἐρωτήσεις του ἔδωσε τὸν λόγον εἰς τὸν εἰσαγγελέα, τοὺς συνέδρους καὶ τοὺς ἐνόρκους, χωρὶς κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ ὑποβάλῃ ἐρωτήσεις καὶ τέλος ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν.

Ὁ ἔγκριτος συνήγορος καὶ θυελλώδης ἀγορητὴς Γ. Κωνσταντινίδης ἄρχισε νὰ ἐρωτᾷ:

— Γιὰ πὲς μας κ. Γιάννη, ἂν ἤθελε ὁ κατηγορούμενος ἀδελφός σου μποροῦσε νὰ σοῦ καταφέρῃ κι' ἄλλες μαχαιριές πρὶν τρέξῃ κοντά σας ὁ καραγωγεὺς;

— Ἄν ἤθελε πρόφθανε νὰ μοῦ δώσῃ κι' ἄλλες.

— Ἦθελε λοιπόν νὰ σὲ σκοτώσῃ ἢ σὲ τραυμάτισε γιὰ ν' ἀμυνθῇ χω-

ρὶς νόχη ἀπόφαση νὰ σὲ σκοτώσῃ;

Ἐδῶ ὁ παθὼν δέν ἐπρόφθασε νὰ ἀποκριθῇ. Ὁ πρόεδρος ἔπαθε τέτοιον ἐρεθισμόν ἀπ' τὶς ἐρωτήσεις, ὥστε ἔγινεν ἔξαλλος καὶ παρεμβαίνων ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ἐν ταραχῇ κατέρυθρος:

— Ἦ εἶν' αὐτὰ κ. συνήγορε; Ποῦ προσπαθεῖτε νὰ τὸ πᾶτε; Ἄπρομελέτητα τραύματα θὰ τὸ κάνωμε ἢ ἄμυνα σήμερα;

— κ. Πρόεδρε, μὲ συγχωρεῖτε. Ἐγὼ διὰ νὰ ἐξιχνιάσω ποίαν πρόθεσιν εἶχε ὁ κατηγορούμενος κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ παθόντος. Τί ἄλλο νὰ ρωτήσω;

Ὁ πρόεδρος ὁμως διέκοψε καὶ πάλιν ὀργίλος:

— Δέν θὰ ἐπιτρέψω τέτοιες ἐρωτήσεις... δέν μπορεῖτε νὰ ρωτᾶτε ὅ,τι θέλετε ἐδῶ μέσα. Θὰ διακόψω τὴ συνεδρίαση!

Καὶ κρούων δαιμονιωδῶς τὸν κώδωνα μὲ σπασμωδικὰς κινήσεις τῶν χειρῶν, ἐξετίναξε στὸ δάπεδο τῆς αἰθούσης δύο - τρεῖς τόμους κωδίκων πού εἶχε μπροστά του.

Ὁ συνήγορος αἰφνιδιασθεὶς ἀπὸ τὸ ἀδόκητον τῆς ἐπιθέσεως καὶ τεθεὶς μεταξὺ καθήκοντος, πού ἐσημαινεν ἐπεισόδιον ἀπροβλέπτου ἐκβάσεως καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ προέδρου, περιῆλθεν εἰς δεινὴν ἠθικὴν δοκιμασίαν.

Ἡ ἀγωνία του κατέστη ἐκδηλὸς ἀπ' τὸ πρόσωπό του πού εἶχε χλωμιάσει. Εἰς τὴν ψυχὴν του ἐπεκράτησεν ἡ σκέψη τοῦ κατευνασμοῦ καί... ἀπέμεινεν ἀναυδος.

Εἰς τὸ ἀκροατήριον ἐπεκράτησεν πρὸς στιγμὴν ἡ νεκρικὴ σιγὴ τῆς καταπλήξεως, καὶ ἡ ἀγωνιώδης ἀ-

ναμονή τῆς συνεχείας.

Ὁ κατηγορῶν ὅμως νεοδιόριστος ἀντεισαγγελεύς, ἀντιμετωπίζων μὲ ἥρεμον ἀποφασιστικότητα τὴν ἐκτροπὴν, καὶ συναισθανόμενος τὸ δικό του καθῆκον ὡς ἐκπροσώπου τοῦ νόμου καὶ τῆς εὐταξίας ἀντελήφθη ὅτι τὸ κρίσιμον τῆς στιγμῆς δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ μείνῃ παθητικὸς θεατῆς. Καὶ ἐπενέβη.

— κ. Πρόεδρε, παρακαλῶ τὸν λόγον πρὸς ὑποβολὴν ἐρωτήσεων.

— Ὅριστε ῥωτᾶτε, ἀπεφάνθη κατέρυθρος ὁ πρόεδρος.

— Γιὰ πές μας, μάρτυς, ἂν ἤθελε ὁ ἀδερφός σου νὰ σέ σκοτώσῃ, εἶχε τὸν καιρὸ καὶ τὴν εὐκολία νὰ σοῦ δώσῃ κι' ἄλλες μαχαιριές;...

Ἄλλ' ὁ πρόεδρος εἶχεν ἀναχθῆ πλέον πλησίσιος εἰς τὸ τρικυμιῶδες πέλαγος τοῦ πείσματος καὶ ἡ ὑποστολὴ τῆς ἰστιοφορίας τοῦ ἦταν ἀδύνατος.

— Διακόπτεται ἡ συνεδρίασις δι' ἓν τέταρτον... ἐκράυασε.

Τὸ δικαστήριον ἀπεσύρθη εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν διασκεψεων ὅπου ἠκολούθησε καὶ ὁ ἀντεισαγγελεύς διὰ νὰ δεχθῆ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του τοὺς μύδρους τῆς ἱεράς (;) ἀγανακτήσεως τοῦ προέδρου.

— Καὶ σύ, λοιπόν, συμμαχεῖς μὲ τὴν ὑπεράσπιση καὶ ὑποστηρίζεις τὰ ἴδια μὲ τὸ συνήγορο; Τί πράγματα εἶν' αὐτά;

— Ὅχι, κ. πρόεδρε, οὔτε συμμαχῶ οὔτε ὑποστηρίζω τίποτε ὡς πού ν' ἀκουσθῆ ἡ τελευταία λέξη τῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου. Καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἀπλῶς ἐρευνῶ πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν συνθηκῶν τῆς πράξεως, εἴτε δυσμενῶν

εἴτε εὐμενῶν διὰ τὸν κατηγορούμενον, ὅπως ἔχομεν κοινὸν καθῆκον ὅλοι οἱ παράγοντες τῆς ποινικῆς δίκης...

Τότε ὁ πρόεδρος ἐστράφη πρὸς τοὺς συνέδρους:

— Ἔσεῖς τί λέτε ἐπ' αὐτῶν; Πρέπει νὰ ξέρω γιὰ νὰ δῶ ἂν θὰ προχωρήσω τὴ διαδικασία ἢ θὰ θέσω ζήτημα ἀναβολῆς εἰς τοὺς ἐνόρκους...

Ὁ δεξιὸς νεαρὸς πρωτοδίκης Σ. Λ. (!) εὐλαβῶς ἀλλ' ἀδιστάκτως ἀπεκρίθη:

— Κι' ἐγώ, κ. πρόεδρε, νομίζω ὅτι αὐτὰ πού ἠρώτησαν ὁ συνήγορος καὶ ὁ εἰσαγγελεύς εἶναι ἀναπόφευκτα στοιχεῖα τῆς δικαστικῆς ἐρεύνης... τί ἄλλο νὰ ρωτήσουν;

— Ὡστε, λοιπόν, κινδυνεύω νὰ μείνω μόνος, κι' ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ ἡ διαδικασία. Σκέπτομαι νὰ θέσω ζήτημα ἀναβολῆς εἰς τοὺς ἐνόρκους. Συμφωνῆτε ἢ ὄχι; ἀπεκρίθη ὁ πρόεδρος.

Οἱ δύο δικασταί, ὀρθῶς διαγνώσαντες ὅτι ὅπως ἦρθαν τὰ πράγματα δὲν ἔπρεπε νὰ συνεχισθῆ ἡ δίκη μέσα σὲ κλίμα ἀντιδικίας τοῦ προέδρου πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν καὶ τὸν εἰσαγγελέα, συνεφώνησαν νὰ τεθῆ τὸ ζήτημα ἀναβολῆς.

Μὲ τὴν ἐπανάληψη τῆς συνεδριάσεως ἐτέθη τὸ ζήτημα τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ἐνόρκοι ὁμοφώνως ἀπεφάνθησαν συμφωνοῦντες γιὰ νὰ γλυτώσουν κι' αὐτοὶ ἀπ' τὴν κακὴ ὥρα, καὶ ἡ ἐκδίκασις ἀνεβλήθη.

Τὸν ἐπόμενο μῆνα ἐπανεισήχθη ἡ ὑπόθεσις μὲ τὴν ἴδια σύνθεση τοῦ δικαστηρίου, τὸν ἴδιον εἰσαγγελέα καὶ τὸν ἴδιο συνήγορο τοῦ κατηγο-

ρουμένου.

Ύπεβλήθησαν εἰς τοὺς μάρτυρας οἱ ἴδιες ἐρωτήσεις, χωρὶς ὁ πρόεδρος νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἐλαχίστην δυσφορία ἐτούτῃ τῇ φορᾷ. Ὁ μεσολαβήσας χρόνος τὸν ἐβοήθησε ν' ἀποτινάξῃ τὶς ἐνστικτώδεις προκαταλήψεις καὶ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν δίκαιον ἑαυτὸν του.

Ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ ἡ ὑπεράσπιση ὑπεστήριξαν «ἀπρομελέτητα τραύματα». Οἱ ἔνορκοι ἀπεφάνθησαν καταφατικῶς.

Ὁ παθὼν συναισθανθεὶς κι' αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του ἀπ' ὅσα ἄκουσε κατὰ τὴν δίκην, ὅτι ἡ ὑπόθεσις ὅλη προῆλθεν ἀπ' τὴν δικήν του θάναυση ἀυθαιρεσία, παρητήθη τῆς ἐγκλήσεως καὶ ἐπληρώθησαν τὰ ἔξοδα τῆς δίκης.

Ὁ κατηγορούμενος ἀπηλλάγη, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο πού ἴσχυε τότε, καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔφυγαν συμφυλιωμένοι ὅσο δὲν ἦταν ποτὲ μεταξὺ τους πρὸ τοῦ ἐπεισοδίου. Ἀλλὰ διερωτᾶται κανεὶς: Τί θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἂν ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ οἱ σύεδροι δὲν εἶχαν τὴν ψυχικὴν νηφαλιότητα, τὴν ἠθικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς γνώμης καὶ τὸ σθένος τοῦ καθήκοντος, κι' ἂν ἀκόμα οἱ δύο σύεδροι δὲν εἶχαν τὴν σύνεσιν νὰ συμφωνήσουν εἰς τὴν πρότασιν ἀναβολῆς;

Ποιὸς μπορεῖ λοιπὸν νὰ πῆ πῶς δὲν ὑπάρχει ὁ παράγων «τύχη» στὴ σύνθεσις τοῦ δικαστηρίου, στὴν ἐκπροσώπησι τῆς κατηγορίας καὶ τῶν διαδίκων, στὸ ψυχολογικὸ κλίμα, στὸ χειρισμὸ καὶ στὴν ἐκβασι τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων πού ὄχι σπάνια καταντᾶει νὰ εἶναι «εἰμαρμένης προϊόν»;

ΤΟ ΣΤΟΛΙΔΙ ΤΗΣ ΒΟΣΤΙΝΑΣ *

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΔΑΚΑ

Ποιὸς τὸ χάνι τοῦ Κολέφα
Δὲν τὸ πῆρ' ἀκόμη πρέφα,
"Ὅπου παίζει μέγα ρόλο,
Στὸ Παληοπωγῶνι ὄλο.
Κι' ὄλοι πᾶν σ' αὐτὸ τρεχάλα
Καὶ πεζούρα καὶ καθάλα.
Σ' ἓνα τέτοιο φῖνο χάνι
"Ὅποιος δὲν κονεύει χάνει.
Εἶνε παστρικὸ κι' ὠραῖο,
Ψύλλο, κώνωπα, κορέο
Δὲν θὰ βρῆς ποτὲ καὶ ψεῖρα·
"Ἐχει μιὰ ἄλλ' εἶνε στείρα.
Δὲν γεννάει, δὲν κλωσσάει
Σὲ κορμὶ πλούσιων δὲν πάει,
Φουκαράδων προτιμάει
Αἶμα γιὰ νὰ πιπιλάη·
Κ' ὅποιον πρῶτα θὰ τσιμπήσῃ
Μονομιᾶς θὰ θησαυρίσῃ
"Ἐχει στὰ δοντάκια γούρι
Σ' ἐνὸς πεθαμένου μούρη.
Κάποτ' εἶχε περπατήσῃ
Καὶ τὰν εἶχε ἀναστήσῃ
Κ' ἔτρεχ' ὁ νεκρὸς στὸ δρόμο
Μὲ τὰ σάβανα σπὸν ὦμο.
Θαῦμα ἀπίστευτο εἶνε τοῦτο
Κι' εἶν' ἀλήθεια ἐν τοσοῦτῳ!!
Πλήρωσε γι' αὐτὴν τὴν ψεῖρα.
ἓνα μιλιοῦνι λίρα,
Κάποιος λόρδος νὰ τὴν πάρῃ
Καὶ σκωθῆκαν στὸ ποδάρι
Πρόκριτοι Ρωμηοὶ κι' Ἀγάδες
Καὶ τοῦ εἶπαν. «Οἱ παράδες
Δὲν περνοῦν καὶ τὰ φλωριά σου,
Τράβα, λόρδε, στὴ δουλειά σου.
Κι' ἡ Βοστίνα δὲν στὴ δίδει
Θὰ τὴν ἔχη γιὰ στολίδι.

(«Φλόγες» 1926)

* Πωγωνιανή.

Τὸ Συναξάρι τῶν 12 Μηνῶν

ΘΕΡΙΣΤΗΣ, ΘΕΡΤΗΣ, (ΙΟΥΝΙΟΣ)

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἰούνιος σημειώνει τὸν ὀριστικὸ ἐρχομὸ τοῦ Καλοκαιριοῦ. Μιά παροιμία - κραυγὴ ἀντηχεῖ στὴν ἀγροτικὴ Ἑλλάδα: Τ σ ί ν τ ζ ι ρ α ς ἐ λ ἄ λ η σ ε, π ἄ ρ τ ε τ ἄ δ ρ ε π ἄ ν ι α σ α ς.

Καὶ εἶναι τ σ ί ν τ ζ ι ρ α ς ὁ τζίτζικας, ὁ «τέττιξ» τοῦ Αἰσώπιου μύθου, αὐτὸ τὸ θορυβώδικο ἔντομο, εἶδος ὀργανοπαίχτη κρουστοῦ ὀργάνου, ποὺ πετάει ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο χωρὶς καμμιά προτίμηση εἴτε γιὰ πεῦκο πρόκειται εἴτε γιὰ πλατάνι σκιερό. Κολλημένος ἐπάνω στὸν κορμὸ ἢ σὲ κλαδί, σπάνια σὲ φύλλο, φέρνει το χρῶμα τους καὶ μεθυσμένος μὲ τὸ ἴδιο του τραγούδι ὦρες ἀτέλειωτες πέφτει σὲ ἔκσταση, εἶναι ἀθέατος, γιατί ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ κορμοῦ, ὅπως εἶπαμε καὶ χαιρετίζει τοῦ καλοκαιριοῦ τὸν ἐρχομὸ.

Κατὰ τὰ ἡρεμα βραδυνὰ τοῦ Ἀπρίλη κοάζει ὁ φεουδάρχης τοῦ ἀχρηστοῦ ἔλους βάτραχος. Βατραχοσυναυλίες ἔχω ἀπολαύσει στὴ Βελλά, στὶς παρακαλάμιες περιοχὲς Γορμοῦ καί, στὸν κάμπο τῶν Φυλιατῶν, ἀνάμεσα Σίδερης καὶ Φα-

νερωμένης. Κατὰ τὰ πρωῖνὰ σπαθίζει τὸν ἄερα κεληδίζοντας τὸ γοργορόφτερο χελιδόνι. Ἡ πολυετῆς παρατήρηση τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν ἔχει σημειώσει τὴν ἐμφάνισή τους σὰν προάγγελο τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἀλλὰ ἡ παροιμία «Μ ἢ σ ἐ γε λά σ ε ι ὁ μ π ἄ κ κ α κ α ς ἢ τ ὁ χ ε λ ι δ ο ν ἄ κ ι, ἂ ν δ ἐ λ α λ ἦ σ ε ι ὁ τ ζ ί τ ζ ι κ α ς δ ἔ ν ε ἴ ν' κ α λ ο κ α ι ρ ἄ κ ι, παρ ο υ σ ι ἄ ζ ε ι τ ὸ ν τ ε λ ε υ τ α ἴ ο αὐτὸν σὰν τὸ γνησιώτερο φύλλο πορείας τοῦ θέρους. Καὶ σ' αὐτὸ ὁ τζίτζικας ποτὲ δὲν ἔχει διαψευσθεῖ.

Τότε ἀρχίζει ἡ πραγματικὴ μάχη τῆς συγκομιδῆς κατὰ τὴν αἰώνια τάξη τῆς δημιουργίας.

Μιά ἀνδριώτικη παροιμία προσδιορίζει τοὺς μῆνες τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν: Ἀ π ὸ τ ὸ θ ἔ ρ ο ὡ ς τ σ' ἐ λ ι ἐ ς δ ἔ ν ἄ π ο λ ε ἴ π ο υ ν ο ἰ δ ο υ λ ε ι ἐ ς, δηλ. ἀπὸ τὸν Ἰούνιο ὡς τὸν Ὀκτώβρη.

Πόσο δύσκολες καὶ κοπιαστικὲς εἶναι οἱ δουλειὲς τῆς συγκομιδῆς, τοῦ θερισμοῦ καὶ τοῦ τρυγητοῦ φαίνεται κι ἀπὸ τὸ «θ ἔ ρ ο ς - τ ρ ὺ γ ο ς π ὄ λ ε μ ο ς», χωρὶς διάκριση ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη καθὼς καὶ ἡ ἡπειρωτικὴ παροιμία διασώ-

ζει: Θέλεις θέριζε και δένε, θέλεις δένε και κουβάλα, αναφεράμενη στα τρία στάδια του θερισμού, τὸ θέρο, τὸ δέσιμο τῶν δεματιῶν και τὴ μεταφορά τους στ' ἀλώνια νὰ γίνουν θημωνιές. Κι ὅλα αὐτὰ κάτω ἀπὸ τὸ κάμα τοῦ ἡλίου, κάτω ἀπὸ θηριώδεις συνθήκες ὡς τὶς 23 Ἰουνίου, πὺ εἶναι ἡ μεγαλύτερη μέρα και μὲ τὴ συναυλία τῶν τζιτζικιῶν. "Ὅλα αὐτὰ σήμερα μὲ τὰ τρακτέρ και τὶς ἀλωνιστικὲς μηχανὲς εἶναι ἀναμνήσεις τῶν γερόντων, πὺ κόπιασαν στὴν ἐποχὴ τους, κάτισχνοι κι ἀσώματοι πίσω ἀπ' τ' ἄλογα στὸ ἀλῶνι ἢ περιμένοντας ἀπελπισμένοι ἕνα ἀεράκι νὰ λιχνίσουν τὸ γέννημά τους. Θερίζαν τὸ θεριστὴ τὰ ὄψιμα κριθάρια, βρώμη, βρίζα και συνέχεια ὡς τὸ τέλος τοῦ μήνα τὰ σιτάρια. Γενικά μέχρι τέλος τοῦ Ἰουνίου ἔχει τελειώσει ὁ θερισμός, ἀφοῦ τὸν «Ἰοῦνιο ἀφήνουν τὸ δρεπάνι και σπέρνουν τὸ δρεπάνι».

Ὁ θερισμός εἶναι πλούσιος ἀν εἶχαμε βροχοπτώσεις τὸ Μάρτη, ὅπως εἶπαμε στὸ Συναξάρι του. Μάρτης ἔβρεχε; Θεριστὴς ἔχαίρονταν. Καὶ χαίρεται ὁ θεριστὴς γιὰ τὴν πλούσια συγκομιδὴ, πὺ θὰ χορτάσει τὴν πείνα, ὅσων χωρικῶν ἔχουν ἀδειάσει τ' ἀμπάρια. Ἐνδεικτικὴ εἶναι και ἡ ἐπόμενη ἡπειρωτικὴ παροιμία: Ὁ Μάης ἔχει τ' ὄνομα κι ὁ Θεριστὴς τὴν πείνα. Καὶ ἡ πείνα τοῦ Ἰουνίου μᾶς ἔχει δώσει τὴν πιὸ ὁμορφὴ γεύση τῶν παιδικῶν μας

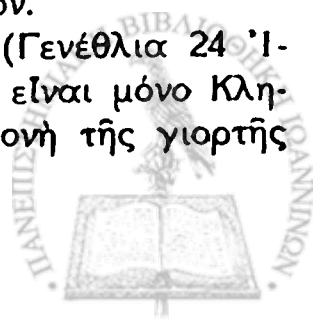
χρόνων. Ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος μολογοῦσε πὺς τὰ πιὸ γλυκὰ φασόλια δὲν εἶχε φάει ποτὲ στὴ ζωὴ του ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ πὺ τοῦ μαγείρευε ἢ μᾶνα του στὰ παιδικὰ του χρόνια στὸ Γραμμένο.

Ἐγὼ θὰ θυμηθῶ τὸ κολατσιὸ τοῦ θερισμοῦ, πὺ ἦταν λιγότερο και φτωχότερο ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Πρόδρομου. Τζιτζικας ἔλαλησε; μαύρη ρόγα γυάλισε. Ἀλλὰ κι ἀν ἔγυάλισαν οἱ ρόγες στὰ τέλη Ἰουνίου εἶναι ἀκόμα ὁμφακες. Μ' ὅλα αὐτὰ ἡ προγιαγιά μου τὶς ἔστισε στὸ κλειδοπίνακο, ἔριχνε λίγο ἀλάτι ἀπὸ τὸν κόμπο, πὺ ἔχε στὴν ἄκρη τοῦ μαντηλιοῦ τὴς δεμένον, ἔτριβε μπομπότα ξερὴ και κολάτσιζε μὲ τὸν μικρὸ συνοδὸ τὴς.

Εἶναι βέβαιο πὺς μὲ τὴν περιγραφή αὐτὴ τοῦ κολατσιοῦ — ὄλο τὸ δεκαπενταύγουστο ἦταν ὑποχρεωτικὸ — πολλοὶ θὰ ξινίστην. Εἶναι ὅμως ἐπίσης βέβαιο ὅτι χιλιάδων Ἑλλήνων και μάλιστα ὁρεινῶν οἱ πρόγονοι τὸ δοκίμασαν και εἶναι καλὸ νὰ θυμηθοῦμε τὴν ξιδοπαπᾶρα.

Ἀπὸ τὰ λατρευτικὰ ἔθιμα τοῦ Ἰουνίου σημειώνουμε ὅσα ἀναφέρονται στὸν "Ἀη Γιάννη τὸν Κλειδονᾶ" πὺ ἀποτελοῦν ὀλόκληρο κύκλο τὴς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας μὲ τὶς τοπικὲς ἰδιομορφίες. Φυσικὰ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῶν σημειωμάτων αὐτῶν.

Ὁ "Ἀη-Γιάννης (Γενέθλια 24 Ἰουνίου), ὅμως δὲν εἶναι μόνο Κληδονᾶς. Τὴν παραμονὴ τὴς γιορτῆς

του σ' ὄλη τὴν Ἑλλάδα ὄμιλοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νέων κυρίως, μαζεύονται καὶ ἐκφράζουν διάφορες ἐπιθυμίες μὲ στίχους καὶ τραγούδια. ἄλλα εὐχάριστα κι ἄλλα χαμένα πραγματικὰ λόγια τοῦ Κλήδονα: "Ὁμως τ' Ἀη—Γιαννιοῦ τοῦ Ἀλιστροπιοῦ σημειώνεται τὸ πωγύρισμα τοῦ ἡλίου κι ἀρχίζει νὰ μικραίνει ἡ μέρα.

Καλότυχος πού θὰ ἰδεῖ τὸν ἴσκιο του μακρὺ ἐκείνη τὴν ἡμέρα κι ἀλλοίμονο σ' αὐτὸν πού θὰ τὸν ἰδεῖ κοντὸν καὶ δίχως... κεφάλι.

Στὴ λαϊκὴ φαντασίᾳ ὁ Ἀη — Γιάννης ἐμφανίζεται νὰ παίζει τὸ ρόλο τοῦ «στρό(γ)υρα», πού καθὼς ἐκεῖνος στὴ μέση τ' ἄλωνιοῦ κάνει τ' ἄλογα πότε νὰ μαζεύονται καὶ πότε νὰ ξανοίγονται, ἔτσι ὁ σ τ ρ ὄ ὑ ρ α ς Ἀη—Γιάννης πότε μαζεύει τὶς μέρες κοντά του καὶ πότε τὶς ἀμολαεὶ στὴν ἄπλα τοῦ οὐράνιου ἄλωνιοῦ γιὰ νὰ ζήσει ἡ Πλάση.

Δὲν εἶναι ἐπίζηση τοῦ μύθου τοῦ Φαέθοντα - Ἡλίου, πού μ' ἓνα ἀδιόρατο νῆμα κρατεῖ τὶς ἡμέρες φθάνοντας στὸ κατακόρυφο στίς 24 Ἰουνίου;

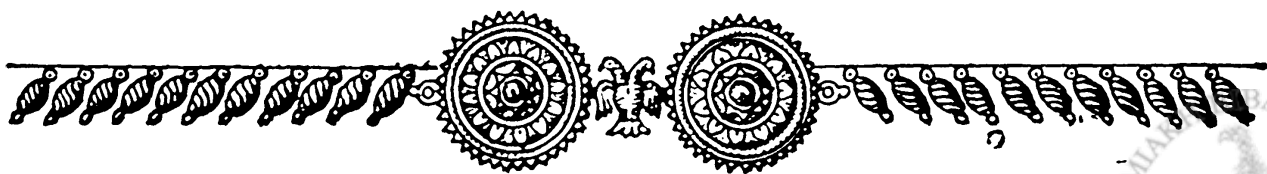
Καὶ θὰ τελειώσω μὲ τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Σπύρου Μουσελίμη, ὅπως μοῦ τὸ διηγῆθηκε κείνος ἓνα βραδυνὸ στὴν ταρατσα τοῦ σπιτιοῦ του, στὴν

Παραμυθιά, καθὼς ἐβλέπαμε τὴν ὁμορφὴ πόλη καὶ τοὺς ἀπέναντι τὸ μῦθος νὰ χάνονται στὸ μούσγωμα.

1920—1925. Νέος δάσκαλος καὶ νέος τραγουδιστής, ὁ Σπύρος Μουσελίμης ἐχάρισε στὴ λογοτεχνία καὶ τὴ λαογραφία μας ἀρίφνητο πλοῦτο μὲ τὸ ἔργο του. Ἡ φιλέρευνη διάθεσή του τὸν ἀνέδειξε καὶ «ἀρχαιολόγο» τοῦ τόπου του. Ὁ γάμος του ἀφῆκε ἐποχὴ στὸ Τσάμικο. Ὁ Χρῆστος Χρηστοβασίλης ἔγραψε ἐπιθαλάμια στὴν «Ἐλευθερία» του.

Ὁ γαμπρὸς θέλησε νὰ κάμει τὸ μῆνα τοῦ μέλιτος μὲ τὴ νύφη. Κίνησαν ἀπὸ τὸ Πόποβο — Ἀγία Κυριακὴ τὸ λένε σήμερα — νὰ πάνε στὴν Πάργα. Ποῦ δρόμοι τότε σὰν τοὺς σημερινούς. Κάνανε δυὸ μέρες. Εἶδε ἡ νύφη, πού δὲν εἶχε βγεῖ ποτέ ἀπὸ τὸ Πόποβο, μέρη καὶ μέρη καὶ σὰν κατέβαινε ἀπὸ τὰ στεφάνια τῶν βουνῶν, πού ζώνουν τὴν ὁμορφὴ Πάργα καὶ πρωτοαντίκρυσε τὴ θάλασσα, πού τὴν ἄκουγε, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχε ἰδεῖ ποτέ της. Καὶ σὰν εἶδε τὰ πολλὰ κατάρτια ἀπὸ τὰ καϊκία πού λικνίζονταν στὸ γραφικὸ λιμάνι της φώναξε θιαμαίνοντας:

—Οὔϊ — οὔϊ στρό(γ)υροι, πού εἶναι κεῖ κάτω στ' ἄλώνι!

Ἡ γούνα καὶ τὰ τσαρούχια

ΤΗΣ ΠΙΠΙΤΣΑΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗ-ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΤΟΥ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.:

Ἡ παρακάτω ἀφήγησις εἶναι ἀπὸ τὰ γεγονόσα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τῆς συγγραφέως δισεγγόνος τοῦ Παπανικόλα Βαλαδάνη θεμελιωτῆ τῆς κεντρικῆς Ἐκκλησίας (Ἀη-Θανάση) τῆς Τσερχοβίτσας (Ἐκκλησιοχώρι). Ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Παπανικόλα πέρασαν καὶ φιλοξενηθῆκαν ὁ Σπυρίδωνας, ὁ Χρηστοβασίλης, ὁ Βηλαρᾶς, ὁ Μέρτζιος, ὁ Καπᾶς, ὁ Χατζῆς, ὁ Εὐάγγελος Ἀντωνιάδης, ὁ Βαβαρέτος.

Ἄν ζοῦσε τώρα θᾶχε πατήσει σίγουρα τὰ ἑκατὸ χρονάκια τῆς.

Καὶ σίγουρα θὰ φόραγε καὶ τὸ χρυσὸ δαχτυλίδι, μὲ τὸ μονόγραμμα Ε.Π., ἀγορασμένο στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὴ ρουμπινιά πέτρα.

Πάντα καμαριάρα. Ἦθελε πάντοτε νὰ ξεχωρίζει. Ὑπῆρχε βλέπεις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνεση, ὁ ἄντρας τῆς, ὁ γιὸς τῆς, ὁ γαμπρός τῆς μὲ φούρνο στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ κεντρικὸ σημεῖο.

Γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, δὲν ἦταν καὶ μικρὴ ὑπόθεση. Ἦταν καλὰ ἀποκατεστημένοι.

Ἐκείνη ἤθελε νὰ «φαίνεται» ποὺ λένε στὸ χωριό.

—Ἐ, καὶ νὰ μπαίνει καὶ λίγο στὸ μάτια τῆς ἀδελφῆς τῆς. Χήρα ἐκείνη χωρὶς ἄνδρα, τί νὰ θάλῃ καὶ ποῦ νὰ πάῃ ἢ δόλια καὶ μὲ τόσους γερόντους στὸ κεφάλι τῆς!

Ἡ καμαριάρα μας ὅμως, εἶχε συλλάβει τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ἐπενδύσεις σὲ προσωπικὰ ἀντικείμενα.

Ἡ ἄλλη ἢ μαύρη ἦταν, ὑπὲρ τῶν καταθέσεων, ὅπως εἶ γινότανε τώρα. Ἐκείνη ἦταν ὑπὲρ τῶν «μασουριῶν». Δὲν τὰ ξόδευε. Τῆς εἶχε φάει κάμποσα λεφτὰ ὁ «Σβῶλος» ὅπως συνήθιζε νὰ λέει καὶ εἶχε φοβηθεῖ τὸ μάτι τῆς.

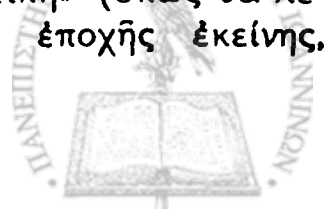
Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ἐντολή τῆς καὶ τὴν ἐπιθυμία τῆς, ὁ ἀδελφός τῆς τῆς ἔστειλε ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἕνα πολὺ ἀκριβὸ πανωφόρι, μὲ ἕναν ὠραιότατο γούνινο μεγάλο γινακά.

Δουλευτὴς καὶ πάμπλουτος αὐτὸς στὴν ξενητεία, δὲν χάλαγε χιτῆρι. Μόλις τὸ παρέλαβε, τὸ χάρηκε τόσο ποὺ καρτέραγε σὰν μικρὸ παιδί, πότε θανάρθει ἢ Κυριακὴ νὰ τὸ φορέσῃ στὴν Ἐκκλησιά.

Ἡ ποθούμενη μέρα ἦρθε. Φόρεσε τὸ παλτὸ μὲ τὴ γούνα καὶ ἀπὸ κάτω τὰ τσαρούχια, σὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτα. Ἄπλο πρᾶγμα!

Μόλις ἔφτακε στὸ μεσοχώρι, τὴν ἀγνάντεψε ἀπ' τὸ σόι τῆς, ἢ ἄλλη Ἐκκλησιοχωρίτισσα.

Ἐκείνη μεγαλωμένη καὶ φερμένη ἀπ' τὴ Μικρὰ Ἀσία κοσμοπολίτισσα, γνώριζε «τὴν ὑψηλὴ μόδα» ἢ τὴν «ὑψηλὴ ραπτική» (ὅπως θὰ λέγαμε τώρα) τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

τούς ωραίους συνδυασμούς τῶν χρωμάτων, τὸ σωστὸ ντύσιμο, τὶς δαντέλλες, τὰ μεταξωτά, τὰ ἀσπρόρουχα, τὰ στολίδια καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε σχέση μετὰ τὰ γυναικεῖα θέματα.

—“Α μὸ θάβω... Τί χαλεύεις στὴν ἐκκλησιά, μετὰ τὰ τσαρούχια καὶ τὸ καλὸ παλτὸ καὶ τὴ γούνα ἀπαχπᾶνω;

—Τσώπαινε ἐσύ, ξαίρω ἐγώ!

Ὡστόσο φαίνεται ὅτι ὡς τὴν ἄλλη Κυριακὴ ποὺ προγραμματίζε νὰ κάνει τὴν ἐμφάνισή της, τὴ θασάνιζε ἢ σκέψη. Μήπως καὶ δὲν πᾶνε τὰ τσαρούχια;

Ὅποτε τὴν δευτέρη Κυριακὴ καὶ ἀπ’ τὴ πρώτη καμπάνα ἦταν ἔτοιμη κιόλας. Φόρεσε τὴ γούνα καὶ ἀντὶ γιὰ τὰ τσαρούχια, ἓνα ζευγάρι ἀνδρικὰ παλιὰ παπούτσια τοῦ γέροντά της.

—“Ε! αὐτὰ δὲν εἶχαν καὶ φοῦντες, νὰ χτυπᾶνε τόσο ἄσχημα στὸ μάτι.

“Αἴντε πάλι, γκράπ - γκρούπ πᾶνω στὸ γκαλντερίμι καὶ μέσ’ στὴν πρωϊνὴ ἡσυχία γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ “Αη-Θανάση.

Νάσου πάλι ἀπ’ τὸ παραθύρι ἢ καλόγνωμη καὶ καλόγουστη ἀνηψιά.

—Μὸ θάβω... ποῦ ξεκινᾶς, μετὰ τ’ ἀρθύλια τοῦ γέροντά σου, νὰ πᾶς σ’ ἀπάνω καὶ τὴ γούνα ἀπ’ ἀχπᾶνω; Δὲν σούκραϊνα, δὲν πααίνου ἀυτὰ!

“Ε, τότες εἶδε κι ἀπόειδε ἢ φιλάρεσκη Τσερκοβιστινὴ καὶ τὴ Δευτέρα ἀπ’ τ’ ἀξημερώματα, κατ’ εὐθείαν στὰ Γιάννια στοῦ Μέρτζιου. Ἀγόρασε τὰ μαῦρα λουστρίνια,

γιὰ νᾶχει καὶ τὸ κεφάλι της ἡσυχο. Καὶ τὰ χρυσᾶ δαχτυλίδια, ἄβγαλτα ἀπ’ τὰ χέρια. Πόσο ἀλλάζουν οἱ καιροί!

Καὶ τώρα ἐμεῖς χαλεύουμε νὰ βροῦμε κανένα σιγκούνι τῆς γιαγιάς, καμιᾶς μανίτσας, καμιᾶς θειάκως, στὸν πάτο καμιᾶς ξεχασμένης καρσέλας, νὰ τὸ φορέσουμε καὶ νὰ βγοῦμε ὄξω. Καὶ νὰ καμαρῶνουμε ἀφοῦ θὰ μᾶς ἔχουνε σταματήσει καμιὰ δεκαριά γυναῖκες νὰ ρωτήσουνε ποῦ τὸ φτιάξαμε ἢ ἀπὸ πότε εἶναι, τί ὠραῖο! Καὶ τὰ λοιπὰ γνωστὰ σ’ ὅλες μας. Καὶ τὸ φορᾶμε καὶ με λουστρίνια καὶ με σκαρπίνια καὶ ψηλὰ τακούνια καὶ κοντὰ τοιαῦτα! “Αν βροῦμε δὲ καὶ κανένα ἀσημοκούμπι τὸ κρεμᾶμε γύρα ἀπ’ τὸ λαιμὸ καὶ τὸ βραγκανᾶμε πέρα - δῶθε καὶ ἔχουμε φροντίσει, προηγουμένως νὰ μάθουμε καὶ ἐὰν εἶναι πρὶν τῆς Τουρκοκρατίας ἢ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ 1913 καὶ ποιὸς ἀσημιτζῆς τῶφτιαξε.

“Αν εἴμαστε τυχερὸς καὶ βροῦμε καὶ κανένα ζευγάρι τοκάδες, καμιὰ ζώνη περίτεχνη μετὰ τὴ πόρπη, καμιὰ τραχλιά, ἔ, τότε, καμαρῶνουμε σὰν νᾶχαμαν τὸν Μπεηλέρ—μπέη ξάδερφο.

Θὰ νοιώθαμαν κάπως ἔτσι, ὅπως ἢ ἀρχοντονα Κυρά - Φροσύνη, φορώντας τὸ δαχτυλίδι τῆς γυναίκας τοῦ Μουχτάρ.

Γυναῖκες, γυναῖκες ἀπ’ τὴ σαρμανίτσα μας!!

Τί κι’ ἀν λεγόμαστε, Τσερκοβιστινές, Γιαννιώτισσες, Μετσοβίτισσες, Παργινές, Ἀρτινές, Κονιτσιώτισσες, βουνίσιες ἢ καμπίσιες, γριές ἢ νιές...

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ Μ. ΑΝΑΓΝΟΣ Η΄ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΕΡΜΗ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.:

Τὸ Δελτίο τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας εἶναι ἐλεύθερο ὄργανον τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Ἑπείρου. Μποροῦν νὰ γράφουν σὲ ὅποια γλῶσσα θέλουν, ἀκόμα καὶ στὴν... καθαρεύουσα, τὴν *καταρροισα*. ἔλεγε ὁ ἀείμνηστος Στάθης Λαμπριδῆς. *Διὰ τὴν ἡμᾶς* εἶναι καὶ αὐτὴ ἔλεγε ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς. Ἀκόμα οἱ Συνεργάται μας μποροῦν νὰ γράφουν καὶ τὸ *μονοτονικὸ* καὶ τὸ *πολυτονικὸ*. Εἶναι δύσκολο γιὰ μᾶς τοὺς παλιούς νὰ ἀποτινάξουμε τὰ πραγματικῶς ἀχρηστὰ *μπιχλιμπόδια* τῶν τόνων. Οἱ λέξεις μᾶς φαίνονται: *σάν κουρεμένοι νεοσύλληκτοι*.

Αὐτὰ ἐξ ἀφορμῆς τῶν γραμμένων στῆν *καθαρεύουσα* ἐνδιαφεροῦσῶν μελετῶν γιὰ τοὺς Ἕλληνας στὴ *Ρουμανία*, πού μᾶς δίνει ὁ συνεργάτης μας Ἑρμῆς Μουδοπούλος.

Δημοσιεύσας πρό τινος εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας¹ ἐπιστολὴν ἐν ἣ ἐγένετο μνεῖα περὶ τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Μιχ. Ἀνάγνος ἢ Ἀναγνωστοπούλου, ἀνέφερον ὅτι οὗτος ὑπῆρξε θῦμα δολοφονικῶν ἐνεργειῶν τοῦ *Ρουμανίζοντος Κουτσοβλάχου* ἰατροῦ Λεόντε καὶ τῶν συνεργατῶν του.

Ἡ ἐν ψυχρῷ θανάτωσις τοῦ διαπρεποῦς διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου PERKINS, ἅμα δὲ καὶ ἐνθέρμου Ἑλληνοῦ πατριώτου, ὠφέλιετο

εἰς τὸ ἀπύθμενον κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσος, τὸ ἐπικρατῆσαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους (1902—1906) εἰς *Ρουμανίαν*.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ οἰκοῦντες ἐν *Ρουμανίᾳ* Ἕλληνες ἐπροπηλακίζοντο,² ἐδέροντο ἐν μέσῃ ὁδῷ ὑπὸ *μαιομένων* ἐχθρῶν τοῦ «Γραικικοῦ» ἔθνους, τὰ δὲ ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ καταστήματα κατεστρέφοντο καὶ ἐλεηλατοῦντο ἀγρίως.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ σιδηροδρομικῶς ταξειδεύοντες Ἕλληνες, ἐρρίπτοντο ὑπὸ φανατικῶν μισελλήνων ἐκ τῶν *θαγονίων* καθ' ἣν στιγμὴν ὁ *συρμὸς* εὐρίσκετο ἐν κινήσει, εἰς δὲ τοὺς *παραδουναβείους* λιμένας ἐγίνοντο ἀπόπειραι ἐμπρησμοῦ τῶν ἑλληνικῶν *ποταμολοίων*.

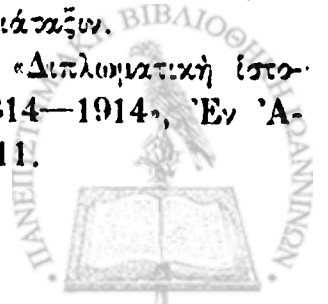
Ἐπιθέσεις κατὰ τὰς *ζοφεράς* ἐκείνας ἡμέρας ἔλαβον χώραν καὶ κατὰ τῶν ἑλληνικῶν *Ναῶν* (ἐν ὥρᾳ λειτουργίας) καὶ κατ' αὐτῆς τῆς *Πρεσβείας* ἀκόμη.³

Ὁ τύπος ἐνίσχυε τὰς ἀνθελληνι-

1. Τ. 149, Φεβρουάριος 1989.

2. *Χρονολογικὸν βιβλίον*: ὕμνος ἑπὶ τῆς Γ' κρηκοτείας καὶ καταστροφῆς, ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

3. Σ. Θ. Λάτσαρ: «Διπλωματικὴ ἱστορία τῆς *Εὐρώπης* 1814—1914», Ἐν Ἀθήναις 1936, σελ. 311.

ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 153 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡ

Αποψη της βορειας Πλευρας της Πωγωνιανης (Βοστίνας)
(Αρχείο Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου)

Πανηγυριώτες στη Θεοτόκο Πωγωνιανής (1934)

Διακρίνονται μεταξύ άλλων, Ζ. Γκριμάτσης, Κ. Παπαδόπουλος, Χρ. Κυρούσης, Θ. Κυρούση, Ελ. Κυρούση, Β. Στράτου, Ν. Στράτος, Χρ. Καλούδης, Βασ. Καλούδη, Νικ. Παπά, Σοφ. Κυρούση, Βασ. Κυρούση, Ε. & Δ. Βασιλειάδη, Αρ. Στράτου, Θ. Ζαμάνης, Ν. Λιωλάκης, Π. Κυρούσης, αδελφ. Καλλιάρεκου.

(Αρχείο Σοφ. Παπαγιαννοπούλου)

Ποιος το χάνι του Κολέφα δεν το «πήρε ακόμα πρέφα». Πωγωνιανή.
Το ιστορικό Χάνι και κάτωθε του καφενείο από την Τουρκοκρατία ίσαμε σήμερα. «Αι αρχαί του τόπου: Κ. Μέτσιοι, Μπάμπης, Ζαχ. Κυρούσης. Εμ. Τουρνάκης (αστυνόμος), Κολέφας, ο καθηγητής Νικ. Βαζάκας, Θωμάς Σάββας.
(Αρχείο Σοφ. Παπαγιαννοπούλου)

Διδασκαλικό Συνέδριο στη Βήρανη 1938.

1 σειρά καθήμενοι: Αν. Νικολαΐδη, Σοφ. Κυρούση, Σωτήρ. Γκόνος, Αν. Τσέλιου, Μα. Φιλίδου.

2. Στέφ. Γούναρης, Σπ. Κοντονάσιος, Χρυσ. Δελάρης, Τσέλιος, Σιάγκας, Μπασιγιάννης, Χρ. Στούπης.

3. Σ. Δέσης, Ηλ. Γιάγκας, Ι. Παπαγιαννόπουλος, Νικ. Ράπτης, Μιχ. Οικονόμου, Τασούλας, Π. Ράπτης.

(Αρχείο Σοφ. Παπαγιαννοπούλου)

Πολεμιστής του 12-13 Σπύρο Μπατσαλούκας ή Βαζαλούκας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κάς ἐκδηλώσεις, ἡ δὲ κυβέρνησις προέβη εἰς ἀπελάσεις Ἑλλήνων ὑπηκόων.

Ἡ τεταμένη αὕτη ἀνθελληνικὴ ἀτμόσφαιρα ἐπεκράτει καθ' ἅπασαν τὴν Μολδοβλαχίαν, ὅτε ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἀφίκετο εἰς τὴν πάλαι ποτὲ Δακίαν.

(Ἐξυπακούεται ὅτι τὸ Ρουμανοκουτσοβλαχικὸν ζήτημα ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς χαλαρώσεως τῶν Ἑλληνορουμανικῶν σχέσεων).

Λεπτομερείας περὶ τῆς ἀφίξεως καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ ἐπιφανοῦς ἐκ Παπίγκου ἀνδρός, ἐδημοσίευσεν ἡ ἐφημερὶς «Ἀγὼν» (1906), ἦν πάνυ εὐγενῶς ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, τόσον ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς ἐρευνητὴς, ὁ ἐκ Νεγάδων καταγόμενος κ. Μάνθος Κ. Οἰκονόμος, ὅσον καὶ ἡγεσία τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας. Ἄπαντας εὐχαριστοῦμεν.

Οὕτω ἐν τῇ ἐφημερίδι (17 Αὐγούστου 1906) ἐγράφοντο τ' ἀκόλουθα: «Ὁ θάνατος τοῦ Μ. Ἀναγνωστοπού. Ἡ ἐπαίσχυντος διαγωγή τῶν ρωμουνικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν Ρωμύων ἰατρῶν».

«Φόρον εὐλαθείας ἀποτίνοντες εἰς τὴν μνήμην τοῦ εὐγενεστάτου τῆς Ἡπείρου υἱοῦ καθῆκον νομίζομεν νὰ περισυλλέξωμεν ἐνταῦθα ὅ,τι νεώτερον μανθάνομεν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν διευκρίνησιν βίου ἐνὸς πρωταθλητοῦ τῆς εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους. Ὁ μέλλων νὰ συντάξῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρός πλουσίαν εἰς τοῦτο θὰ εὔρη τὴν ὕλην εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀμερικῆς τῶν μηνῶν Ἰουλίου καὶ Αὐγού-

στου, εἰς τὰς ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ ἑλλην. ἐφημερίδας (ἰδίᾳ «Ἀρμονίαν» Σμύρνης) καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῶν σχολείων τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, τοῦ καταγλαϊσθέντος διὰ τῆς γεννήσεως του Παπίγκου, ἔνθα τὸ κάλλιστον μαρτύριον τῆς εὐγενείας τῆς ψυχῆς του ἀποτελεῖ ὁ κανονισμὸς τῶν Καλλινείων Σχολείων.

Ὁ θάνατος τοῦ Μιχ. Ἀναγνωστοπούλου συμπίπτει εἰς τὸν λυσσαλέον διωγμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπὸ χυδαίων ἔθναρίων, αἱ γραμμαὶ δὲ αἷς καταχωρίζομεν κατωτέρω ὀφειλόμεναι εἰς ἄνθρωπον ἀξιοπιστοτάτας λαθόντα πληροφορίας δεικνύουσιν ἡμῖν, ὅτι τοῦ ἀνάνδρου τούτου διωγμοῦ οὐδὲν ἄλλο ἢ θῦμα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ὁ ἡμερος κἀγαθὸς Μ. Ἀναγνωστόπουλος ἵνα, φαίνεται, χρησιμεύσῃ μετὰ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν θυμάτων εἰς τῶν ἐπιφανῶν μαρτύρων πρὸς τὴν θείαν Μεγαλειότητα τῆς κακοηθείας τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀναισχυντίας τῶν μεγάλων προστατῶν των.

Ἴδου δὲ τι ἐπεστάλησαν ἡμῖν περὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ εὐγενοῦς γόνου τῆς Ἡπείρου.

«Ὁ ἀείμνηστος Μιχ. Ἀναγνωστόπουλος μετὰ τὴν ἐκ Κων)λεως ἀναχώρησίν του, ὅπου ἐφ' ἱκανὸν ἐκουράσθη σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς συγκινήσας καὶ συγκινηθεὶς, διῆλθε δι' Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ἄλλαι συγκινήσεις ὁμοίου εἴδους ἀνέμενε αὐτόν, καὶ ἐκείθεν εἰς Φιλιππούπολιν, ὅπου ὁ Παν. Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως διέθεσε χάριν αὐτοῦ διαμέρισμα ἐν τῇ Μητροπόλει, ἐν ἣ ἐδέχετο λογίους καὶ ἐπι-

φανείς ὁμογενεῖς καὶ ἔνθα παρακληθεὶς ὠμίλησεν ἐπὶ δῖωρον ἐνθουσιάσας τὸ ἀκροατήριον καὶ δεχθεὶς ὡς ἐνθῦμιον ἐκ τοῦ Παρθενωγωγείου ὠραῖον χειροτέχνημα, ὅπερ μετὰ χαρᾶς θραδύτερον ἐπεδείκνεν, ἐκεῖθεν διὰ Σόφιας καὶ Ρουσουκίου διήλθεν εἰς τὴν ἀντίπεραν θάρβαρον χώραν Γιούργεβον ἐν τῷ τελωνεῖῳ τοῦ ὁποίου ἀνέμενεν αὐτὸν ἢ πρώτη ἀπογοήτευσίς, διότι ὁ τελωνοφύλαξ ἐπέμεινε νὰ κατάσχη σύγγραμμα φιλολογικὸν ἐντυπον, διότι ἦτο ἑλληνιστὶ γεγραμμένον.

Οὕτω ἀπογοητευμένος μετέβη εἰς Βουκουρέστιον ἔνθα συνήντησε τοὺς ἐκεῖ διαμένοντας συγχωρίους αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Σαρδέλην ἄκων σχεδὸν συρόμενος ἐπεσκέφθη τὴν ἔκθεσιν, ὅτε ἠσθάνθη κόπωσιν, σωματικὴν καὶ πνευματικὴν, διότι τίς οἶδε, τί ἐσκέπτετο ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ βλέπων τὴν σημαίαν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μὴ παρισταμένην καὶ τὴν ἀχαριστίαν τῶν ἐντοπίων εἰς τὸ ζενιθ ἐκδηλουμένην».

Καὶ δικαίως γράφει ἡ ἔφημερίς ὅτι «θὰ ἦτο προτιμότερον χιλιάκις νὰ μὴ ἐπάτει τὸν πόδα αὐτοῦ, εἰς τὸ ἔλεεινὸν αὐτὸ βασίλειον» (τουτέστιν τὴν Ρουμανίαν) «ἀνυπερθέτως θὰ ἔζη καὶ δὲν θὰ ἐθρηνοῦμεν ἤδη τὴν ἀπώλειάν του».

Ο Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

εἰς Τοῦρνο - Σεβερῖνον

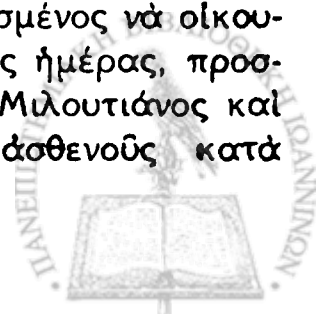
Εἰς Τ.—Σεβερῖνον ὑπῆρχον οὐκ ὀλίγοι Ἕλληνες ἠπειρῶται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ Ζαγορίου καὶ δὴ ἐκ Παπίγκου καὶ Νεγάδων.

Πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενος ὁ Μ. Ἄναγνωστόπουλος διεπίστωσεν μετὰ λύπης ὅτι οἱ συμπατριῶται του ἐδίσταζον νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μαζί του. Εἰς τὴν ἔφημερίδα «Ἄγών» ἐγράφησαν τὰ ἑξῆς:

«Ἐκ Βουκουρεστίου κεκμηκῶς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς ἐκθέσεως ἀνεχώρησε διὰ Τοῦρνο - Σεβερῖνον, ἠσθάνθη δέ, ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ τὰ πρῶτα ρίγη τῆς ἐπαράτου νόσου. Εἰς Τ. Σεβερῖνον ἔφθασε τὴν 4ην τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου, ἐκεῖ δ' ἀνέμενεν αὐτὸν ἄλλη σκληροτέρα ἀπογοήτευσίς· οἱ συγχώριοι αὐτοῦ οἱ ἐκεῖ ἐμπορευόμενοι, καίτοι προητοίμασαν αὐτῷ λαμπρὰν ὑποδοχὴν, δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν εἰδοποιηθέντες, ὅτι ἡ ἀστυνομία παρακολουθεῖ κατὰ πόδας αὐτοὺς καὶ ἔστησε τὴν ἔδραν αὐτῆς εἰς τὰς γωνίας καὶ ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου ἔνθα εἶχε καταλύσει. Μετὰ μεγάλης προφυλάξεως εἶδε 5 ἕως 6 ἐνῶ ἐκεῖ εἶναι πάμπολλοι, οὐδ' ὁ θεῖος αὐτοῦ Μ. Ἄναστασίου ἐτόλμα νὰ ἰδῆ αὐτὸν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, διότι μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ρωμουρικὸν ἔδαφος ἡ ἀστυνομία παρηκολούθει αὐτὸν ὡς ἐπικίνδυνον ἢ ὡς προτιθέμενον νὰ διενεργήσῃ ἐράνους».

ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

«Τὴν 5 τοῦ ἰδίου μηνός», γράφει ἡ ἔφημερίς, «ἠσθάνθη ἀδιαθεσίαν, καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατακλιθῆ, μολονότι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ οἰκουρῆ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, προσεκλήθη ἰατρός τις Μιλουτιάνος καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ

όμολογίαν ἐπισκέπτου αὐτοῦ μὴ φοβουμένου ἀπέλασιν δὲν ἐφαίνετο πολὺ θαρεῖα. Ἀπὸ τῆς 5 μέχρι τῆς 10 καίτοι πάσχων ἐφαίνετο ὀμιλητικός, διαχυτικός, διηγείτο ἐπεισόδια τοῦ ταξειδίου του, ἐθαύμαζε τὴν νοικοκυρωσύνην τῆς Γερμανίδος νοσοκόμου του, καὶ ἀνέμενε νὰ ἀναρρώση διὰ νὰ ἀποχωρήσῃ. Αἰφνης, τὴν δεκάτην ψιθυρίζεται εἰς βλαχικάς οἰκογενείας, ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς ἀποθνήσκει, καὶ διὰ νὰ φαντασθῆτε τῶν ἐπιστημόνων τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ νευρικότητα, θὰ φρίξετε, ὅταν μάθητε, ὅτι συγγενὴς αὐτοῦ ἠρώτησε περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ δὲ ἀσκληπιάδης ἀπήντησε θαναυσότατα. —Τί σὲ ἐνδιαφέρει; Αὐτὸς εἶναι Ἀμερικανὸς καὶ σὺ Ρωμῶνος, οὔτε κἂν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐρωτήσης».

Πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὅτι οἱ Ρουμάνοι ἰατροὶ εἶχον ἀποφασίσει τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐξέχοντος τούτου τέκνου τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου καὶ μόνον εἰς ὅτι ἀφορᾶ τὸν τρόπον τῆς θανατώσεως νὰ μὴ ὑπῆρχε ταυτότης ἀντιλήψεων μεταξὺ των.

Δι' ὃ καὶ ὁ συντάξας τὸ σχετικὸν ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος διερωτᾶται:

«...Τί ἀναμένει τις παρ' ἀνθρώπων μανιακῶν; Ἐπαγγελματικὴν εὐσυνειδησίαν παρὰ τῶν μέχρι μυελοῦ ὀστέων ἐξηχρειωμένων, ἀδύνατον».

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΤΑΦΗ

Μὲ κλωνισμένην πλέον τὴν υγείαν

του, ὁ Μ. Ἀναγνωστόπουλος, «συμφώνως πάντα μὲ τὰς πληροφορίες τοῦ «Ἀγῶνος» «μετεφέρθη ἐκ τοῦ ξενοδοχείου εἰς τὴν κλινικὴν Γκρονέσκου τινός, ἐν ᾧ τέσσαρες ἰατροὶ τῆς πόλεως μετὰ τοῦ ἀρχικομιτατζῆ Λεόντε τοῦ περιβοήτου Μακεδονορωμῶνου, ὅστις προσεκλήθη ὡς ἀρχιχειρουργός, ἐνήργησαν ἐγχείρησιν δι' ὄγκον τῶν νεφρῶν!!! διὰ ψαμμίασιν! (τοιαῦτα διαδίδονται) ἄγνωστον, οὐδεὶς τολμᾶ νὰ γράψῃ ἐκεῖθεν, ἀλλ' οὔτε ἴσως καλῶς γνωρίζει· οὔτω θασανισθεῖς τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν σκληρότατα, ὁ καλοκάγαθος ἐκεῖνος καὶ εὐγενὴς ἀνὴρ, ὅστις ἐγένετο θῦμα τῆς εὐγενείας καὶ καλοκαγαθίας αὐτοῦ, διότι δὲν ἠνείχετο νὰ ἐνοχλήσῃ τινα, ἀπέθανε τὴν 16 Ἰουνίου μεταφερθεὶς ἐκ τῆς κλινικῆς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ νεκροταφείου, ἐνθα ἐτάφη ὡς ξένος, ἔρημος, ἀδάκρυτος μὲ φόβον καὶ τρόμον καὶ εἰς χώραν θάρβαρον καὶ ἐχθρικήν».

(Λίαν ἐπιτυχὴς ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς χώρας τῶν ἀρχαίων Δακῶν ὡς θαρβάρου. Ἡμεῖς, συμφωνοῦμεν ἀνεπιφυλάκτως μετὰ τοῦ γράψαντος εἰς τὸν «Ἀγῶνα»).

Διὰ τοὺς ἰατροὺς πάντως, οἵτινες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ρουμανίζοντα Κουτσόβλαχον DR LEONTE ἐνήργησαν τὴν ἐγχείρησιν τοῦ δυστυχοῦς Μιχ. Ἀναγνωστοπούλου, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι λησμονήσαντες τὸν Ἴπποκράτειον ὄρκον ἐγένοντο στυγνοὶ δολοφόνοι, ἀδίστακτοι ἐκτελεσταί.

(Στὸ ἐπόμενο τὸ τέλος)

Οἱ μοιριολογίστριες καὶ τὰ μοιριολόγια

ΤΟΥ ΔΗΜ. Σ. ΔΑΝΟΥ

Α'

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Ὁ Δημ. Δάνος, δάσκαλος «Ἐνας πολὺ παθιασμένος Βιπσινός» μοῦ εἶχε ἐμπιστευτεῖ ἓνα ἀντίγραφο τῆς 19ης Συλλογῆς του μὲ τὸν τίτλο «Δοξασίες - Θρύλοι καὶ Μοιρολόγια», «σὰν κάποιο δεῖγμα γραφῆς» ὅπως τὴ χαρακτηρίζει στὸ ἀφιερωματικὸ τοῦ σημείωμα τῆς πρώτης σελίδας.

Οἱ ἀναγνώστες μας ἔχουν πάρει γεύση τῆς ἐργασίας τοῦ Τάκη Δάνου ἀπὸ προγενέστερα δημοσιεύματά του.

Ἀπὸ τὰ περασμένα παλιά χρόνια εἶχε καθιερωθεῖ ἡ συνήθεια νὰ μοιρολογοῦνται οἱ νεκροί. Καὶ ἀποτέλεσε ἡ συνήθεια αὐτὴ μέρος τῆς Θρησκευτικῆς λατρείας μόνιμο, ἰερό καὶ ἀπαράβατο, ποὺ συνώδευε πάντα τὴν κάθε μεταλλαγή πρὸς τὴ νεκρικὴ μετάσταση.

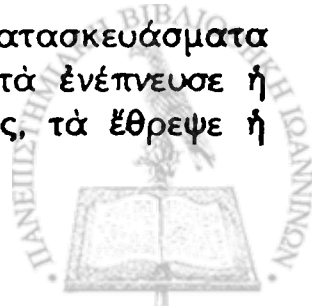
Ἡ συγκίνηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ἡ ἀνεπανάληπτη ἀλλαγή τὴν ὁποία τὸ γεγονός αὐτὸ ἐπέφερε, καὶ τὰ ἀναρίθμητα περιστατικὰ τῆς προηγούμενης ἐπίγειας τοῦ νεκροῦ ζωῆς, ἐχάλκεψαν στὴ μορφὴ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ μεταστάντος ἀσυνήθιστες εἰκόνες καὶ χαρακτηρισμούς, ποὺ τοῦ τὶς χάρισαν ἀμετάκλητα καὶ ἀποτέλεσαν ἓνα πλέγμα ἀπὸ ἀθάνατες ὕμνωδιες, μὲ τὶς ὁποῖες τὸν στόλισαν καὶ τὸν ἐξύμνησαν μὲ τοὺς γιορταστικώτερους μελωδικούς ὕμνους.

Θὰ κάνουμε ἐδῶ κάποιον φυσικὸ

μικτὸ συγκεκρισμὸ κι' ἓνα πλέγμα, ἀλληλεπίδρασης καὶ οἰκείωσης στὶς διάφορες συναφεῖς ἐκδηλώσεις ποὺ παρουσίαζαν, γιὰ νὰ προσδιορίσουμε κατὰ κάποιο τρόπο τὴ σχετικὴ εἰκόνα τους. Θρύλοι καὶ παραμύθια, ἱστορία καὶ μνημεῖα, ἔθιμα καὶ παραδόσεις, πανίδα καὶ χλωρίδα, φύση καὶ ζωὴ, ἀπὸ τὴ μιὰ, καημοὶ καὶ πόθοι, πόνος καὶ στεναγμός, αἴσθημα καὶ λαχτάρα, ἐνθουσιασμός καὶ χαρὰ, βόγγος καὶ κλάμα, αἷμα καὶ δάκρυ, γοεροὶ θρήνοι καὶ μοιρολόγια, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄλα τους παντοῦ καὶ πάντοτε σφιχταγκαλιάζονται καὶ σμίγουν καὶ μὲ τοὺς ἰδιόρρυθμους παλμούς των ἀναδίνουν καὶ στέλνουν παντοῦ τὰ καυτερὰ τους μηνύματα... Καὶ μέσα στὸ καθημερινὸ τῆς ζωῆς ἀκονιστήρι καὶ τὸ καμίνι τοῦ μόχθου ἀπεργάζονται καὶ χαλκεύουν κάθε φορὰ τὴν ἀνανέωση, χρησιμοποιώντας πάντα τὴν ἴδια πρώτη ὕλη (μαγιά - προζύμι), χωρὶς νὰ χάσει τίποτε ἀπὸ τὰ συστατικὰ τῆς.

Ἀνάμεσα σ' ὄλα αὐτὰ μπερδεμένα ἀναδεύονται, γιὰ ν' ἀπλωθοῦν ὕστερα στοὺς αἰθέρες, σὰν τὸν καπνὸ ἀπὸ τὸ λιθάνισμα τοῦ θυμιατηριοῦ, καὶ τὰ ποικιλόμορφα παλιά λαϊκὰ κατασκευάσματα καὶ τὰ τραγούδια.

Τὰ λαϊκὰ αὐτὰ κατασκευάσματα καὶ τὰ τραγούδια τὰ ἐνέπνευσε ἡ φλόγα καὶ τὸ πάθος, τὰ ἔθρεψε ἡ

δραματική ἡ περιπέτεια, τὰ τραγούδησε ἢ χαρὰ καὶ ἡ ἱκανοποίηση ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὰ μ ο ι ρ ο λ ό γ η σ ε ἡ στενοχώρια καὶ ἡ θλίψη ἀπὸ τὴν ἀποτυχία ἢ τὴν ἀτυχία, τὰ ἐπέβαλε τότε στὴν ἐπικράτεια ὅλη τὸ ἀλάνθαστο λαϊκὸ αἰσθητήριον καὶ κριτήριον καὶ τὰ ἀποθανάτισε ἢ ἀθάνατη λαϊκὴ μας μούσα.

Ὅλα αὐτὰ οἱ παλιότερες οἱ μοιρολογίστριες τὰ ἐνστερνίστηκαν ἀπάνω στὸ νεκρὸ τους, καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ στολίσουν τὸν κάθε νεκρὸ κατὰ τὸν τύπον τὸν ξέχωρον, (τὴν ξέχωρη δηλ. φκιασιά του ἢ τὴ δράση του). Καὶ νὰ τοῦ ἀποδώσουν ἐκεῖ τὰ ξέχωρα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά του. Τὰ τραγούδισαν δὲ πέρα ἀπὸ τοὺς καθωρισμένους γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ χῶρους καὶ σὲ κάθε ἐρημικὴ γωνιά, σ' ὅποια ἀπὸ αὐτὲς τύχαινε.

Καὶ βούιζαν τότε ἀπὸ τὸ τράνταγμα τους λόγγοι καὶ φαράγγια, γκρεμοὶ καὶ καλλιεργούμενες γύρω ἐκτάσεις ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπον θρῆνον καὶ τὰ κλαψιτερά τὰ μοιρολόγια, ποὺ ἐξωτερίκευαν μ' αὐτὰ ὅλους τοὺς καημούς τους γιὰ τὸ μεγάλο χαμὸ καὶ τὴ συντριβὴ ποὺ τοὺς θρῆκε.

Δυὸ τέτοιες γυναῖκες φτάσαμε κι ἐμεῖς στὶς μέρες μας. Ἦταν ἡ μακαρίτισσα ἡ μάνα μου ἢ μιὰ καὶ ἡ μακαρίτισσα ἡ Θεοδωράκαινα δεύτερη, ποὺ ἐφιάλτης τοὺς κάθισε ὁ δρόμος ἔξω ἀπὸ τὸν περίγυρον (τὸν αὐλόγυρον) τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ πολὺ δυσκολεύονταν ἢ καλύτερα δὲν τὰ κατάφερναν νὰ περάσουν ἀπὸ κεῖ γιὰ ὅσον καιρὸ τὰ νειὰ θλα

στάρια τους — τὰ παιδιὰ τους — βρίσκονταν θαμμένα στὸ τότε ἐκεῖ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ μας.

Καὶ μὲ τὴν εἰκόνα αὐτὴ ἀναθυμούμαστε καὶ τοῦτο τὸ περιστατικόν:

Ἦταν δυνατὴ μοιρολογίστρια ἡ μακαρίτισσα ἡ μάνα μου. Κάποτε, στὸ θάνατον τῆς μακαρίτισσας τῆς ξαδέρφης της, τῆς Ἀγαθῆς Μ. Σάρρου, μάνας τοῦ Μεγάλου Δημήτρη Σάρρου, Προέδρου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, ἐκείνης τῆς τραγούδησε ὅσα μοιρολόγια ἐξυμνοῦσαν τὴ ζωὴ της. Κι ὁ γυιὸς της ὁ Δημητράκης σὰν τῶμαθε, ζήτησε ἀπὸ τὴ μάνα μου ποὺ αὐτὴ ἦταν ἡ κορυφαία μοιρολογίστριά της, νὰ τὰ συγκεντρώσει ὅλα, ὅπως τὰ κρατοῦσε στὸ ἀνθηρὸ μυαλό της καὶ νὰ τοῦ τὰ στείλει, γιὰ δικὴ του χρῆση. Καὶ καθὼς φέρνω στὸ μυαλό μου τὴν εἰκόνα ἐκείνη, λὲς καὶ ἦταν χτές, τὰ ἀντέγραψε ὅλα σὲ τρεῖς κόλλες ἀναφορᾶς, ἀκουμπώντας τες ψηλά στὸ μεγάλο δίσκο τοῦ κεράσματος τοῦ σπιτιοῦ, ἀλάνθαστα καὶ χωρὶς χάσματα. Ἀνέθεσε δὲ σὲ μένα νὰ γράψω τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ σχετικοῦ φακέλου καὶ τοῦ τὰ ταχυδρόμησα. Γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ — καθὼς θυμοῦμαι ἀπὸ τὶς συχνὲς τὶς ἐπισκέψεις μου ποὺ ἔκανα στὸ σπιτι τοῦ στη Νέα Σμύρνη θρισκόταν στὸ ἀρχεῖο του καὶ δὲν ξέρω ποιά ἦταν ἡ τύχη τους.

Τὰ μοιρολόγια αὐτὰ ποὺ πνίγονταν ὅλα στὴ συγκίνηση, τὴν κατάθλιψη καὶ τὴ μελαγχολία, τὰ διέσωσε ἀνάμεσα σ' ἄλλα λαϊκὰ τρα

γούδια ή άθάνατη λαϊκή μας μουσα. Καί έρχονται στην έπιφάνεια μαζί μέ κείνα, στα διάφορα καθιστικά μας τραγούδια, που άνάμεσά τους παίρνουν τή θέση τους όταν αρχίζει κάποια διασκέδαση στο χωριό ή κάπου στην έξοχή κατά τά διαλείμματα του χοροϋ.

Μοναδικοί άποθησαυριστές και έκφραστές τους στέκουν στον τόπο μας οί διάφοροι όργανοπαίχτες ή τά «βιολιά», καθώς συνηθίζονται να λέγονται στον τόπο μας, που τά κρατούν ζωντανά και γνήσια στο μυαλό τους, χωρίς παραφθορές και χάσματα.

Τά μοιριολόγια όμως τά έπλαθαν οί μοιριολογίστριες, που δανείζονταν μέρος από τό σκοπό τους από τους όργανοπαίχτες και τον προσάρμοζαν στο δικό τους μέλος, μέ τό όποιο έντυσαν τά μοιριολόγια τους και που ή μελωδία τους ήταν λυπητερή και μελαγχολική.

Έτσι τά μοιριολόγια είχαν πηγή τήν παραπάνω διπλή τους προέλευση και ή ροή τους ήταν σύμφωνη μ' αυτές. Τό δε αναγάλλιασμα ή ή κατάθλιψη που αισθάνονταν τις στιγμές αυτές, άνάλογα ήταν κι αυτά.

Τά μοιριολόγια αυτά ήταν ή έκφραση των αισθημάτων που μέ τους παλμούς των δονούσαν τους λυπητερούς των άχους και μάς μετέδιδαν τήν κάθε θλίψη τους για τό χαμό του άνθρώπου τους, καθώς και όσα άλλα αισθήματα τους συγκινοϋσαν τότε, όπως τον πόνο, τον καημό, τή λαχτάρα, τό μαρασμό, τήν άπελπισία, αλλά και τήν άνδρειωσύνη και τή γενναιότητα, άκόμα τό

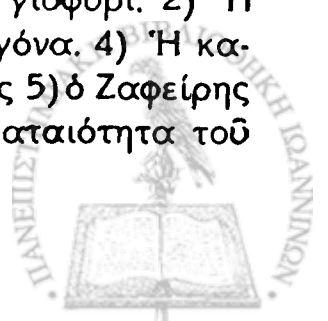
πάθος και τήν τραγικότητα και γενικώτερα όλη τήν κλίμακα των προτερημάτων που κοσμοϋσαν στις μέρες του τό θνητό, καθώς και των παθημάτων που θάραιναν τήν ψυχή του μεταστάντος, όπως ή καθεμιά περίπτωση ζωγραφίζονταν στη ζωή του θνητοϋ, και αναφέρονταν στον καιρό που εκείνος αύλάκωνε τή ζωή.

Τά μοιριολόγια αυτά που ό άφανής ποιητής — ό λαός — και ό έκφραστής τους χάριζε σε άτομα που πολύ ύπόφεραν από αυτά και που τά πέρασαν τότε που ήταν στη ζωή, είναι πάρα πολλά.

Έμείς εδώ μόνο κάποια αρχή από ώρισμένα από αυτά θα σημειώσουμε μέ τή θερμή παράκληση να μάς συγχωρεθεί ή άνεπάρκειά μας αυτή, για τή συμπλήρωση τής όποίας «έπαφιέμεθα» στη γραφίδα κάποιου άλλους περισσότερο ίκανοϋ και μέ πολύ δυνατή τή μνήμη του για τή συλλογή και τή συγκέντρωση τέτοιων μοιριολογιών από τους κορυφαίους πρωταγωνιστές μας έστρους έκεινους, τους συντάκτες και συλλέκτες τους, καθώς και τους λογιής λαϊκούς όργανοπαίχτες, που φημίζονταν για αυτή τους τήν πρωτόγονη τήν κατοχή και τήν ταιριαστή τήν έκλαϊκεψη, για τήν όποία και φλέγονταν.

Μερικά από αυτά που τραγουδιούνταν από τους όργανοπαίχτες μας είναι και τά παρακάτω:

1) Τής "Αρτας τό γιοφύρι. 2) 'Η Μαριόλας. 3) 'Η τρυγόνα. 4) 'Η κακοπαντρεία τής κόρης 5) ό Ζαφείρης στιχοπλάκι για τή ματαιότητα του

πλούτου και άλλα, που μόνο την αρχή τους θυμόμαστε.

Υπάρχουν όμως και άλλα που είναι αυτόσχέδια, που αναφέρονται σε ώρισμένο πρόσωπο και έχουν έμπνευστή και κατασκευαστή τους κάποιον που ζούσε αυτές τις έξαρσεις και τα χαρίσματα «του απελθόντος», που με κλασιάρικες μελωδίες τους, τις τυποποιημένες, πάσχιζαν να τον έξυμνήσουν.

Το ρόλο αυτό του κορυφαίου συνχτη και τραγουδιστή τον ανέλαβαν εκείνος που ήταν προικισμένος με την έμφυτη ικανότητα να συνθέτει, να έρμηνεύει και να έξωτερικεύει αυθόρμητα τα καυτερά και μελαγχολικά της στιγμής εκείνης αισθήματα σε όλη την όμηγυρη του νεκρού, που συμμετείχε ολόψυχα στο οικογενειακό εκείνο δράμα με τα μοιριολόγια που του χάριζε ή κουστωδία από τις μοιριολογίστρι-

ες του μεταστάντος νεκρού. Και που μεταρσιωμένου από τον ύψηλο οϊστρο που τις είχε κυριέψει έκαναν να άπαλαίνει ο πόνος και να λιγοστεύει ο μεγάλος καημός, από το θρήνο της συμφοράς, που τους θρήκε και την άκράτητη κατάθλιψη που εζησαν όλοι.

Κι ήταν το ξέσπασμα εκείνο κάποιο ξαλάφρωμα από το βαρύ και άβάσταχτο άλγος, που τόσο θάραινε τις ψυχές **ό λ ω ν**.

Σημείωση : Σε ένα δεύτερο μέρος της μικροσυλλογής μας αυτής θά καταχωρίσουμε ακόμα όσα μοιριολόγια δανειστήκαμε από **δ ό κ ι μ ο υ ς ή α ύ τ ο σ χ έ δ ι ο υ ς** πρόχειρους κατασκευαστές ή έκλαϊκευτές τέτοιων μοιριολογιών, καθώς και από όποια άλλη διαφορετική λαϊκή πηγή, που μάς έδωσε αυτή την εύκαιρία.

Διοικητικό Συμβούλιο της Ήπειρωτικής Έταιρείας μετά την ανασύνθεση της Γεν. Συνέλευσης της 19ης Απρίλη 1989.

ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ Πρόεδρος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ Άντιπρόεδρος
ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΝΙΚΟΥ Γεν. Γραμματέας
ΓΕΩΡΓ. ΠΛΑΤΑΡΗΣ Άναπληρ. Γεν. Γραμματέας
ΓΕΩΡΓ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ Ταμίας
ΓΕΩΡΓ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ Σύμβουλος
ΔΗΜ. ΣΤΑΜΟΥ Σύμβουλος
ΜΑΙΡΗ ΚΑΛΛΙΔΟΥ Σύμβουλος
ΣΑΠΦΩ ΚΗΡΥΚΟΥ - ΤΣΕΡΓΗ Σύμβουλος
ΑΘΑΝ. ΛΕΚΚΑΣ Σύμβουλος άριστίνην

ΝΕΑΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗ 1988

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Α. Χ. Μ.:

"Όπου γής οι Ήπειρώτες έχουν την ιδιότητα να συσπειρώνονται σε Άδελφότητες και Σωματεία για να υποκαταστήσουν την Πατρίδα, που ή αναγκαστική μετανάστευση τους στέρησε. Τόν Μνώταυρο της Ξενιτειάς τόν έθρήνησαν γενεές γενεών. Και τούς θρήνους αυτούς τούς έσωσε ή λαϊκή παράδοση και τó δημοτικό τραγούδι. Η Ξενιτειά ήταν κάτι μακρινό στους περασμένους αιώνες, αφού για τó Βουκουρέστι, ó Ρόδας

Σαράντα μέρες έκανε, σαράντα μερο-
νύχτια.

Τó Βουκουρέστι, ή Βιέννη, ή Τεργέστη, τó Λιόβorno, τó Μισίρι (Αίγυπτος) ή Πόλη σήμερα είναι ταξίδια ήμίωρα έως δύοωρα κι αυτή ή άκρη της γής, ή Αυστραλία ένα είκοσιτετράωρο αεροπορικό.

Αυτή ή κατάρα των μανάδων μας όταν τις τ σ α τ ί ζ α μ ε με τά παιδικά μας παιχνίδια και τις βαριές ζημιές, και θαιριά ζημιά ήταν να της άδειάσουμε κρυφά κάποιο βάζο γλυκό και την άναψαμε, άθελά μας, ρ ε ζ ί λ ι σ τ ά μάτια της γειτόνισσας, αυτή ή κατάρα: Χ ά σ ο υ, π ή γ α ι ν ε π ί σ ω ά π ό τ ό ν "Η-λ ι ο, ν ά μ ή σ έ θ λ έ π ω, π ρ α γ μ α τ ο π ο ι ή θ η κ ε. Π η γ α ί ν ε ι σ τ ό Σ ά ν Φ ρ α ν ζ ι σ κ ο της Άμερικής, πού υποσέθεται ότι είναι πίσω από τόν "Ηλιο και... γυρίζεις σε είκοσιτέσσερις ώρες.

Άλλά αν χάθηκε σάν ποιητικό δράμα ή Ξενιτειά ήρθε κοντά μας. Ήρθε και σκίνωσε στην ίδια μας την πολυκατοικία, πού δέν ξέρει ó ένας τόν άλλον και δέν

καλημερίζονται κάνοντας τή μεγαλύτερη έπικως ήταν στο χωριό άπρέπεια.

Αυτή τή μακρινή Ξενιτειά την άντικατέστησε ή Μετανάστευση, πού έλυσε και τó πρόβλημα της άνεργίας στη χώρα μας τις τελευταίες τρεις δεκαετίες και έρήνωσε την Έλληνική ύπαιθρο.

Ό μεγάλος άπορροφητήρας της άνεργίας μας στάθηκε ή μεταπολεμική Γερμανία. Έκει βρίσκονται συσπειρωμένοι σε Άδελφότητες και Ήπειρώτες. Φυσικά τά ήπειρωτικά προτερήματα: ή έργατικότητα, ó πόνος της Πατρίδας, ή φιλομουσία, ή ήσιότητα των ήθών καθρεφτίζονται άκόμα και σε νεανικά κείμενα πού ελχε την έπιμέλεια να άποθησαυρίσει ó Κώστας Φωτίου και πού βλέπουν οι άκαγωνστες μας.

Γι' αυτά τά θαυμάκια παιδιά μιά είναι ή εύχή να προκόψουν και να μη τά χάσει ή μεγάλη και ή μικρή πατρίδα τους, ή Έλλάδα και ή Ήπειρος.

Στρογγύλης Νικόλαος Νυρεμβέργη

"Η μοίρα των Ελλήνων ήταν και είναι η Ξενιτιά. Ένας απ' αυτούς είμαι και εγώ. Ένα Ελληνόπουλο της Ξενιτιάς. Νέοι οι γονείς μου ήρθαν στη Δυτ. Γερμανία αφήνοντας το άγονο και φτωχό χωριό της Ηπείρου. Πήραν το δρόμο της Ξενιτιάς για ένα καλύτερο μέλλον δικό τους και δικό μας.

Πόσο πικρή είναι όμως η ξενιτιά. Πόσο σκληρός ο χωρισμός της μάνας, του πατέρα, της αδελφής, του αδελφού, της γυναίκας, των παιδιών, όλων αυτών που αφήνουν την πατρίδα τους και πηγαίνουν για να πλουτίσουν; Φτάνοντας στην ξενιτιά αρχίζουν τα βάσανα. Άγνωστοι μέσα σ' άγνωστους, χωρίς να γνωρίζουν τη γλώσσα. Η βιοπάλη, οι δυσκολίες και η ανεργία πολλές φορές τους γονατίζουν. Η μόρφωση και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών είναι απ' τα δυσκολότερα προβλήματα του μετανάστη. Το Κράτος πρέπει να βοηθήσει περισσότερο στο να μη χαθούν αυτά τα αποδημητικά πουλιά, τα Ελληνόπουλα, γιατί είναι και αυτά παιδιά της ίδιας μάνας. Φτάνει που μας βλέπουν οι Γερμανοί σαν GASTARBEITER, να μη μας βλέπει και η πατρίδα μας σαν Έλληνες δεύτερης κατηγορίας. Οι στατιστικές μας δείχνουν ένα πολύ μεγάλο αριθμό αλλοδαπών παιδιών που δεν παίρνει απολυτήριο βασικής σχολικής εκπαίδευσης. Έτσι πολλοί νέοι σήμερα, παρά τη θέλησή τους, καταλήγουν στις φάμπρικες, ανειδίκευτοι εργάτες, και από στιγμή σε στιγμή κινδυνεύουν να μείνουν άνεργοι.

Εμείς τα Ελληνόπουλα της Νυρεμβέργης έχουμε την τύχη να έχουμε στην περιοχή μας ελληνικά σχολεία και πολλές φορές το όνειρο και ο πόθος των γονέων μας γίνεται πραγματικότητα. Πολλά παιδιά εργατών βγαίνουν επιστήμονες, γιατροί, εκπαιδευτικοί, μηχανικοί για να προσφέρουν αύριο τις υπη-

ρεσίες τους για την επιστημονική, οικονομική, τεχνολογική και πολιτιστική ανάπτυξη της πατρίδας μας. Επίσης δεν υποτιμούμε και τους άλλους τους τεχνίτες και τους ειδικευμένους εργάτες, το ίδιο πολύτιμους.

Πόση χαρά όμως νιώθει το Ελληνόπουλο όταν κάνει τις διακοπές του στην Ελλάδα. Νιώθει σα πουλί που έφυγε από το κλουβί... Χαίρεται τον καθαρό της ουρανό, τη γαλανή θάλασσα μετ' ακρογιάλια της και το ήμερο σχήμα των βουνών της. Εδώ ας μου επιτραπεί ν' αναφερθώ στους Ηπειρώτες, που νομίζω ότι τους αξίζει μια ιδιαίτερη εκτίμηση και τους επιτρέπεται μια δικαιολογημένη υπερηφάνεια. Οι ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας ήταν ξενιτεμένοι Ηπειρώτες, όπως ο Σκουφάς και ο Τσακάλωφ. Ακόμη πολλοί εθνικοί ευεργέτες, Αβέρωφ, Ζάππας, Ζωσιμάδες και πολλοί άλλοι. Εμείς οι νέοι προσπαθούμε να τους μοιάσουμε για να πάψει η Ήπειρος να είναι το διαμέρισμα της Ελλάδας με τους περισσότερους μετανάστες.

Όλα τα βιώματα των μεταναστών μας τα εκφράζουν οι διάφοροι ποιητές μας. Τα ποιήματά τους έγιναν τραγούδια που καταπραΰνουν τον πόνο των ξενιτεμένων και συνδυαλίζουν τη σπίθα του γυρισμού...

ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
— ΒΕΡΝΑΟΥ

Ήταν σούρουπο. Ο ήλιος έγερνε πίσω απ' τα Τζουμέρκα, τα ψηλά και περήφανα βουνά, και με τις πορ

φυρένιες του ακτίνες χαιρέταγε όλο τον κόσμο, μα με πιότερη αγάπη την 'Ηπειρο και τ' ορεινό χωριό μου. Δεν μπορώ να ξεχωρίσω μέσα μου, αν το έκανε για να χαιρετίσει και μας που φεύγαμε. Μα απ' το μυαλό μου δεν θγαίνει αυτή η εικόνα, ούτε και τα λόγια του πατέρα μου: Το μουλάρι φορτωμένο στην αυλή, μια χάρτινη θαλίτσα, δίπλα η μάνα μου με τη μαντήλα της — ήταν τότε γύρω στα είκοσι πέντε της — και εγώ με τον πατέρα μου μέσα στο πέτρινο καλύβι όρθιοι καταμεσής, ο ένας μπροστά στον άλλο. Τα θαθουλωμένα μάτια και το μαύρο μουστάκι, έτσι αδύνατος που ήταν, τον έκαναν πιο λυπημένο. Με άρπαξε στα δυνατά κοκκαλιάρικα χέρια του, με σήκωσε, έρριξε μια ματιά γρήγορη τριγύρω, με κάρφωσε μέσα στα μάτια και σαν να ήθελε να μου εξηγήσει μου είπε: «Κωστή, φεύγουμε για τη Γερμανία! Εκεί τουλάχιστο θα χορτάσεις ψωμί». 'Ημουνα τότε τεσσάρων με πέντε χρονών παιδάκι...

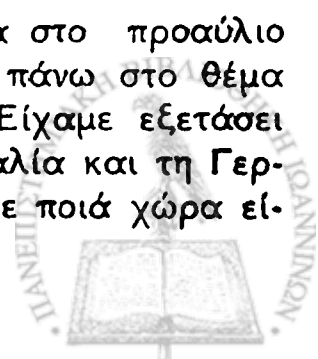
Πώς ξεκινήσαμε μέσα στη νύχτα, πώς φτάσαμε στα Γιάννινα, ύστερα στην Αθήνα και πώς ταξιδέψαμε στη Γερμανία δεν θυμάμαι. Τίποτα δεν θυμάμαι παρ' όλη την προσπάθεια που κάνω πολλές φορές να συνδέσω την Ελλάδα με την Γερμανία. Μόνο ο ατέλειωτος χτύπος του τραίνου μένει στη θύμησή μου, κι αυτός σαν όνειρο : τάκα, τουκ, τάκα, τουκ, τάκα τουκ...

Μια μέρα διαβάζω στην εφημερίδα — φοιτούσα στην Δ' Ελληνικού — για το μεγάλο ευεργέτη της Ηπείρου τον Αβέρωφ. Από φτωχό

παιδάκι, που έβοσκε τα πρόβατα στην πατρίδα του, έγινε μεγαλέμπορας και απόχτησε πολλά πλούτη. Αγαπούσε θερμά την πατρίδα του. Και το θεώρησε χρέος να τη βοηθήσει, όσο μπορούσε, προσφέροντας χρήματα για εθνικούς σκοπούς. Και όταν πέθανε, άφησε με τη διαθήκη του 2.500.000 χρυσά φράγκα στο ναυτικό πολεμικό ταμείο, με τα οποία αγοράστηκε το πολεμικό «Γ. Αβέρωφ» και άλλα πολλά. Συγκινήθηκα βαθιά. Ξύπνησε μέσα μου ο Ηπειρώτης. Είπα με απόφαση: «Θα γίνω και εγώ ένας μικρός Αβέρωφ. Θα γίνω και εγώ ένας ευεργέτης της Ελλάδας. Στο μυαλό μου έβαλα να κάνω ο,τιδήποτε, για ν' ακούγεται το όνομά μου και η πατρίδα μου.

Στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας, στη συζήτηση που είχαμε στην 7η τάξη της REALSCHULE, ο γιός του δημάρχου της πόλης πήρε το λόγο και είπε: «Κύριε, οι αρχαίοι Έλληνες ήταν καλοί και δημιουργικοί. Οι σημερινοί δεν έχουν να επιδείξουν κανένα σπουδαίο άντρα...». Σήκωσα το χέρι. Ζήτησα το λόγο και απάντησα στο συμμαθητή μου με ευγένεια πως ήταν ανημέρωτος και πως έκανε λάθος. Θα του θυμήσω τον ποιητή Γιώργο Σεφέρη που πήρε το Νόμπελ στα 1963. Ακόμη το νέο νομπελίστα (1979) ποιητή Οδυσσέα Ελύτη.

Μια άλλη μέρα στο προαύλιο είχαμε συζήτηση πάνω στο θέμα της Γεωγραφίας. Είχαμε εξετάσει τη Γαλλία, την Ιταλία και τη Γερμανία. Συζητούσαμε ποιά χώρα εί-

ναι μεγαλύτερη. Ακούστηκαν πολλές γνώμες. Άλλοι είπαν πως η ωραιότερη χώρα είναι η Γαλλία, γιατί έχει αξιοθέατα, μουσεία, γαλανό ουρανό, ήλιο και ωραία θάλασσα. Άλλοι υποστήριξαν την Αγγλία και η Μέτυ, η συμμαθήτριά μας, με πολύ νάζι και εγωισμό πρόσθεσε: «Η καλύτερη χώρα της Ευρώπης είναι η Γερμανία, ενώ η Ελλάδα δεν έχει να επιδείξει τίποτε το ιδιαίτερο». Της απάντησα και της απέδειξα με κάθε λεπτομέρεια ότι η χώρα μας είναι η καλύτερη στους αρχαιολογικούς θησαυρούς, στ' ακρογιάλια, στη φύση, στον ουρανό, στα νησιά, στο εμπόριο με τον Ωνάση, στις τέχνες, με τη Μαρία Κάλλας στον κόσμο της όπερας...

Από τότε οι Γερμανοί δεν με φώναζαν πια με το όνομά μου, αλλά με την επωνυμία «το Ελληνόπουλο». Για μένα αυτό ήταν μια μεγάλη επιτυχία. Ακόμη μια πράξη αυτοθυσίας, όπου έσωσα τη ζωή της κόρης του διευθυντή του σχολείου μου στο HALLEBAD, αύξησαν την εκτίμηση και την περηφάνειά μου. Ο διευθυντής του σχολείου έκανε, για τη σωτηρία της κόρης του, γιορτή. Κάλεσε όλο το σχολείο, τους Γερμανούς και τους Έλληνες γονείς. Κάλεσε και τον Έλληνα Πρόξενο της Στουτγκάρδης που ήρθε μαζί με τη γυναίκα του. Γιορτάσαμε, χαρήκαμε, χορέψαμε. Στο τέλος της γιορτής παρακάλεσα την ορχήστρα να παίξει ένα ηπειρώτικο, που το χόρεψα περήφανα. Φαίνεται πως άρεσε πολύ ο χορός μου στον κ. Πρόξενο, γιατί μόλις τελείωσα μου

είπε : «Μπράβο, Ελληνόπουλο, τιμάς την Ελλάδα...». Ένιωθα σαν ένας ευεργέτης, σαν ένας μικρός Αβέρωφ.

ΔΙΑΜΑΝΤΩ ΝΙΤΤΑ - ΜΕΝΤΕΝ

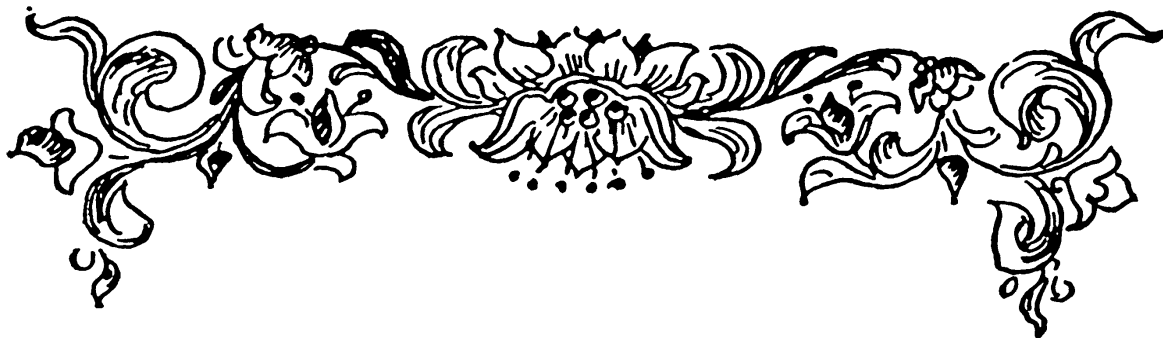
Γεννήθηκε στα 1966 στη Γερμανία.

Το λέω και το γράφω πως είμαι Ελληνοπούλα. Η Ελλάδα και η Ήπειρος γεμίζουν την καρδιά μου. Το όμορφο χωριουδάκι μου και το πατρικό φτωχικό μου σπιτάκι είναι οι τόποι που συχνά ταξιδεύω με τα φτερά της φαντασίας μου. Εκεί θέλω να ζω και να χαίρομαι το μαύρο ψωμί τρώγοντάς το με μυζήθρα και γάλα. Πιστεύω πως σύντομα θα έλθει η μέρα του γυρισμού για πάντα στην αγαπημένη μου πατρίδα. Εκεί κοντά σε φίλους και γνωστούς θέλω να ζήσω τη ζωή μου. Θέλω να χαρώ, να τραγουδήσω, να χορέψω, να εργαστώ. Αυτά με γεμίζουν, αυτά με κάνουν να πιστεύω πως θα 'ρθουν καλύτερες μέρες για μένα, μια και σήμερα εδώ στη Γερμανία η ζωή μου δεν είναι καθόλου ευχάριστη, αφού ο πόνος της ξενιτιάς είναι πάντοτε ο πιο βαρύς, όπως λέει και ο ανώνυμος λαϊκός μας ποιητής:

Η ξενιτιά κι η φυλακή
ο θάνατος κι η αγάπη
τα τέσσερα ζυγιάστηκαν
μ' ένα βαρύ καντάρι.

Βαρύτερη είν' η ξενιτιά,
βαρύτερα τα ξένα,
παίρνουν παιδιά αμούστακα
κι έρχονται γερασμένα.

Πρεβεζάνικοι Στοχασμοί

Ποιό κύμα θα σε φέρει στ' όνειρό μου
να πιώ από την αύρα σου μια γουλιά
για μια στιγμή να 'δω το φτωχικό μου
που στέκει ερείπιο σε κάποια γειτονιά!

Να σκαρφαλώσω ξανά στην Ακακία
σαν άλλοτε που ήμουνα παιδί
και να φωνάζει η κυρά Ολυμπία
γιατί έκοψα δυό κλώνους γιασεμί.

Τους παιδικούς μου φίλους νάβλεπα και πάλι
που τώρα θάχουν γκρίζα τα μαλλιά
να κάνουμε μια βόλτα στο λιμάνι
στη θύμησή μας να ζωντανέψουν τα παλιά.

Κι' όταν το δάκρυ κυλήσει από τα μάτια
και σαν αγκάθι μου τσιμπήσει την καρδιά
θα γίνει ο κόσμος μου χίλια κομμάτια
αφού ήταν όνειρο για μια βραδιά.

Λυντενσάϊντ Γερμανίας

ΚΑΡΖΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Φιλολογικά καὶ Καλλιτεχνικά Πορτραῖτα

ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ ΕΡΜΗΣ

Ἐγεννήθη τῇ 11ῃ Ἰουνίου 1917 εἰς Βραῦλαν Ρουμανίας, πόλιν ἔνθα ὁ Ἑλληνισμὸς ἐσημείωνεν μεγάλην ἀκμὴν.

Ὁ πατὴρ του Θωμᾶς Χ. Μουδόπουλος κατήγετο ἐξ Ἀρίστης τοῦ Ζαγορίου, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Πολυξένη, τὸ γένος Ἀνδρέου Ἀντίππα, θυγάτηρ Κεφαλλῆνος, ἀνήκεν εἰς οἰκογένειαν ἧς οἱ ἐκ μητρὸς πρόγονοι (ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες, μηδέποτε ἐπηρεασθέντες ὑπὸ τοῦ ρουμανικοῦ περιβάλλοντος), φεύγοντες τὴν ὀργὴν τῶν Τούρκων ἦλθον ἐκ Θράκης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης ἐνθεγερσίας καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Γαλάτσι τῆς Μολδαβίας.

Ἐγγραφεῖς εἰς τὰ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνικά Ἐκπαιδευτήρια (Στοιχειώδη - Μέση Παιδεία) καὶ λαθὼν κατὰ τὸ ἔτος 1934 τὸ Ἀπολυτήριον τοῦ Γυμνασίου, ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Πανεπιστημίου.

Τῷ 1941 λαθὼν τὸ δίπλωμα μὲ ἀριστα (MAGNA CUM LAUDE), ἐδίδαξε ἀρχικῶς εἰς τὸ Ἀνεγνωρισμένον Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον τῆς ρουμανικῆς πρωτεύουσας.

Εἶτα ἐγκατασταθεὶς μονίμως ἐν Ἑλλάδι ἐξηκολούθησε διδάσκων κατὰ καιροὺς εἰς τὰ Γυμνάσια Λαυρείου, Κερατέας, Λήμνου καὶ ΚΔ Ἀρρένων Ἀθηνῶν.

Ἐπανελεθὼν εἰς Λαύρειον προήχθη εἰς Β. Γυμνασιάρχην καὶ τῇ αἰτήσει του ἐσυνταξιοδοτήθη πρόωρος.

Ἔργα αὐτοῦ:

Α) Ρουμανιστί:

1) PACATUL CALOMNIEI.

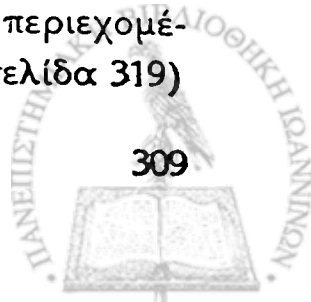
Ἐν Βουκουρεστίῳ 1941

2) H. ANDRUTSOS «SISTEMDE MORALA», μετάφρασις ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ I. LANCRANJAN ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου

Ἐν Σιμπίου 1947.

Β) Ἑλληνιστί:

1) Ἄρθρα ἱστορικοῦ περιεχομένου (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στη σελίδα 319)

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΟΠΛΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΕΚΤΟΝΑ

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Δέν ἔχει μόνο ὁ πόλεμος ὄπλα, ἔχει καὶ ἡ ΕΙΡΗΝΗ καὶ ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ τὰ δικά της.

Ἡ ἄξινα, τὸ σφυρί, τὸ πριόνι, τὸ κατσαβίδι, τὸ βιβλίο τοῦ Δασκάλου, τὸ ἀκουστικό καὶ τὸ νυστέρι τοῦ Γιατροῦ.

Στὰ χρόνια τοῦ μεσοπολέμου τὰ Γιάννινα εὐτύχησαν νὰ ἔχουν πέρα τῆς πλειάδας, ἀστερισμοῦ δικτήμων Ἰατρῶν, πού ἡ φήμη τους ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὴν Ἠπειρο, ἔφθανε στὴν Ἀθήνα καὶ στὰ ὑπερβόρεια, ὡς τὸ Δυρράχιο. Καὶ κατέβαιναν στὰ Γιάννινα Μπέηδες πολυτάλαντοι νὰ βροῦν τὴ θεραπεία τους.

Μεταφέρω ἐδῶ πρόχειρα τὴν ἀπαρίθμηση πού εἶχε τὴν εὐγένεια νὰ μοῦ κάμει ὁ ζωγράφος Γιαννιώτης Κώστας Καλογήρου.

Σούλης, Δάνος, Δευτεραῖος, Βασ. Μιχαηλίδης, Λάμπας, Χρηστίδης, Βαδαλούκας, Τσαυτάνης, Γαρούφης. Γιατρικὲς φέρμες στὰ πολὺ μικρὰ προπολεμικὰ Γιάννινα.

Κάποια ὥρα ἀποσύρεται ἀπὸ τὸ Ἰατρικό ἐπάγγελμα — καὶ τὰ ἱατρικά του καθήκοντα ὁ πολὺς Δημοσθένης Δάνος (Χειροῦργος — γερὸ νυστέρι) πού τὴ δεξιότητά του εἶχε παραλάβει καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ἀποχαιρετᾷ τὴν Ἐπιστήμη, τὸ Ἐπάγγελμα, τοὺς ἀσθενεῖς του, τὴν ἐργῶδη σταδιοδρομία του.

Τὸν ἀποχαιρετισμὸ του πὲ σχετικὴ τελετὴ τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου τῆς πόλης διασώζει ὁ Συνάδελφος Κώστας Τέκτων.

Ὁ ἄλλος Συνεργάτης μας Δημήτρης Κοράκης μᾶς χαρίζει δύο ἱστορικὲς φωτογραφίες ἀπὸ τὴν ἀπονομὴ μεταλλίου τῆς

πόλης τῶν Ἰωαννίνων πρὸν διάστημι χειροῦργο.

«Αγαπητοὶ συνάδελφοι καὶ φίλοι, Δυσκολεύομαι νὰ φανερώσω πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Ἰωαννίνων καὶ πρὸς τὸν Ἰατρικὸν Σύλλογον τὴν ἀγαλλίασίν μου καὶ νὰ εκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου εἰς τοὺς ἐκτιμήσαντας τὴν μικρὰν προσπάθειαν τὴν ὁποίαν προσέφερον πρὸς εὐδωσιν τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἐτάχθην.

Αισθάνομαι βαθυτάτην χαρὰν καὶ εὐλογον συγκίνησιν διότι μου παρέχεται ἡ δυνατότης ν' ἀποτίσω τὸν οφειλόμενον φόρον τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς ἐκείνον μετὰ τοῦ οποίου ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη εἶχον τὴν τιμὴν νὰ συνεργάζομαι μετὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Ἰωάννην Πρίντζον.

Οφείλω νὰ σας εὐχαριστήσω ὅλους τοὺς συναδέλφους καὶ νὰ σας ἐκδηλώσω δια λόγων τοὺς οποιούς ἀναζητῶ καὶ δὲν εὐρίσκω τὰ μύχια τῆς ψυχῆς μου αισθήματα.

Ἄν οἱ λόγοι μου εἶναι ἀνεπαρκεῖς συγχωρήσατε τὴν ἀδυναμίαν μου ταύτην, διότι ζητῶ κάτι ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πλημμυροῦντα τὴν καρδίαν μου αισθήματα ἐδέσμευσαν καὶ νοῦν καὶ γλῶσσαν. Τοιαύτη εὐγενὴς ἐκδήλωσις τῶν αισθημάτων σας δὲν ἀμείβεται με λέξεις εὐχαριστιῶν εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ

με την υπόσχεσιν του θνήσκοντος αρματωλού.

«Σαράντα χρόνια ἔζησα
αρματωλός στην Πίνδο,
αρματωλός θα νάμουνα
κι ἄλλα σαράντα αν ζούσα».

Αρματωλός του ωραίου αγώνος
του χειρούργου.

Και ὄντως συμπληρῶνται 45 χρό-
νια. Εἰς την ζωὴν του ἀνθρώπου,
υπάρχουν στιγμαὶ τοιαύτης αγαλ-
λιάσεως, ὥστε το πνεῦμα μεταρσι-
οῦται εἰς ἄλλας εὐδαίμονας σφαι-
ρας. Ο νούς ἀδυνατεῖ νὰ σκεφθῆ,
καὶ ἡ γλῶσσα ἐμπλέκεται καὶ συγ-
χέει λέξεις καὶ ἐννοίας.

Τοιαύτη στιγμή εἶναι καὶ ἡ πα-
ρούσα κατὰ την ὁποίαν ἤκουσα
παρ' αγαπητῶν συναδέλφων λό-
γους ἐκτιμῆσεως καὶ ἀγάπης. Καὶ
αν δεν εἶμαι τόσον ἀξίος τῆς ἐπι-
δειχθείσης ἐκτιμῆσεως κολακεύο-
μαι νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι τουλάχισ-
τον τῆς ἀγάπης σας.

Εἶναι ολίγοι καὶ βραχύχρονοι οἱ
σταθμοὶ τῆς χαρᾶς του ἀνθρωπίνου
βίου, καὶ ὁ σημερινός σταθμός μοι
παρέχει μίαν ἴσως την μεγαλυτέ-
ραν τῆς ζωῆς μου χαρὰν.

Αν ἐπαινοὶ ἠκούσθησαν δια το
μικρόν ἔργον μου, τούτο δεν οφεί-
λεται εἰς ἐμέ, ἀλλὰ κυρίως εἰς τοὺς
διδασκάλους μου. Τοὺς εὐγνωμονῶ
δι' ὅσα ψιχία συνέλεξα ἐκ τῆς πλου-
σίας τραπέζης των.

Ἡ ἀνάμνησίς των, θα παρακολου-
θῆ την ζωὴν μου. Βεβαίως το ἔργον
μου καὶ ἡ ζωὴ μου δεν ἦσαν ἀνό-
σπαρτα. Εἰς τον δρόμον μου συνήν-
των βράχους με πολλὰς ἀκάνθας

καὶ ολίγα ἄνθη. Δεν παραπονοῦμαι
δι' αὐτό, χρήσιμος καὶ ὁ δρόμος
μετ' ἐμποδίων.

Αἱ ἀκάνθαι κεντρίζουν την ψυχὴν,
καὶ οἱ βράχοι ἀκονίζουν την προσ-
πάθειάν μας. Δεν ἀπέκαμον εἰς την
προσπάθειάν μου, ἀλλὰ τουναντίον
ἦντλον δυνάμεις ἐξ αὐτῆς.

«Ἐκ των τραχέων προς τα ψη-
λά».

«Βίος ἀξέχαστος μακρὰ οδὸς ἀ-
πανδόκευτος» λέγει ὁ Δημόκριτος.
Εἰς πάσαν σταδιοδρομίαν υπάρ-
χουν σταθμοὶ καὶ ὁ οδοιπόρος στέ-
κεται δια νὰ ἀνακουφίσῃ καὶ νὰ πα-
ρηγορήσῃ το σῶμα, καὶ πνεῦμα,
καὶ κυρίως δια νὰ ἀνασκοπήσῃ τον
διανυθέντα δρόμον του, καὶ νὰ ἐρ-
μηνεύσῃ τι ἐπετέλεσεν ὡς Ἕλληνα,
ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς πολίτης. Ἀ-
διάφορον εἰάν καταφύγῃ εἰς σκέψιν
νεωτέρου φιλοσόφου, «ὅ,τι υπήρξα-
μεν τίποτε δεν εἶναι, ὅ,τι ἠθέλομεν
νὰ εἴμεθα τούτο ἀξίζει, ἡ ζωὴ εἶναι
ἀνεξάντλητος καὶ ἀπέραντος».

Ὁμοιάζω με τον οδοιπόρον ἐκεί-
νον που ἐπειτα ἀπὸ μίαν μεγάλην
πορείαν, ἀνέρχεται εἰς την κορυ-
φὴν ἐνός λόφου, ἀπὸ την ὁποίαν
βλέπει τον ὀρίζοντα τον ὁποῖον δυ-
στυχῶς δεν θα διέλθῃ πλέον. Ἡρ-
γάσθη ἀγαπητοὶ συνάδελφοι καὶ
φίλοι ἐπὶ 45 ἔτη εἰς την ἀνθρωπί-
νην σάρκα, το εὐγενές ἔργον των
χειρῶν μου. Ἐφθασα πλέον εἰς το
τέρμα του δρόμου. Εξώδευσα την
ζωὴν μου καὶ τα νειάτα μου εἰς την
ἐξυπηρέτησιν τῆς πασχούσης ἀν-
θρωπότητος. Εἰάν θελήσω νὰ κα-
τέλθω εἰς τα βάθη τῆς συνειδήσεώς
μου καὶ ξεγυμνώσω την ψυχὴν μου
καὶ ἐρωτήσω εἰάν ἔκαμα περισσό-

Ἀπὸ τὴν ἀπονομὴ τοῦ μεταλλίου τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων στὸν χειρουργὸ
γιατρὸ Δημοσθένη Δάνο. Προσφωνεῖ τὸν τιμῶμενο ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Ἰα-
τρικοῦ Συλλόγου Ἰωαννίνων μακαρίτης Γεώργιος Σιούλης. Καθήμενοι: Δη-
μοσθένης Δάνος καὶ ὁ τότε Δήμαρχος Γρηγόριος Σακκάς. Ὅρθοι ἀπὸ ἀρι-
στερά: κ. Ν. Ρόδιος, μακ. Ν. Παναγιωτίδης, μακ. Παναγ. Ντουσαμπᾶς, κ.
Δημ. Κοράκης, μακ. Μιχαὴλ Γκαλιμπίνος καὶ μακ. Βασίλειος Νούσιας.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

ΣΤΑΘΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Μικρὰ Μαντίνεια 26.5.89

Ἀγαπητέ μου κ. Μαμμόπουλε,

Μόλις σήμερα ἔμαθα, ἀνοίγοντας τὸ Δελτίο τοῦ Μαρτίου πὺ πῆρα μαζί με τοῦ Ἀπριλίου πρὶν μόλις δυὸ μέρες, τὸ χαμὸ τοῦ σεβαστοῦ κι ἀγαπημένου δασκάλου καὶ φίλου Στάθης Λαμπρίδης καὶ πόνεσα πολύ. Σκουπίζοντας τὰ δάκρυά μου κάθομαι νὰ σᾶς γράψω δυὸ λόγια γιὰ νὰ τὸν τιμήσω ἔστω καὶ τόσο καθυστερημένα. Ἀπὸ τὶς νεκρολογίες ἔμαθα τὴν πολλαπλὴ του δράση πὺ τόσο εὐεργετικὴ στάθηκε. Ἐγὼ τὸν θυμᾶμαι μόνο σὰ δάσκαλο με ἀφάνταστη ἀνθρωπιὰ καὶ

τερον τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν, εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, κολακεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι, αὕτη θα μου ἀπαντήση ὅτι ἕκαμα περισσότερο τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν.

Επίομεν μαζί τὸ κύπελλον τῆς κουασίας, τὸ πικρὸν ποτῆριον τοῦ επαγγελματικοῦ μας βίου. Θέλω νὰ τερματίσω τὴν ἀντιφώνησίν μου με λόγους εὐχαριστιῶν πρὸς ὅλον τὸν Ἰατρικὸν κόσμον καὶ πρὸς ὑμᾶς δια τὴν ευγενὴ ευμένειάν σας καὶ δια τὸν αυθόρμητον ενθουσιασμόν με τὸν ὁποῖον προσήλθατε. Δεν θα λησμονήσω τὴν καλωσύνη σας.

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

μεγάλῃ ἀγάπῃ καὶ κατανόησῃ γιὰ τοὺς μαθητὰς του καὶ τὴν πολύτιμη ἱκανότητα νὰ ξυπνάει σ' ὅλους μας τὴ δίψα γιὰ μάθησῃ καὶ ἀνεξάρτητη κρίση γιὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα.

Ἄς εἶναι γαλήνιος ὁ ὕπνος του κάτω ἀπὸ τὸ ἀγαπημένο χῶμα τοῦ χωριοῦ του πὺ τὸν σκεπάζει. Ἐμεῖς θὰ τὸν θυμούμαστε πάντα με ξεχωριστὴ ἀγάπη.

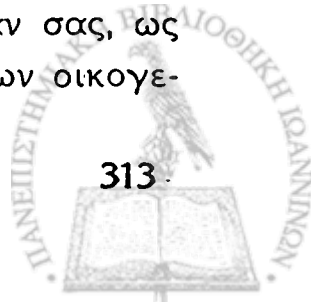
Αὐτὲς τὶς μέρες θὰ σᾶς στείλω 5000 γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας ἀντὶ γιὰ τὰ λουλούδια πὺ δὲ μπόρεσα νὰ θάλω στὸ φέρετρό του.

Με φιλία κι ἐκτίμησῃ

ΕΛΛΗ ΚΙΡΚ - ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Σας εὐχαριστῶ καὶ πάλιν ἀγαπητοὶ συνάδελφοι δια τοὺς κολακευτικούς σας λόγους. Τούτο με συγκινεῖ εἰς τὸν υπέρτατον βαθμὸν εἰς τρόπον ὡστε νὰ μην ἔχω λόγους νὰ ἐκφράσω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας. Τούτο με φέρει καὶ πάλιν νὰ συναισθανθῶ ἐτι μᾶλλον συνησφιγμένους τοὺς δεσμούς οἱ ὁποῖοι αείποτε με συνέδεσαν μεθ' ὑμῶν.

Σας εὐχαριστῶ δια μυριοστὴν φορὰν καὶ εὐχομαι δια τὴν προκοπὴν σας, καὶ δια τὴν ευτυχίαν σας, καὶ δια τὴν ευημερίαν τῶν οικογενειῶν σας».

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡ. ΣΤΑΜΟΥ

Ζαγοριανή Λαογραφία

ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΑΘ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ : «Πί-
σω από τὰ θουνά», Ιστορικό - λαο-
γραφική μελέτη. Γιάννινα.

«Σάν πιάσεις μούλεγαν, τόν κάμπο
της Ντοβράς, αλλάζει ο χαβάς, ξεδιαλέ-
γεται ο αέρας και τόν νοιώθεις στά πλε-
μόνια σου πεντακάθαρο. Από κει λένε, οι
ντόπιοι, καταλαβαίνεις ότι βρόσκεσαι στο
Ζαγόρι».

Πρόκειται για μιὰ νοσταλγική αναφο-
ρά σέ μιὰ από τίς όμορφότερες περιοχές
της Ήπειρου, τὸ «Ζαγόρι», πού στά σλά-
δικα σημαίνει «πίσω από τὸ θουνά». Οι
προσωπικές εμπειρίες και τὰ βιώματα της
συγγραφέως — μαζί με τίς γραπτές μαρ-
τυρίες πού χρησιμοποιεί — ξαναφέρνουν
μπροστά μας τὸ παλιό και τὸ τωρινό Ζα-
γόρι. Μὲ ἀφηγηματική άνεση, πηγαίο
λυρισμό, ἀλλά και διεισδυτική κριτική
ματιά, η κ. Ε. Α. Φωτιάδου μᾶς δίνει τή
γένεση και ἀθηντική εικόνα τῶν όρεινῶν
και δυσπρόσιτων χωριῶν αὐτῆς τῆς περιο-
χῆς — και ἰδίως τῶν Κάτω Σουδινῶν —
πού πέρασαν τήν Τουρκοκρατία με αὐτο-
διοίκηση και αὐτονομία, ἀλλά και με
«μητριαρχία», ἀφοῦ οἱ άντρες ξενιτεύον-
ταν — στη Βλαχία, κυρίως — «για νά
καζαντήσουν».

Μέσα σέ μιὰ φύση μαγευτική, σπίτια
με ἐξαιρετική ἀρχιτεκτονική και ἐσωτερική
καλαισθησία, βρύσες, πλατείες και όρφοι
καίμωμένοι με φιλόκαλλη τέχνη και με εὐ-

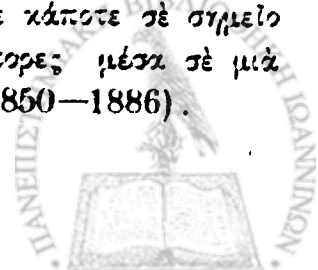
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Η Έφορος της Βιβλιοθήκης γράφει και
η Έταιρεία ευχαριστεί συγγραφείς και
αποστολείς των παρακάτω βιβλίων και πε-
ριοδικῶν που λάβαμε:

- 1) Σκούτα Ιωάννου: Λογιστικόν και τι-
νες άλλαι διατάξεις ΝΠΔΔ—Αθήνα
1982, σελ. 1204.
- 2) Πλατάρη Γεωργίου: Κώδικας Χώ-
ρας Μετσόβου των ετών ΑΨΗ—ΑΤΖ
—Αθήνα 1983, σελ. 328.
- 3) Αποστολάτου Γεράσιμου: Η Επο-
ποιία του 1940—41 — Αρχείο ιστο-
ρικών σελίδων, σελ. 190.
- 4) Φραγκούλη Οδυσσέα: Το Σκαμνέλι:
— Ιωάννινα 1988, σελ. 196.
- 5) Σταμέλου Δημητρίου: Λαογραφικά
του Σουλίου — Αθήνα 1988, σ. 157.
- 6) Σάρρου Δημητρίου: Πώς είδε και
πώς ετραγουδῆσεν ο Λόρδος Βύρων
την Ήπειρο — Αθήνα 1935, σ. 31.
- 7) Σάββα Θεοδώρου: Η Αγία Παρα-

ισθησία, περίφημα ξυλόγλυπτα στις εκ-
κλησίες, θαυμάσιες εικόνες στα τέμπλα,
πλούσια θρησκευτική και κοινωνική ζωή,
τραγούδια ιδιότυπα με θαυμάσιες ἐναλλα-
γές, μαρτυροῦν τήν πορεία της ἀνθρώπι-
νης θέλησης και πρωτοβουλίας διά μέσου
τῶν αἰώνων ὡς τίς μέρες μας.

Πέρα όμως από αυτά υπάρχει και ἡ
πνευματική ζωή τού τόπου, με τὰ προκο-
σμήφωνα, τὰ φεριάνια, τὰ διάφορα ιστο-
ρικά έγγραφα και ἰδίως ἡ συλλογική ἄ-
μιλλα τῶν κατοίκων για τήν πρόοδο και
τή μάθηση πού ἔφθασε κάποτε σέ σημείο
νά δώσει ἑκατό διδάκτορες μέσα σέ μιὰ
τριακονταπενταετία (1850—1886).

- σκευή του Βίκου — Ιωάννινα 1983, σελ. 46.
- 8) Τσιλιγιάννη Κων)νου : Δημόσιες σχέσεις στα Ελληνικά Πανεπιστήμια— Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 97.
- 9) Κορμούλη Αθανασίου: Αντίσταση στη Βορειοηπειρωτική γη — Αθήνα 1989 σελ. 93.
- 10) Εξάρχου Χρήστου: Η Φούρκα της Ηπείρου (Ιστορία - Λαογραφία) — Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 572.
- 11) Δαμπόλια Γιάννη: Αθάνατο 21, τόμ. Α, Β, Γ. — Πειραιάς 1989, σ. 1216.
- 12) Ζιάγκου Νικολάου: Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940—45, τόμ. Α και Β — Αθήνα 1987, σελ. 813.
- 13) Πανωφοροπούλου Αγγελικής: Η Βεργίλιανή ανταύγεια στην ποίηση του Σολωμού. — Αθήνα 1989, σελ. 200.
- 14) Ιεράς Μητρ. Δρυινοπούλειως - Πωγωνιανής και Κορίνθης και ΠΑΣΥΒΑ: Η σημερινή κατάσταση εις την Βόρ. Ήπειρον (Ανάπτυπον από Πρακτικά Α' Πανελλ. Επιστημ. Συνεδρίου «Βόρειος Ήπειρος — Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός» (22—24) 10) 1987. — Αθήνα 1989, σελ. 739—752.
- 15) Λαμπράκη Γιάννη: Σκιαδαδες και Σκιαδαδιώτες — Αθήνα 1988, σ. 54.
- 16) Χαβέλα Χαριλάου: Το Κομπότι (σύντομη ιστορική ανασκόπηση) — Αθήνα 1982, σελ. 60.
- 17) Του ιδίου: Νικόλαος Σκουφάς (Ο ιδρυτής της Φιλικής Εταιρείας — Αθήνα 1980, σελ. 46.
- 18) Κίττου Κων)νου: Ιστορία του Διδασκαλείου Ιωαννίνων και της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας — Ιωάννινα 1988, σελ. 472.
- 19) Λαογραφικής Εταιρείας : Δελτίον Ελλην. Λαογραφικής Εταιρείας, τόμ. ΛΔ (34) 1985—86 — Αθήνα 1988, σελ. 373.
- 20) Φώτη Σταύρου: Επικοινωνίες μου με τον Βασίλη Κραφίτη — Αθήνα 1989 σελ. 110.
- 21) Κραφίτη Βασίλη: Οι Αρβανίτες «Παρά Λαλέουσα» Ελληνισμού και Ορθοδοξίας — Αθήνα 1989, σελ. 163.
- 22) Καρδέλη Δέσπω: Το χρέος — Αθήνα 1981, σελ. 141.
- 23) Της ίδιας: Το Πανηγύρι της λευτεριάς — Αθήνα 1963, σελ. 83.
- 24) Στάμου Μαρίας: Το Δίκαιο του γάμου — Συμβολή στην ερμηνευτική προσέγγισή του — Αθήνα 1988, σελ. 51.
- 25) Στάμου Ευαγγελίας : Ο Πλάτωνας και η Αθηναϊκή Δημοκρατία (Ανάπτυπο) — Αθήνα 1988, σελ. 327-333.
- 26) Τσιλιγιάννη Κων)νου: Το μεταφραστικόν διορθωτικόν και ερμηνευτικόν έργον του Αγίου Μαξίμου του Γραικού — Άρτα 1989, σελ. 16.
- 27) Γεωργίου Χρυσόστομου: Η αναγνώριση του Μαξίμου Γραικού ως Αγίου και ο καθορισμός κοινής Εκκλησιαστικής Πράξης αναγνώρισης Αγίων από Ορθ. Εκκλησία — Άρτα 1989, σελ. 16.
- 28) Ανωβολιώτη Γιώργου (Γ. Ν. Παπαγεωργίου) : Ελλιμενισμένα (ποιήματα) — Αθήνα 1989, σελ. 85.
- 29) Ιερά Μονή Αγίου Κυπριανού και Ιουστίνης: Οφειλομένη απάντησις εις δεινὴν συκοφαντίαν — Αθήνα 1972, σελ. 24.
- 30) Μάργαρη Β. Κ.: Ηπειρωτικά Παρθοσιακά στίκια — Γιάννινα 1988.

Η Έφορος της Βιβλιοθήκης
ΜΑΙΡΗ ΚΑΛΛΙΔΟΥ

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 "Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μὲ θαθεῖα συγκίνησις συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακας εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
 ξυγόνο τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι τὰ φτερὰ
 τῆς. Κοινοφελὲς Πνευματικὸ Ἰδρυμα ἢ
 Ἑταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
 ὑάληνη σφαῖρα «περιστρεφομένη καὶ παν-
 ταχόθεν ὁρατὴ». Δὲν πληρῶνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἢ Ἑταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἐξόδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιον
 μὲ ἐφημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἢ Ἑταιρεία. Δὲν
 ἔχει: «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐδρόνηται. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχούμενον. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονιάρῃ, δταν ὑπηρετεῖ κοινοφε-
 λεῖς σκοποὺς γίνεται σὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκήπτρο.

Κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Σπ. Σκληρόπουλος γιὰ τὸ Δελτίον	1500
Ἄθην. Δουρδούφης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Φωκίων Μαργέλης ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Ἀγγελ. Σάμπολου ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπασταύρου ὁμοίως	1000

Ὁ κ. Ἀδάμ. Παπαχρήστου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Φιλοπόμην Γκράτζιος γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς Ἑ- ταιρείας	5000
Ὁ κ. Στέφ. Παπαλαμπριδῆς γιὰ τὸ Δελτίον	1500
Ἡ κυρία Μαίρη Γιαννίου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Χαρ. Νούσιος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κων. Κυρζιδῆς ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κων. Ζωιγράφος ὁμοίως	1500
Ὁ ἀρχιτέκτων κ. Μιχ. Ἀράπογλου ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Μαρία Μανιαρῆζι ἑκτα- κτη εἰσφορὰ	2000
Ἡ κυρία Ματίνα Χρ. Παπασταύρου γιὰ ἐνίσχυση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000
Ὁ κ. Χρ. Γκουλιαδίτης γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Λεωνίδας Τσαλῶτης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Θεόδ. Κουτσογέρας ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Γεώργ. Καρράς ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Εὐφρ. Δρόσου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Καπάιος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Βασίλ. Κυρούσης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἀναστ. Εὐθυμίου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Συγκούνης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἠλ. Παπᾶς ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Ὑπατία Γεωργίτση ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Ἀνδρ. Βαταβάλης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Βασίλ. Διαμάντης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Τένης Παναγιωτίδης γιὰ τὸ Δελτίον	1500
Ὁ κ. Θρασύβ. Λέτσιος γιὰ τὴν στή- ριξιν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ὁ κ. Χρ. Κράνος γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Κων. Κίκιλης ὁμοίως	2000
Ὁ στρατηγὸς κ. Μιχ. Χαλαλαμπό-	

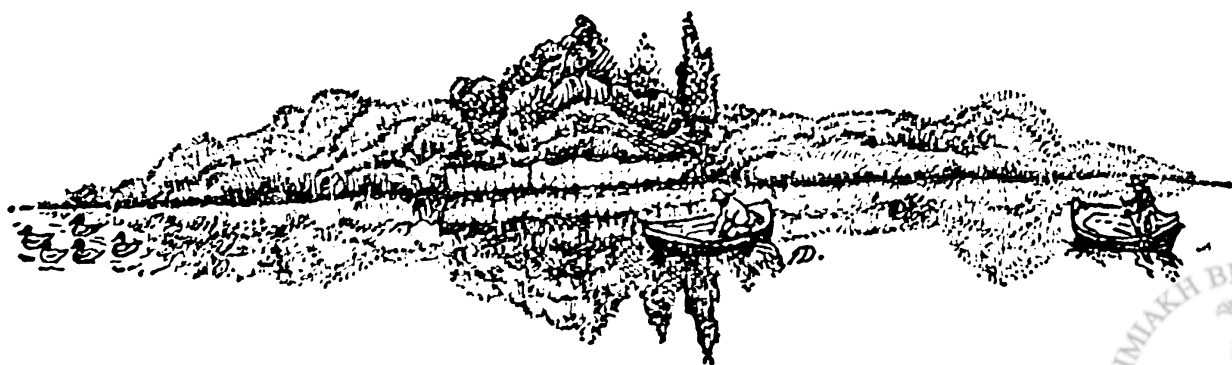

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ὁ ἰατρός κ. Γεώργ. Γκιάνης ἀπὸ Κέρκυρα στή μνήμη τῆς Πολυξένης Τσερεμπῆ	5000	Στάθη Λαμπρίδη	60.000
Ἡ κυρία Ἀσημίνα Νούσια, τὸ γένος Γ. Στύπα, στή μνήμη τοῦ πατέρα της λοχαγοῦ Γεωργίου Στύπα πνεύματος στήν Ἀδριατικὴν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1943 ἐνῶ μετήγετο μαζί με τὸν Κων. Λαδάκη καὶ λοιποὺς εἰς Ἰταλίαν	2000	Ὁ κ. Δημ. Ι. Μελάς, μέσω τῆς «Ἐστίας» στή μνήμη τῆς Νάντιας Μπένση γιὰ τὴ στήριξιν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Σ. Λαμπρίδη στή μνήμη τοῦ ἀειμνήστου συζύγου της καὶ συναδέλφου μας		Ἡ κυρία Ντίνα Γ. Βαλοῦρδου στή μνήμη τοῦ Παύλου Κιτσανέλη	5000
πυλὸς ὁμοίως	2000	Ὁ στρατηγὸς κ. Μιχ. Χαλαλιμπόπουλος στή μνήμη τῆς θυγατέρας του Μαίρης Πλακούτσι	5000
Ὁ κ. Νικόλ. Κοκκογιώργος ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Χρυσάνθη Ἐμπορίδου - Μαρτόγλου στή μνήμη τοῦ Γυμνασιάρχου της καὶ συναδέλφου μας Στάθη Λαμπρίδη	5000
Ὁ κ. Βασίλ. Βαρνάδας ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Φωλίδη πάντα ἔχοντας στοὺς διαλογισμοὺς της τὴν Ἑταιρεία καὶ τὸ ἔργο της στή μνήμη τῆς φίλης της Φρόσως Λυμπεροπούλου κ. ὄχι Λαμπροπούλου, ὅπως ἐσφαλμένα ἀναγράφηκε στὸ τεύχος Φεβρουαρίου	5000
Ὁ κ. Κων. Ζώτος ὁμοίως	2000		
Ὁ κ. Φίλιπ. Βαταθάλης ὁμοίως	2000		
Ὁ κ. Παντελ. Τζαμπούρας ὁμοίως	1500		
Ὁ κ. Χρ. Ζωγράφος ὁμοίως	1500		

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΩΡΗΤΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ ΤΩΝ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ & ΚΩΦΑΛΛΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(Συνέχεια προηγούμενων)			
Γεώργιος Ἀρ. Χρηστίδης, ἀντίτι- μον προσφερθέντων βιβλίων του	17.500	εἰς μνήμην τοῦ πατέρα τοῦ Ἀ- θανσ. Μπούνταλη	200.000
Μαρία Κιούρη, εἰς μνήμην ἀδελ- φοῦ τῆς Γεωργίου Κιούρη	10.000	Ἀναστ. καὶ Εὐτυχ. Ράδου, εἰς μνήμην τῆς μητέρας τους Πο- λυξένης Κατσαλίδου	20.000
Οἰκογένεια Ἀθανασίου Καραδή- μου, εἰς μνήμην αὐτοῦ	5.000	Ἀλεξάνδρα Ράδου εἰς μνήμην τῆς γιαγιάς τῆς Πολυξένης Κω- τσαλίδου	20.000
Μαριάνθη Ματζιάρα, εἰς μνήμην συγγενῶν τῆς	10.000	Ἵπουργεῖο Κοιν. Ὑπηρεσιῶν, ἐ- πιχορήγηση ἀπὸ τὸ Εἰδ. Κρα- τικὸ Λαχεῖο 1986	2.000.000
Μίνως Πισπιρῆς (ΗΠΑ) εἰς μνή- μην τοῦ θεῖου του Μιχ. Μίνου	10.000	Ἀνώνυμος Κυρία, εἰς μνήμην γο- νέων τῆς	50.000
Τασούλα Β. Γέτα, εἰς μνήμην φί- λης τῆς Ἑλ. Ρενδίου	3.000	Κική Κοκκινάκη-Στάρα, εἰς μνή- μην Ἰωάν. Παρασκευοπούλου	5.000
Βασ. καὶ Τασ. Γέτα, εἰς μνήμην Ἀγγελᾶς Φρουζάκη	3.000	Ἰφιγένεια Πετροπούλου εἰς μνή- μην Ἰω. Παρασκευοπούλου	2.000
Νανά Κοντοπούλου	2.000	Ἀθηνᾶ Καρτάλη εἰς μνήμην Ἰω. Παρασκευοπούλου	3.000
Ἵπουργεῖο Κοιν. Ὑπηρεσιῶν, ἐ- πιχορήγηση ἀπὸ τὸ Εἰδ. Κρα- τικὸ Λαχεῖο 1985	1.500.000	Ἀσπασία Καλλονᾶ εἰς μνήμην Ἰω. Παρασκευοπούλου	5.000
Εὐφρ. Δρόσου, εἰς μνήμην συζύ- γου τῆς	10.000	Κορκάρη Ἐρμιόνη εἰς μνήμην Ἰ. Παρασκευοπούλου	5.000
Ἑλλη Ἀλ. Ζέρη, εἰς μνήμην συ- ζύγου τῆς Ἰατροῦ Ἀλ. Ζέρη	10.000	Μάχη Νικολαίδου εἰς μνήμην Ἰ. Παρασκευοπούλου	5.000
Ἀνώνυμος Κυρία	50.000	Ἀλίκη Παπακώστα - Παρασκευ- οπούλου, εἰς μνήμην τοῦ συζύ- γου τῆς Ἰω. Παρασκευοπούλου	20.000
Μαριάνθη Ματζιάρα	10.000	Χρύσα Παπακώστα, εἰς μνήμην Ἰω. Παρασκευοπούλου	5.000
Χρυσ. Λαμπρίδης, εἰς μνήμην Γεωργ. Σαχίνη, Ἀναστ. Πα- παγγέλη καὶ Σταύρου Ἀλεξίου	6.000	Γεώργιος Γύρας, ἐτήσια δωρεά, εἰς μνήμην: Ἑλένης Γ. Γύρα, συζύγου του τῆς πεθερᾶς του Μαρίας Στύλου τῶν Γονέων του Βασιλείου καὶ Οὐρανίας, τῶν ἀδελφῶν του, τῶν θεῶν του καὶ τῶν Ἐξαδέλφων του	1.000.000
Χρυσ. Λαμπρίδης εἰς μνήμην Στυλιανοῦ Κοντορίνη	5000		
Βίκη Παπαδοπούλου, εἰς μνήμην τοῦ πατέρα τῆς Ἀλ. Παπακοσιᾶ	10.000		
Χρυσ. Λαμπρίδης εἰς μνήμην Γε- ωργ. Τσάβαλου	2.000		
Ἑλένη Γ. Οἰκονομίδη, εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς	15.000		
Κων. Ἀθαν. Μπούνταλης, ἀπὸ Βουλιάρτες Ἀργυροκάστρου,			

Πόπη Σαπεροπούλου, εις μνήμην τῶν ἀδελφῶν τῆς Φωτίου καὶ Βασιλικῆς Τζελάτη	50.000	τοῦ συζύγου τῆς Πάτρακλου	10.000
Τσέλιου Βασιλικῆ, εις μνήμην τοῦ συζύγου τῆς Ἀναστασίου	10.000	Μαρία Παλαμάρη	1.000
Πέτρος Ζήκας, Στρατηγός	600	Μαρίκα Κουκουλάρη	10.000
Χρυσάνθη Ζιτσαία	2.000	Μαριάνθη Ματζιάρα	30.000
Ἰωάννης Βασιλείου, εις μνήμην Ἰω. Παρασκευασπούλου	5.000	Ἀγγελικὴ Φωλλίδη	25.000
Ἐλένη Ρούκα - Κουρτζῆ, εις μνή- μην μητρὸς τῆς Ἀγαθῆς καὶ παππούδων Ἰωάννου καὶ Ἀγ- γελικῆς	3.000	Ἑλλη Κορκάρη, εις μνήμην τῶν γονέων τῆς	20.000
Ἀλίκη Λώλη, εις μνήμην τοῦ συ- ζύγου τῆς Νικολάου Λώλη	5.000	Πολυζένη Νιάκαρη	5.000
Λουκία Καλλίδη, εις μνήμην τοῦ συζύγου τῆς Χριστοδούλου καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἀγαθῆς Ρούκα	5.000	Αἰκατερ. Παπαδημητρίου	1.000
Μερόπη Ἀδαμαντίδου	1.000	Λίνα Νεκταρίου	10.000
Ἐλευθερία Δάκαρη - Κουταβά	10.000	Ἐλένη Γιάνναρου	1.000
Καλλιρρόη Ματσάγγα, εις μνή- μην Ἐλένης Γ. Γύρα	50.000	Χριστίνα Μούστου	5.000
Πόπη Οἰκονομίδου, εις μνήμην τῶν γονέων τῆς Σοφοκλῆ καὶ Φωτεινῆς Οἰκονομίδη	15.000	Φώνη Παγούνη	3.000
Μαρίκα Χαρίτου, εις μνήμην τῶν γονέων τῆς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς	10.000	Ντίνα Διαμαντοπούλου	2.000
Κάλλη Κωνσταντίνος	2.000	Μαρία Γ. Τσέθη εις μνήμην τῶν Γονέων τῆς ἐκ τῆς Σωπικῆς Ἀργυροκάστρου, Βορ. Ἠπείρου	2.000
Ἐλισάβετ Λέττα, εις μνήμην τοῦ		Λαμπρινῆ Ἀλατσίτη	2.000
		Σύλβια Δουρῆ	2.000
		Δήμ. Πρασίνο	5.000
		Γιούλη Γ. Βερβετσιώτη	3.500
		Γεώργιος Χρηστίδης (Γιοχάννε- σμπουργκ) ἀντίτιμο 45 διδλίων του πρὸς 300 δρχ. ἕκαστο	13.500
		Ραφέτ Μεταρέ	2.000
		Μαρίκα Πλιάστια, εις μνήμην Σοφίας Κυρίτση	2.000
		Ἑλλη Λυκουριώτη εις μνήμην Σοφίας Κυρίτση	2.000

ΕΡΜΗΣ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τῆ σελίδα 309)

νου δημοσιευθέντα εἰς τὴν Ἐρησκευ-
τικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδεί-
αν.

2) Ὁ Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου
καὶ ἡ προδοσία τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος
τῶν Ἑλλήνων εἰς Μολδοβλαχίαν»,
Ἐν Ἀθήναις 1976.

3) «Τὸ Ρουμανοκουτσοβλαχικὸν
Ζήτημα». Ἐν Ἀθήναις 1978

4) Ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι

εἰς τὴν Ρουμανίαν».

Ἐν Ἀθήναις 1979

5) «Περὶ τοῦ ἐν Ρουμανία ἑλλη-
νικοῦ τύπου».

Ἐν Ἀθήναις 1981

Τῆ ἐπεμελητεία τοῦ Ε. Θ. Μουδο-
πούλου ἐξεδόθησαν ἐν μέρει δημο-
σιεύματα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θωμᾶ
Χ. Μουδοπούλου, ὑπὸ τὸν τίτλον.

«Ἄρθρα καὶ λόγοι».

Ἐν Ἀθήναις 1986

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

ΔΡΧ		ΔΡΧ.
250	1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	300
350	2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΛΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	300
250	3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνας, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	300
250	4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή τής 'Ηπείρου εις τούς άγώνας ύπέρ τής 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250
450	5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μύθος τής άλθανικής συμβολής εις τήν άνεξαρτησίαν τής 'Ελλάδος, 1963	250
200	6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963	300
250	7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό 'Ηπειρώτης άγωνιστής, ό δημοσιογράφος, ό ποιητής, 1964	300
300	8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοθασιλής, ό διηγηματογράφος, ό λαογράφος, ό πατριώτης, 1965	250
350	9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» τής λαϊκής λατρείας τής 'Ηπείρου, 1965	250
300	10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ό 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	300
250	11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η ξενιτειά και τό δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	300
250	12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	300
1000	13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	300
250	14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	300
250	15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνική Τράπεζα, 1967	250
300	16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελική Χατζημιχάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967	250
300	17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται εις τήν Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967	300
300	18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Σχολεία και Διδάσκαλοι του	300
300	19. 'Αλυτρώτου 'Ελληνισμού, 1967	300
300	20. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από τήν άλλη πλευρά, 1968	300
300	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	250
250	22. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ηπειρος και Λακωνία. ('Από τήν Σπλάντζα έως τόν Αύτονομιακόν 'Αγώνα 1914), 1968	250
250	23. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί πρόσ αυτά ύποχρεώσεις τής Πολιτείας, 1968	250
250	24. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969	300
300	25. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις των 'Ιωαννίνων, 1969	300
300	26. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, ό 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969	250
250	27. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, ό 'Ηπειρώτης πατήρ τής Γεωργίας, 1969	250
250	28. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969	250
250	29. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εϋεργέται, 1970	250
250	30. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : Αί 'Ηπειρώτισσαι εις τούς εθνικούς άγώνας, 1970	300
300	31. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970	300
300	32. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς, Πασχίδης, 1970	300
300	33. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος 'Αρσάκης και ή Φιλεκπαιδευτική 'Εταιρεία, 1970	250
250	34. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματική κατάστασις στα Γιάννινα στις άρχές του 19ου αιώνα, όπως τήν είδαν οι ξένοι περιηγηταί, 1971	300
300	35. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολή των 'Αδελφών Ριζάρη εις τήν επανάστασιν του 1821, 1972	300
300	36. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσαουκάδες, οι ξακουσμένοι αϊταβίδακτοι για-	300

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί απ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	300	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἑλληνολατινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἡπειρώται δημοσογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος - Ζαχ Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικής Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγανη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ —Πλήρης Σειρὰ τοῦ Δελτίου Τεύχη 1-141 =	26.200
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρώτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	Β' ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκόφως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγραψα στὸ Μοναστήρι	600
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡπειρῷ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνάλαφρες πνοές	100
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παρισιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976	400	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαβωμένα Γιάννινα	400
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάγκου, 1977	250	6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπειρος προμαχοῦσα (ἐξαντλημένο)	
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ, 1977	250	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαρὰλαμπος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπανοὶ - Ἑλληνες	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979	350	9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπίσεις	200
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἡπείρου	600
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πραγματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἑθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητας	250
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώστας Γκράτζιος, 1983	350	14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσιώτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πινακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλὰ στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα (Τόμοι 5)	6000
		α.—Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.—Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χάρδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του κόσμου, στην Αμερική, η MISKO διακρίθηκε άλλη μια φορά κερδίζοντας τον Οκτώβριο του '86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια. Έτσι τα 54 βραβεία που είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55. Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO κερδίζει παντού πρωτιές. Είναι θέμα ποιότητας.

MISKO

AMERICA AWARD 1986

MISKO PASTES INDUSTRY,
S.A.